

SUNAK

SAYI:48 YIL: 16 / MART 2020 KÜLTÜR VE YAZIN DERGİSİ

Mehmet Balçık 2020

DOSYA:
VAZGEÇİŞ OLARAK
İNTİHAR

ÖNSÖZ İÇİN ZORUNLU BİR NOT

Sunak Dergisi olarak 48. sayımızı 2020 yılı itibariyle yeniden yayımlamak üzere kış ayları boyunca hazırlığımızı sürdürdük. Yeni bir tasarımı ve içerik zenginliği ile yola çıkma ve niteliksel ölçütten ödün vermeme düşüncesiyle, dostlarla hemen iletişime geçip yeni bir yazı kurulu oluşturduk. Ürünler için de yazar ve sanatçı dostlarımıza ulaştık. Bu yeni sayının tematik bir konusu olsun istedik ve son yılların baskın bireysel vazgeçiş eylemi, “İntihar”da karar kıldık. Fahrettin Koyuncu şiir beğenisi ekiyle yeni bir soluk kattık Sunak’a. Matbaadan baskı randevusunu aldık ve zamandan çaldığımız değerli gecelerimizde oturup hazırlığımızı teknik olarak tamamladık...

Ne var ki, dünya yerinde durmuyor... Baskı için hazırlığımızı tamamlanmak üzereyken dünyanın başına bir Covid-19 virüsü bela oldu. Tam bu aşamada mali tablo hızla aleyhimize seyretmeye başladı. Yanı sıra matbaalar tatil edildi ve dergiyi fiilen dağıtabilme olanağımız da uçup gitti.

Şimdi artık dünya başka bir önceliğin ikliminde dönüyor. Ölüm ve yaşam arasındaki çizgide birçok ülke sokağa dahi çıkamadan karantina koşullarında yaşamaya başladı ve her gün televizyonlardan akmaya başlayan soğuk ölüm rakamları yer küreyi egemenliği altına aldı. Bundan böyle insan ve dünya için hiç bir şey eskisi gibi olmayacaktı...

Ölüm sürekli kılık değiştirerek çevremizi kuşatırken son yüzyılda yaşam alanlarımız üzerinde çok ciddi tahribatlar da yaratıldı. Doğanın talanını içeren bu tüketim çılgınlığı sermaye sisteminin aşırı kar hırsı ve insanların vurdumduymaz sorumsuzluğuyla birleşti. Nihayetinde doğa kendi çıkış yolunu yine kendisi bulmaya başladı. Covid-19 virüsü nedeniyle evlerine kapanan insanlık için şimdi var olabilme telaşı her şeyin önceliği olacaktı.

Biz, Sunak Dergisi’nin okura ve yazarlarımıza ulaşmasını sağlayabilmek için mevcut olanaklarımızı yeniden gözden geçirip e-dergi formatında yayınlamaya karar verdik. Bu yeni dünya düzmesinde yeni duruma yeni bir formatla koltuklarımıza oturup gelişmeleri izlemeyi sürdüreceğiz. Bakalım daha neler olacak ve bakalım bu trajik süreçten yaşamda kalarak ve artık daha insanlaşarak kurtulabilecek miyiz!

Sunak

SUNAK Kültür ve Yazın Dergisi Yıl 16 Sayı 48	Yayın Kurulu Atilla Yaşrin Aylin Müftüler Derin Zorlu Derya Çolpan Kemal Yalçın Şule Süzük Velittin Kalinkara Yılmaz Kahraman	Kültür ve Yazın Dergisi Sunak ticari kaygı taşımaz. Yazılardan doğacak hukuki sorumluluk yazarlarına aittir. Sürelî yayın. Para ile satılmaz. Yayın tarihi: Nisan 2020 İletişim: 0543 611 98 98

Yeniden Sunak...

Zamanın kayıtsızca aktığı, akarken geriye kokuşmuş bir posa bıraktığı dünyada yaşıyoruz.

Sadece aletlerle, nesnelere, zaman kaybıyla birlikte değil; ağaçlar, otlar, hayvanlar ve insanla birlikte çürüyoruz. Bir çürümenin evi olmuş dünya. Küf, pus ve pasla biçimlendirilen bu yeni durumda yaşam formları da hızla küfleniyor. Yaşama renk veren unsurlar çürüyor.

2002 yılının Şubat ayında çıkmıştı ilk Sunak dergisi. Şubat 2017'de de 47. sayı ile bir mola vermiş-tik yayınımıza. Sadece dergi çıkarmaya mıydı bu mola? Birçok şeye mola verildi bu ülkede nicedir.

Yaşamın iyi şeylerine dokunmaya, gündelik şeylerle kirletilen o dinmez düşlere, düşlere yelken açacak bedenlerimize de mola verdik. İnsanlığın uzun mola hakkı kullandığı bir evrende iktidarların korku imparatorluğu altında un ufak olduk ve kendimize de uzun bir mola verdik böylece.

Direncimizi, umudumuzu, inadımızı bir şişenin içine koyup kapkara olmuş engin denizlerin dalgalarına bıraktık. Bir kurtuluş umudu gibi yine yasak düşlerin balkonunda, o başka gezegenlere ait kurtarıcının bekleyişine oturduk.

Sessiz, sefil ve incitken bir molaydı bu. Her gece uyurken vicdanımızla bedenimizin ayrı yataklarda yatışının ağrısıyla biçim bulan... İnsanın insanla kuracağı ilişkiden beslenmeyi unutmuş, insanın yaratıcı ve dönüştürücü tarafına uğrayamayan iletilerle dolu bir zamanın ağrısı...

Bir süredir Sunak çıkmıyor. Ama ülkenin kültür, sanat, spor ve sosyal ortamının çivisi çıktı. Sanat ve insan kalitesi yerlerde sürünüyor. Bu ülkede son yirmi yıldır dizayn edilmiş bir anlayışın ürünü olarak kimliğini oluşturdu. Ve bu coğrafyada yozlaşmış, kabalaşmış, değerlerini pragmatist bir ağırla dönüştürüp bilinçten, bilimden, kültürden yoksun bırakılmış cahil-islamcı bir nesil ortaya çıkarıldı.

İstenen de buydu.

Her şey bir boşluğun, bir kimsesizliğin ve bir hiçliğin üniformasını giyiyor şimdi. Her şey, hiçbir şeyin evinde sürekli genişleyen bir boşluğun kulağına fısıldıyor: "Beni iğdiş et... Daha da çürüt beni... Daha çok öldür ki beynimden kalbime dokunan bütün iyicil duyurgalarım tamamen sefil ve dolaysız bir ömrün değirmeninde öğütülsün. ..."

İşte böyle bir dönemde Sunak yeniden yayında. Dünyayı yeniden yorumlayacak ve insanın bu basit dünyasından kendi bilişsel evrenine ulaşmasının kapısını aralayacak bir adres olarak çıkacak tekrar.

Sunak çıkmazken önemli bir boşluk bırakmıştı hayatımızda. Bıraktığımız yerden sonra kendimizi bir yerde konuşlandıramadık. Zamanımızı ve mekânımızı yitirdik. Hayatının altını çizerek ve bedeller ödeyerek yaşayan birçok dostumuzun yorulduğunu gördük. Güzel bir geleceğin sevimli ve riskli akarsularından acının ve şiddetin sıcak iklimine kanat çırpışını gördük. Susmak, ölümcül bir şiddet biçimi oldu kendimize yönelmiş. Yaşamını zindan eden bir ölümcül nefes sanki. Evrime değil, devrime inananların sokaklarının her gün daha da boşaldığını gördük. Bizim mahallenin körezi ışıklara mahkûm edilmesini ve herkesle bir bizlerin üzerine daha acımasız düşüşünü gördük.

Oysa sanat bir direniş mevzisi. Sunak da bu mevzinin tetikçisi, sözle ve yazıyla sürdürümcüsü olarak yeniden ışık saçacak. Yazı, bu direnişin sembolü. Yazacağız ve üzerimize boca edilmiş pusmuşluğa inat bu devasa pisliğin ortasında yeşermenin, direnmenin, aydınlanmanın estetiğine tutunacağız. Sunak, kendini bir şey sananlara karşı ortada duracak. Yazının direncini açığa çıkaracak. Bunca karanlığa inat yazının serinliğiyle dünyaya yaşam katacaktır. Gibisiz ve mahlassız, kendisi olarak... Buradayız ve yazı bedel istiyorsa bu bedeli onurla ödemenin gövdesinde yazacağız.

***

Sunak'ın 48. sayısı yepyeni bir formatla hazırlandı. Bu sayının fikir aşamasından, hazırlık, tasarım, dosya ve metinlerin seçimine kadar etkin rol üstlenen Yaşar Tok ile Sunak daha da güçlendi. Dosya konumuz ve ek broşür ile tekrar okur önüne çıkan yeni Sunak, Yaşar Tok'un katılımıyla gelecek sayılarda da bu verimliliğini sürdürmeye çaba gösterecek.

Evrensel ölçütlerle edebiyata ve yaşama bakan Sunak kendisini Denizli ile kısıtlamıyor. Ancak Denizli'den hareket ettiğini de yadsımıyor. Zamanın örtüsü altında kalan derin sessizlikte yazının ve gerçeklerin estetiğini cesur bir dille söylüyor. Coğrafyanın, tarihin, ekolojinin, insanın ve dilin sürekli içiştir edildiğı bir süreçte ortada olmanın kaçınılmazlığıyla buradayız. Adımızın ve adresimizin ortasında nefes alan kalemler olarak...

Sunak, ekonomik darboğazın basıncını da direnerek yılda iki sayı ve ek broşürleriyle yaşamaya devam edecek. Değerli yazar ve edebiyatçılarımızın katkılarıyla. Dergiye giremeyen nice dostumuzun ürünlerini de kalbimizin raflarına koyarak. Nice kısıtlı olanakların iklimiyle serinliyoruz hepimiz. Ama hepimize de elbet yer verecek yaşam. Hayatının altını kalın çizgilerle çezecek dirençli kalemşörlerin iradesiyle silahşörlerin sesini daha kısmak için...

Sadece kalbimize sığınıyoruz.

Sadece yazıya, umuda...

Bunca ağrının sonunda vücut içine yer etmiş bu ifrazatı korkunç bir öksürükle tarihin çöplüğüne doğru fırlatacak elbet. Bünye büyük bir rahatlamayla yeniden kendine biçim verecektir.

Yepyeni bir tarih yazmak için...

Sonra rahatlayacağız. Evrimle falan değil. Evrimi bekleyecek milyon yılımız yok. Birdenbire ve çok derinden gelen bir öksürükle olacak her şey...

“Çok yaşa Sunak...”

Hakan Keysan

İÇİNDEKİLER

I YAZILAR

Haydi Abbas Vakit Tamam / Şeref Bilsel	06
Ekoleştiririnin Sınırlarından Ekoşiire Giriş / Derya Çolpan	08
Sohbet / Atilla Yaşrin	11
Dünyalık / Ayşe Şule Süzük	12
Beni Yeterince Tanısaydın / Cezmi Ersöz	14
Son Gören Ortaktır Bu Ölüme / Mazlum Çetinkaya	18

II DOSYA: VAZGEÇİŞ OLARAK İNTİHAR

Toplumsal Tehlike Çanları ve Sonuçları Üzerine / Yılmaz Kahraman	21
Ölüme Doğmak / Aylin Müftüler	24
İntihar, Şair ve Şiir / Enver Topaloğlu	28
Yaşamın Gölgesinde: İntihar / Derin Zorlu	33
Gözlerin Dipsiz Kuyu / Kader Çekerek	40
Cesaret İçindeki Korkalık Üzerine / Barış Çokaz	42
Bir Yaşam Provası Olarak İntihar... / Hakan Keysan	45
Vazgeçiş Olarak İntihar / Yaşar Tok	48

III ŞİİR VE ŞAİR

sevgilim korkunç buluyor yaralarımı / Esat Şenyuva	51
Harman / Hakan Unutmaz	52
Sığınma Evi / Hüseyin Peker	53
aklımın çekirdeği; ay çiçeği / i. Deniz Aslan	54
Sinek Balesi / Cem Onur Seçkin	55
Son Yudum Konyaktan Sonra / Kemal Gürcan	56
Orjin / Arsen Everekliyan	57
Çünkü / Hakan Keysan	58

IV ANLATI

Meliha Aba! Misafir Kabul Ediyon mu? / Kemal Yalçın	59

V OKUMA GÜNLÜĞÜ

Kitap Kritik: Yol ve Ötesi / Savaş Ünlü	61

VI EK: 2019'DAN DİZELER / Fahrettin Koyuncu

“Haydi Abbas Vakit Tamam”

Şeref Bilsel*

Cahit Sıtkı Tarancı (D. 4 Ekim 1910, Diyarbakır - Ö. 12 Ekim 1956, Viyana) Türk şiirinde ‘yalnızlık’ teması etrafında en yoğun kazıları yapan şairdir. Yazdığı hemen her şiirin kökleri yalnızlığa uzanır. Cumhuriyet sonrasının en önemli ilk şiir (1946 CHP Şiir Ödülü) yarışmasında- Otuz Beş Yaş şiiriyle Cahit Sıtkı Tarancı birinci, Gavur Dağlarından Rivayet (Cebbaroğlu Mehmet) şiiriyle Attilâ İlhan ikinci, Çakırın Destanından şiiriyle Fazıl Hüsnü Dağlarca üçüncü olur. Bu ödülün işaret ettiği isimlerin tamamı kalıcı olmuştur. 46 yaşında aramızdan ayrılan Tarancı’nın “Haydi Abbas Vakit Tamam” diye başlayan şiiri, şarkılara sinmiş, okurların en çok bildiği şiirlerden biri olmuştur. Peki ama “Abbas” kim? Bu konuda çok farklı görüşler var. Dikkate değer olanlara değinelim biz.

Herkesin bulunduğu nokta, sevgilinin ‘Beşiktaşlı’ olduğu. Yaygın görüşlerden biri şöyle: Tarancı, Galatasaray Lisesinde yatılı okumaktadır. Hafta sonları öğrenciler dışarı çıkardı. Dışarıdan dönenler akşam birbirlerine sevgililerinden bahsedirdi, fakat Cahit’in anlatacağı bir ‘sevgili’ hikâyesi yoktur. Bir gün akşam vakti okula dönerken yolda, güzel bir kadının fotoğrafını bulur ve alır. Kendi kendine bu güzel kadının dilinden mektup yazıp fotoğrafı da mektubun içine koyar. Mektubu, okula postalar. Bir iki gün sonra postacı gelir, Cahit Sıtkı, mektubu alır. Akşam vaktidir. Mektubu herkesin duyacağı biçimde yüksek sesle okur...Fotoğrafı da arkadaşlarına gösterir. Haftalarca bu mektup yazma işini sürdürür. Cahit Sıtkı, fotoğrafını bulduğu bu kıızı arar ve sonunda bulur, fakat kız evliydi ve çocukları vardır. Cahit Sıtkı, bu tek taraflı, platonik aşkın içinde yaşar. Ve bir gün bu aşkı barındıran şiiri yazar. Şair, nasıl yazdığına ilişkin şöyle der: “Nasıl yazdığımı açıkça ben de bilmiyorum, desem şaşmayınız. Şiirdir bu, hiç belli olmaz. Yemek yerken veya yolda giderken bir mısra geliverir.”

Şiirin öyküsüne dair birçok söylenti var. Bir başka rivayet de şudur: Cahit Sıtkı Tarancı, Edremit/İlica, Sahil Muhafaza Taburunda yedek subay olarak askerlik yapmaktadır. “O yıllarda yedek subay sayısı az olduğundan her yedek subaya bir emir eri verilmektedir. Birliğine gittiğinde bölük yazıcısından künye defterini isteyen Cahit Sıtkı, kendisine emir eri seçmek için sırayla isimlere bakarken birden bir isim dikkatini çeker. Abbas oğlu Abbas...” Bu isim babaannesinden, çocukluğunda dinlediği bir masalı hatırlatır ona...Bu durumu, Cumhuriyet gazetesinde yazdığı bir yazıda anlatır Tarancı. “Vaktiyle, bilmem ne memlekette hüküm süren bir padişahın oğlu, ancak rüyada gördüğü servi boylu, sırma saçlı, mavi gözlü, son derece dilber bir kıza aşık olur ve sevgilisini bulmak ümidiyle yollara düşer. Bütün aşk masallarında olduğu gibi başına bir sürü felâketler gelecektir, pek tabii değil mi? Aşk demek imtihan demektir. Ancak serden geçip yardan geçmeyen muradına nail olur. Bereket versin, daha ilk adımı bizim sevdalı şehzadeye uğurlu gelir. Bir kuyunun yanından geçerken, takatten düşmüş, ak saçlı bir ninenin kuyudan su çekmeğe uğraştığını görünce dayanamaz, koşar, ninenin suyunu çeker. Buna son derece memnun kalan kadıncağız, şehzadenin sırtını okşar ve saçından kopardığı iki teli ona vererek der ki: Oğlum, başın darda kaldığı zaman bu iki kılı birbirine çakarsın; bir dudağı yerde, bir dudağı gökte bir Arap çıkar karşına! Korkmayasın. Adı Abbas’tır. Karnın mı acıkmış; Abbas, demen kâfi. Derhal sana mükellef bir sofraya kurar. Yırtıcı hayvanlar arasında mı kaldın? Abbas’tan başka kimse kurtaramaz seni. Uykusuz gecelerde yârin hicranı ile mi yanıyorsun? Abbas ne güne duruyor? Sevgilini ne kadar uzakta olursa olsun, alıp getirir seni şad eder. Bu iki kılı iyi muhafaza et oğlum. Onlar sayesinde selâmete çıkacaksın.” Ve devam eder: “Bölüğü içtima ettirip gözüme kestirdiğimi seçmeğe gönlüm razı olmadı. Bölük yazıcısından künye defterini istedim. Şu Anadolu’muz ne zengin memleket yarabbi! Pötürgeli Hasanlar, Aksekili Ömerler, Akçaabatlı Hakkılar, Malatyalı Osmanlar, Erzincanlı Mehmetler, neler de neler! Kim bilir, bu Anadolu uşaklarının her birinde ne cevherler vardır! Yaprakları çevirmeğe devam ederken, Abbas oğlu Abbas ismi gözüme ilişti. Durdum, bu sahifeye daha muhabbetle eğildim. 331 doğumlu, Midyat’ın Cobin köyünden. Masaldaki Abbas aklıma geldi. İçimden: “Acaba?” dedim ve kendi kendime

gülmüsedim. Vakit öğleydi. Bölük talimden dönmüş olmalıydı. Nöbetçi çavuşu çağırttım, yemekten sonra, Abbas oğlu Abbas'ı bana göndermesini tembih ettim.” Abbas oğlu Abbas'ın saflığından ve sadakatinden etkilenir Cahit Sıtkı. Abbas, akşamları çilingir sofrasını kurar güzel mezeler hazırlar ve bunu hiç aksatmazmış. Bir yaz gecesinde, çilingir sofrasında, Abbas'la karşılıklı demlenmekte olan Cahit Sıtkı, Beşiktaşlı sevgilisinden söz açar Abbas'a; “bana onu kaçırıp getirebilir misin?” der. “Elbet komutanım” cevabını alır.

Bir başka görüş, Cahit Sıtkı'nın düzenli uğradığı içkili mekândaki ‘meyhaneci Abbas’ olduğudur. Hattâ Cahit Sıtkı'nın meyhaneye gündüz gidişlerinde ona içki vermeyen Abbas'ın, “Haydi abbas, vakit tamam/ Akşam diyordun işte oldu akşam/ Kur bakalım çilingir soframızı” diye şiirde muhatap alındığı rivayet edilir.

Beşiktaşlı sevgiliye dair bir başka bir bilgi şöyledir: “Cahit Sıtkı'nın teyzesinin oğlu, Avukat Reşid İskenderoğlu 1993 yılında yayımladığı Anılar kitabında, yıllar sonra ‘Beşiktaşlı Sevgili’nin izini bulduğunu, kendisi ile görüşmek istediğini, ancak olumsuz yanıt aldığını” anlatır. Anne tarafından şairin akrabası olan ünlü yazar Vedat Günyol'un anlattığına göreyse Cahit Sıtkı'nın yıllarca sır gibi sakladığı ‘Beşiktaşlı sevgili’ meğerse kendisinin kız kardeşi Mihrimah'mış. Bunu, yıllar sonra, bir gün birlikte Paris'te dolaşırken Cahit Sıtkı'nın Vedat Günyol'a itiraf ettiği söylenir. Ve Vedat Günyol'un o gün çok hayıflanıp “Ah Cahit, keşke o zaman söyleseydin, seni kız kardeşimle evlendirmeye çalışırdım...” dediği söylenir.. Hiçbir hikâye bir metni şiir yapmaya yetmez; hiçbir şiire de yaşanmış olanı tam olarak hikâye edemez; elbette şiirin bize ne söylediği önemlidir. Evet, vakit tamam, şimdi şiiri okuyalım.

Abbas

Haydi abbas, vakit tamam;
Akşam diyordun işte oldu akşam.
Kur bakalım çilingir soframızı;
Dinsin artık bu kalp ağrısı.
Şu ağacın gölgesinde olsun;
Tam kenarında havuzun.
Aya haber Sal çıksın bu gece;
Görünsün şöyle gönlümce.
Bas kırbacı sihirli seccadeye,
Göster hükmettiğini mesafeye
Ve zamana.
Katıp tozu dumanı,
Var git,
Böyle ferman etti Cahit,
Al getir ilk sevgiliyi Beşiktaş'tan;
Yaşamak istiyorum gençliğimi yeni baştan

* Şeref Bilşel: 1972 yılında Rize'de doğdu. Dumlupınar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu ve Edebiyat Öğretmeni. Şiir, deneme, eleştiri ve söyleşileri aralarında Varlık, Edebiyat ve Eleştiri, Virgöl, Kaşgar, Yasakmeyve, Özgür Edebiyat, Mesele, Radikal Kitap ekinin de yer aldığı çok sayıda dergide yayımlandı. Dar Zaman Rivayetleri (1996) Bildir (1999) Magmada Kış Mevsimi (2003) Mecnûn Dalı (2007) Dünyanın Külü (2013) Sürgündeki Rüzgâr (Toplu Şiirler, 2014) Deneme: Yalnız Şiir (2015) Yalnız Edebiyat (2019) Derleme: Karadeniz Kitabı: Yağmurlar Ülkesinde Çocuk Olmak (2015) ÖDÜLLERİ: 2014 - Altın Portakal Şiir Ödülü (Dünyanın Külü)

Sanayileşmenin getirdiği kentleşme olgusu, yeryüzünde var olan her şeyin insan için olduğu, bolluğun Tanrı tarafından bir 'nimet' olarak sunulduğu ve gelişme (ya da ekonomik büyüme) yolunda bu bolluğun sorumsuzca kullanılabilmesi düşüncesi, çevrenin duyarsızca katledilmesine yol açtı. Tarihe damgasını vuran Fransız burjuva devrimi, Aydınlanma ve gelişen kapitalizmin artı değeri paylaşma hırsı gibi etmenler bu yıkımı hızlandırdı. Teknolojinin insana sunduğu kolaylık sayesinde kitleler denizleri, madenleri, suları ve tüm doğal kaynakları yağmalamaya başladı. Özellikle 3. Dünya Ülkeleri adı verilen az gelişmiş ekonomiler, Afrika ve Güney Amerika gibi sömürge toprakları bu sorumsuz talanın nesnesi olmaktan kurtulamadı ve kurtulamıyor.

Dünyanın gidişinden memnun olmayan ve çoğunlukla politik anlamda kapitalizm karşıtı bireylerin bir araya gelmesiyle güçlenmeye başlayan çevre hareketleri, özellikle 20. yüzyılda daha da görünür olmaya başladı. Ortaya çıkan çevre bilinci sayesinde siyasi partiler ve şirketler en azından çevreciymiş gibi görünmek zorunda kaldı¹. Çevre kirliliğinin ve özellikle atmosferdeki sera gazının miktarının hızlı artışı karşısında dünya ülkeleri bir araya gelerek Kyoto Protokolü²'nü bile imzaladı. Yine de gelişmiş ülkeler, ekonomilerini olumsuz etkileyeceği gerekçesiyle bu protokolden uzak duruyorlar.

Çeşitli kuramsal temeller üzerinde yükselen farklı çevrecilik yaklaşımları³ (Derin Ekoloji, Eko-Feminizm, Eko-Marksizm gibi) çevre için mücadelelerinde öncelikler (ya da kaynaklar) üzerinden ayrışır. Bu ayrışmanın merkezinde gizemcilik, cinsiyet, emek ve sömürü gibi kavramlar öne çıkar. Özellikle Uzak Doğu inançlarını eksenine yerleştiren doğa dostu yaklaşımlar, çevre sorunlarının temelinde emek sömürüsünün yattığını vurgulayan Marksçı düşünme biçimiyle çelişir. Bu yüzden yeryüzündeki bütün çevrecileri aynı kefeye koymamak gerekir. Çevreci yaklaşımların bir düşünceye, kurama ya da inanca dayandığını bilmek, yani çevre sorununa politik (düşünsel) bir pencereden bakabilmek, bu yaklaşımları anlama ve içselleştirme yolunda iyi bir başlangıç noktası olabilir.

Yeryüzündeki tüm düşünme biçimlerinin etkisi altına girmiş olan edebiyat ve edebiyat eleştirisi bir noktada çevreci düşünceyle kesişir. Bu kesişme noktasında ekoeleştiri kavramının ortaya çıktığı görülmektedir:

Ekoeleştiri, edebiyat eleştirisi ve kuramları içinde edebiyat ve kültür metinlerini çevreci bir bakış açısıyla yorumlayan, edebiyat ile çevre, ekoloji ile kültür arasındaki ilişkileri inceleyen tek akımdır. Ekoeleştiri, bozulan ekolojik dengelerin sosyal ve kültürel etkilerini sosyo-kültürel bağlamlarda incelemektedir. Canlıların ve cansız olarak tanımlanan inorganik maddelerin birbirleriyle ve çevreleriyle ilişkilerinin edebi metinlerde nasıl betimlendikleri, edebiyatın söz konusu ilişkiler ağına yaklaşımı, edebi ve kültürel anlatılarda dil kullanımı, ifade biçimleri ve yöntemleri, ekoeleştirenin

1 Üretim sektörünün icat ettiği hilelerden biri Brownwashing adı verilen birçok ürünü ya da paketini kahverengiyeye dönüştürme aldatmacasıdır. Kahverenginin yeşili anımsatmasından dolayı bu yola başvurulmuş ve başarı elde edilmiştir. Ayrıca Greenwashing denilen hile de şirketlerin ürünlerinin çevre dostu olduğu izlenimini yaratmasıdır. Bazı markalar ambalajlarının ya da ürünlerinin geri dönüşüm yoluyla elde edildiğini, bu yüzden çevreye daha az zarar verdiğini, doğal ya da organik olduğunu, daha sağlıklı olduğunu, az atık içerdiğini söylerler. Oysa bu girişimlerin büyük çoğunluğu yalandır. Türkiye'de kapağı ekose kumaşla çevrelenmiş reçellerin 'organik' olarak pazarlanması buna iyi bir örnek olabilir. Hem Brownwashing hem de Greenwashing kötülüklerin üzerini örtme girişimi olarak görülmelidir.

2 Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi içinde imzalanan bu protokolden Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada yer almamaktadır. Hindistan ve Çin gibi ülkeler protokole imza koymuş olsa da belirli bir salınım düzeyine gelemeyecekleri için sözleşmeden muafırlar.

3 Greg Garrard, 2016, Ekoeleştiri, Kolektif Kitap, s. 35-57

odaklandığı başlıca ilgi alanlarını oluşturmaktadır. (Oppermann, s. 9)⁴

Yukarıdaki tanımdan da anlaşılacağı üzere, ekoeleştiri bazı temel kavramları (ya da anahtar sözcükleri) bir araya getirmektedir. Bunlar; edebiyat, eleştiri, kültür, toplum, dil ve biçem olarak özetlenebilir. Yani edebi metinlere çevreci bir yaklaşım, bu öğeleri tek tek betimlemenin yanı sıra bu öğelerin aralarındaki ilişkileri de araştırmalıdır. Bu yüzden metin, salt bir metin olmanın ötesinde, var olduğu bağlam (zaman ve mekân) içinde toplumsal, kültürel ve dilsel boyutlarıyla ele alınmalıdır. En önemlisi ise, ele alınan söz konusu metnin çevreye ya da ekosistemlere yönelik bir farkındalığı gündeme getirmesi, bir sorunu ortaya koyması ya da betimliyor (eleştiriyor) olması gereklidir. Böyle düşüldüğünde her metnin ekoeleştiri açısından irdelenmesi olanağı yoktur. Ancak bazı eleştirmenler birçok ilişkisiz gibi görünen metnin bile çevreci (yeşil) bir okumaya uygun olabileceği görüşündedirler.

İlk olarak William Rueckert tarafından 1978 yılında kullanılan Ekoeleştiri kavramı⁵, ilerleyen zaman içinde edebiyat eleştirisinde yerini almış ve birçok yapıtın incelenmesinde kullanılmıştır. Farklı türdeki anlatıların içindeki çevre öğelerinin bulunup çıkartılması ve çevre kuramları temelinde tartışılması çoğunlukla roman ve öykü gibi türlerde gerçekleştirilmiştir. Kırların ve kentlerin dönüşümü, hüznü dolu nostalji duygusu, insanların bu dönüşüm içindeki çırpınışları edebiyatımızın konularındandır. Orhan Kemal, Fakir Baykurt ve Yaşar Kemal gibi yazarların yapıtlarına bu çerçevede yer alan Kent-Taşra karşıtlığı bağlamında yaklaşılabilir. Çevrenin dönüşümü bağlamında hemen akla gelenler arasında Halit Ziya Uşaklıgil'in Mai ve Siyah, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Huzur ve Saatleri Ayarlama Enstitüsü yapıtları, Sait Faik Abasıyanık'ın öyküleri, Oğuz Atay'ın Tutunamayanlar'ı yer alır. Bu dönüşümü günümüzde en başarılı biçimde işleyen yazarlardan biri ise Orhan Pamuk'tur. Orhan Pamuk özellikle eski İstanbul'u anlattığı yapıtlarında (Örneğin, Sessiz Ev, Kara Kitap ve Kafamda Bir Tuhafılık) çevresel değişimi özellikle gündeme getirir ve eleştirir.

Diğer türler gibi şiir de ekoeleştirin bir nesnesi olarak ele alınabilir. Şiirimizin önemli adlarının yapıtlarında ekoeleştirel bir yaklaşımla incelenebilecek örnekler vardır. Nazım Hikmet'in Memleketimden İnsan Manzaraları insanın zaman ve mekân içindeki mücadelesini çevre öğeleri açısından zengin bir dille anlatır. İnsanın nesnelere, ağaçlarla, araziyle ve hapisane denilen dört duvarla ilişkisi ekoeleştiriye birçok olanak sunar. Garip ve İkinci Yeni şairlerinin de doğayı ele alma biçimleri incelemeye değerdir. Toplumcu şairlerin bu anlamda diğer çağdaş şairlerden ayrılıp ayrılmadıkları da Eko-Marksizm düzleminde değerlendirilebilir. Arıkan⁶ bir çalışmada Nazım Hikmet ve Orhan Veli'nin şiirlerinden küçük uygulama örnekleri sunmuştur.

Birçok şiirin içinde yer alan doğal öğeler, farklı açılardan incelenebilir. Aslında bu şiirlerin büyük çoğunluğu ekoeleştirin nesnesi olsun diye yazılmamıştır. Bir şiirin doğayla ilişkisini ortaya koymak, o şiirin bir ekoşiir olduğunu da göstermez. O zaman ekoşiir diye tanımlanacak olan şiir, çevre sorunlarına bilinçli bir müdahale olarak görülmelidir:

[D]oğa şiiri ağaçtaki bir kuşu betimlerken o kuşun habitatını birazdan yerle bir edecek olan buldozerden bahsetmez. Yahut aynı kuşun nereden göç ederek oraya vardığına ve içinde yaşadığı ekosistem ile nasıl bir etkileşime girdiğine değinmez. Ekoşiir ise bu soyutlamaların aksine doğal yaşam ile sosyal yaşam arasındaki bağlantıları ve bu bağlantıların hem pozitif hem negatif sonuçlarını inceler. Diğer bir deyişle gözlemlenen kuşun ait olduğu doğal ve sosyal bağlamın bütünlüğü içinde anlatır. Ekoşiir bu anlamda insanların ve insan-ötesi canlıların birbirleriyle ve çevreleriyle olan ilişkilerinde belirleyici rol oynayan doğal ve sosyal sistemlerin-biyolojik, iklimsel, ekonomik, kimyasal, politik- iç içe geçtiği ilişkiler ağını açığa vurur. (Ergin ve Dolcerocca, s. 305)⁷

Yukarıdaki tanımları yapan Ergin ve Dolcerocca günümüzde birçok şairin (Örneğin; Elif Sofya, Nazmi Ağıl, Anita Sezgener, Güven Turan) bu duyarlılıkla şiirler yazdığına değinmektedir. Bu şairlere doğa-

4 Serpil Oppermann, "Ekoeleştiri: Çevre ve edebiyat çalışmalarının dün ve bugün" (ss. 9-57), Ekoeleştiri: Çevre ve Edebiyat, Ed. Serpil Oppermann

5 Bkz. William Rueckert, 1996, "Literature and Ecology." The Ecocriticism Reader: Landmarks in Literary Ecology (C.Glotfelty-H. Fromm, eds.). Athens: Georgia UP. 105-123

6 Arda Arıkan, 2011. Edebî Metin Çözümlemesi ve Ekoeleştiri. Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi 1(1), 43-51

7 Meliz Ergin ve Özen Nergis Dolcerocca, 2016, Edebiyata Ekoeleştirel Yaklaşımlar: Ekoşiir ve Elif Sofya. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (SEFAD), 36, 297-314

yı ve onun görünmez varlıklarını bile şiirinde barındıran Sina Akyol’u da eklemek gerekir:

DERİN RESİM⁸

Görünürde bir şey yok.

(Dağ..

Yanan dağ!

Yanı sıra

ben.

Yaram vahim,

yaram merhem tutmuyor.)

-İçimdeki derin resim-

Sina Akyol bu şiirinde doğayı kendi bedeni gibi görüp onun derdiyle acı çekiyor. Doğanın birey ve yaşam açısından önemini bir yokoluş üzerinden anlatan bu şiir, bir ekoşiir örneği olarak görülebilir.

Temelleri 20. yüzyılın ikinci yarısında atılan ekoeleştirme, zaman içinde bizleri ekoşiire götürüyor. Metinden kuram yardımıyla eleştiriye açılan kapı, eleştiriden ekoşiire açılıyor. Bu durum tüm ekoeleştirme için geçerli. Günümüzde yaşanan çevre kirliliği, kirlenmeyle artan sağlık sorunları, çevre eksenli emek ve sömürü çatışmaları, ormanların ve sulak alanların azalması, sağlıklı beslenememe, küresel ısınma, kentsel dönüşüm uygulamaları ve hızlı betonlaşma doğanın ve kentlerin kimliklerinin değişimine yol açıyor. Bu değişimler tüm canlıları ve dolayısıyla insanı olumsuz biçimde etkiliyor. Bu nedenle yeryüzü (istemese de) ekoşiire sayısız olanak sunuyor.

* Derya Çolpan: 1967 yılında Aydın’da dünyaya geldi. İlkokulu ve ortaokulu Aydın’da tamamladı. Kuleli Askeri Lisesi’nden sonra Boğaziçi Üniversitesi’nden mezun oldu. Bilkent Üniversitesi’nde yüksek lisans ve Dokuz Eylül Üniversitesi’nde doktora yaptı. Şiirleri ilk kez 1991 yılında Varlık Dergisi’nde yayımlandı. Şu anda Denizli’de yaşamakta olan Derya Çolpan, edebiyat ve şiir dergilerinde şiir ve yazılar yayımladı. Çolpan’ın “Ses Sözdene Eksilince” ve “Kırık Su Saati” adlı yayımlanmış iki şiir kitabı bulunuyor.

8 Sina Akyol, 2019, Çayırkuşu Zaten Hep, Mayıs Yayınları

Bu yazıyı okuyan veya okuyanların tanıdıkları arasında kaç kişi, çocuklar dahil, günde bir defa gözlerini gökyüzüne dikip bulutların karmaşıklığını anlamlandırır? Bakışımız herhangi bir şekilde takılmazsa haftalarca belki aylarca bakmak aklımıza bile gelmez. Oysaki, uzak yakın fark etmez, iki kalbin birleşebileceği tek noktadır orası. Doğrusunu söylemek gerekirse konumuz bu değil; ama yeri gelmişken Livaneli'yi anıp öyle geçelim.

Bir gün çok bunalırsan

Denizin dibinde

Yosunlara takılmış gibi

Soluksuz

Sakin unutma gökyüzüne bakmayı

Gökyüzü senindir

Gökyüzü herkesindir

Çocukken çimenlere uzanır saatlerce bulutlara bakarak onlara hayallerimi, sevinçlerimi, hatta hüznümü yüklerdim. Bunu toplu olarak yaptığımız da olurdu, o sıra kim orada ne görürse birbirine göstermeye çalışır, hep birlikte olmayan şeyi arardık. Ne gariptir ki birinin gördüğünü kimse göremezdi yine de aramaktan vazgeçmezdik. Yaşlıtlarım buna yabancı değil. Bugün çimenlere uzanamayıp da buna aşına olamayanlar da kahve falını düşünsünler. Niyet farklı olsa da aynı şeyi kahve falı için de söyleyebiliriz. Sadede gelecek olursak; anlamsız, rastgele var olan verilerden anlamlı örüntüler çıkarma eğilimidir bu. Kahve falcılarının yaptığıysa biraz daha deneyim eklemekten ibarettir. Bu eğilimin batıdaki karşılığı apofeni'dir, Türkçe karşılığı var mı yok mu bilmiyorum? Ben bulamadım.

Apofenin bir de hastalık yönü var, bunu konumuzun dışında tutuyoruz; bu çok daha ileri boyuttur, yani patolojiktir. Özellikle Amerika hapisanelerinde uzun rehabilite sonrası suçlunun kaydettiği ilerlemeyi anlamak için onlara karmakarışık resimler gösterip ne gördükleri sorulur. Gördükleri şeyler şartlı tahliyeleri için ölçüt alınır. Bu normalden sapmanın çok daha ileri boyutudur.

Sanatçılarda, biraz daha özelleştirirsek, yazar ve şairde apofeni ne boyutta veya apofenik öğeler var mı?

Sanatın gerçekliği; kurgusal olduğundan edebi metin, yaratıcısının deneyimlerinin ürünüdür. Bu kurgusal yapı, normalin üstünde veya altında hayat bulmalı ki okuyucuda karşılığını bulsun. Sıradan olan sıradan gider. Zamanın sınırlılığında kalıcı olan ancak sıra dışı olandır. Aksi popülerdir, ömrü köşe yazısı kadardır. Doğu Anadolu dağlarında yetişen çiriş kadar ömrü olur. Keskin kokulu; ama gündelik.

Edebi metnin mizacı serttir; yolculukta varış noktası ile ilgilenmez, onun endişesi sadece yolculuktur. Bütün bunlar bizi anomaliye götürür. Yani sanatçının bakışı biraz sapkındır, algısı gibi. Kendi algısını oluşturmak için dış dünyayı bozarak algılar, bu bilinçli bir tavır değildir. Onun donatısı böyle. Sanatçı suçludur, düzen anlayışı olmaz, olamaz da. Bunun aksi plaj şarkıları gibi gürültülü ve mevsimseldir.

Şair; izlediği likenlerden kayanın sertliğini veya onun üzerindeki hayatı değil, kendi çocukluğunun elini tutarak bizim dünyamızda gezdirenindir. Yoksa o taşın yapısını herkes bilir, üzerindeki habitatu da. O yaşam formunun kargaşasını ve düzensizliğini karşımıza şiirin diliyle ancak apofenik bakış getirebilir. Tıpkı Atilla İlhan'ın İstanbul'u dinlediği gibi veya Nazım'ın hasretini anlattığı Saman Sarısı...

* Atilla Yaşrin: 1968 Muş - Malazgirt doğumlu. İlköğretim ve orta öğrenimini Malazgirt'te tamamladı. 1994 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Kazımkarabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği'ni bitirdi. Halen, Aydın Mimar Sinan Teknik ve Meslek Lisesi'nde öğretmen olarak görev yapmaktadır. Deniz ve Mahir'in babası.

Dostlarının ısrarlarına rağmen Selin gitmekte ısrar etti. Son zamanlarda hiçbir yerde uzun süre kalamıyor, hiç kimselere katlanamıyor, kimselerle konuşası gelmiyordu. Tuhaf bir huy edinmişti. Bu huyunun farkına vardığından beri neredeyse hep susası geliyordu. Ağzından başka sözcükler, başka cümleler çıkacak diye ödü kopuyor, sessizliğe gömülmek yeğ geliyordu. Onun için kalabalıklardan hep gitmek, hep kendiyile kalmak, kitaplar dünyasında kendine adalar bulmak istiyordu. Bulduğu adalarda usul usul uyuşmuş olarak sonsuza kadar kalmayı diliyordu dilemesine ya, rahat bırakmıyorlardı ki... Sürekli orasından burasından çekiştiriyorlar, sanal bir cümbüşe benzettikleri dünyalarına dâhil olması için el birliğiyle gayret ediyorlardı. Bitmeyen ısrarlara direnmeye çalışıyor, ama her defasında istediği kadar direnç gösteremediğine de için için kızılıyordu. Kendine mi kızmalı, çevresinde bir yığıntıyı didikleleyen civcivler gibi vıcır vıcır Selin'e gaga atan herkese mi, işin içinden çıkamıyordu vesselam.

Eve gidecekti. Annesinin söylediği öteberiyi almış, pazara gitmesi gerektiğini bildiği halde o işi savsaklamıştı. Şimdiden annesinin söylenmelerini duyar gibiydi. Sevmiyordu pazar alışverişini, pazarcılarla söyleşmeye, şu kaça, bu kaça diye sormaya mecali yoktu, ama bunu annesi ne anlar. Dese mesela bunu, kim bilir neler bulur çıkarır, kim bilir ne dertlenir, ne vesveselenir, ama iş dönüp dolaşıp yine himbilliğine, dağınıklığına, tembelliğine, iş bilmezliğine kadar dayanırdı. En sevmediği, yok olmak istediği, olabildiğine yetersiz hissettiği anlardı bunlar. Annesi bunu pek güzel becerirdi, onun gözünde yetersiz bir Selin'di. Çocukken de böyleydi bu, demeleri yok mu? Der, kafasına kafasına vurur ardından da, ah benim biricğim, gül tanem, sana kıyamam kuzum, sözleri gelirdi de ölem ben, demek isterdi Selin. Annesini severdi, babasının erken ölümünün ardından kadın, işçi maaşıyla hem kendine hem kardeşine hem anne hem baba olmuş; olurken soğumuş, soğurken kararımış, kararırken mutsuzlaşmış, kaygılı, mutsuz, tedirgin bir kadın olup çıkmıştı. Ancak iş çocuklarını yargılamaya gelince şahin kesilir, gerektiğinde çocuklarının incecik özgüven damarlarını hunharca kesip atmaktan çekinmezdi. Ah annem, biliyorum mutsuzsun, mutsuzdun ve kendine eğreti duran bir hayatı sırtlamak cezasına çarptırılmıştın. Elden ne gelir?

Peki, ya ben ne olacağım diye düşünür oldu bir süredir. Otuzuna bir yıl vardı. Yirmi dokuz geçse, otuz gelse sanki hayat onun için daha yaşanılabilir, daha açık seçik daha engebesiz olacaktı. Bu hissin nereden geldiğini bilmiyor ama herhalde insanın dönemeçlere verdiği anlamlarla ilintisi olduğunu sanıyordu. Otuz koca yıl nasıl geçti dese? Mini miniyken, ilkokulda okuma yazmayı öğrendiği anı pırıl pırıl hatırlıyordu mesela... Ortalıkta hoplayıp zıplamış mıydı yoksa sevinçten hoplayıp zıpladığı hayalini mi kurmuştu işte onu tam çıkaramıyordu. Ama birden bire dünya pırıl pırıl olmuş, başarı hissinin verdiği özgüvenle minik yüzü aydınlanmıştı. Başka, başka ne hatırlıyordu? İlk aşkını. İlkokulda örüklerini çekiştiren oğlan... Erkeklerin aşkı gösteriş biçimlerine hep şaşmıştı. Öğrenilen davranışlar; okşayarak değil, acıtarak sevdiğini göstermek... Pembe panjurlu hayaller kuran kız çocuklarına karşı kızların canını yakmayı öğrenen oğlan çocukları, garip bir açılı oluşturuyordu. Okullar hopleya zıplaya bitmiş, üniversite mezuniyetleri alınmış, iş bulamazsam kaygısını ötelemek için yüksek lisanslar yapılmış...

Herkese vaadi olan Selin... Vaadlerinin büyüyle göz kamaştırın Selin... Memlekette işsizlik mi var, iş beğenmezlik var diyen, çoluğunu çocuğunu hamili yakınımdır diye en kaymaklı işlere sokan politikacıların ülkesinde, işçi emeklisi annesi ve kırılğan kardeşi ile tırnaklarını kanatırcasına yaşamaya çalışan Selin. Üstüne bir koku gibi sinen tedirginliğinin aç kurtları etrafına toplamasına ne engel olacak? Girdiği her işte şanssızlıklar, densizlikler, hıyarlıklar silsilesinin geçilmez dağlar olarak karşısına çıkması kendi şanssızlığı olabilir miydi sadece?

Neyse ki çok okuyan biriydi. Okumanın verdiği olgunluk, derinlik, sezgisellik burnunu boka batırmaktan onu kurtarmıştı kurtarmasına ama aksi, uyumsuz, kaygılı biri olmasına hiç mi hiç engel olamamıştı. İş çok ama iş beğenmiyorlar diyenlerin ülkesinde, işinden, doktor sekreterliğinden dönüyordu evine. Bir süreliğine, iş bulana kadarlığına yaptığı bu işte neredeyse iki yılını dolduracaktı. Bu sayılmaz, daha gerçeğini yapacağım, gerçek bir işim olacak beklentisi, ne kendisinde ne de çevresinde bitmiş değildi. Belki kafasına çakılan otuz yaş miladı biraz da bu yüzdendi.

Bir süreliğine... Hayatındaki her şey bir süreliğine... Bir süreliğine erkek arkadaşı, bir süreliğine ücretli öğretmenlik, bir süreliğine eh işte arkadaşlık, bir süreliğine anne evi, bir süreliğine halk eğitiminin yetiştirme kursları, bir süreliğine gezi grubu... Bir süreliğine, her şey bir süreliğine... Azgın bir ırmağın üstünde bir o yana bir bu yana yalpalayan, su alan minik bir sandal gibi hissediyordu. Tutkusuz, sinik, yalnız... Kıyıları bana uzak, elini uzattığı her şey eriyor, dönüşüyor, epriyor, rengini atıyordu. Kekremsi bir tat ağzında, durmadan sert bir keçi boynuzunu kemiriyor, kemiriyor, kemiriyordu adeta...

Susmak istiyordu, susmak, kendini savunmamak, kendini anlatmamak, 'evet amalı' cümleler kurmamak... En çok da bugünde yaşamak, moda olduğu biçimiyle. Nasıl bir şeydi acaba? Beklentilerini alabildiğine sıfırlayıp, gelecek planlarını bozup, bugüne bakmak, sadece bugün olduğu için bugünü sevmek. Öyle demiyorlar mıydı kişisel gelişim uzmanları, bin bir türlü yaşam koçları, âni yaşa... Pazardaki havuçları ve turpları bugünde sevmek, onların evde ne güzel yeneceğini düşünmemek, böyle bir şey miydi bu acaba? Ne demişti şair, sen elmayı seviyorsun diye / onun da seni sevmesi şart mı? Her neyse bu buraya uygun düşmedi öğretmenim. Şair burada başka bir şey demiş. Bilemediğim, bilmek isteyebileceğim başka bir şey.

Elmalar alınmamış, havuçlar yine öyle, patates desen, kim uğraşır şimdi, lahana taşımak için çok iri. Annem başlar hemen, eve dair tek işin akşam işten dönerken haftada bir semt pazarına uğraman, onda bile hımbıllık ediyorsun, seni çok bile tuttular bu işte.... Tembel miydin hakikaten? Kazılmış mezar mı arıyordum? Değilim, ama gündelik hayatın rutini, turuncu turuncu parlayan portakallar, işvebâz elmalar beni yoruyorsa ya? Tembellik değil bu, başka türlü bir yaşam isteği, yoruldu. Otuzuna gelmeden bıktım, bıktırdılar, bıktırdınız.

Anahtarın kilitteki sesini duyuyor. Yumuşak, hoş geldin sesi. Annesine seslendi, ben geldim, diye. Mutfaktan ışıltılı bir ses, hoş geldin kızım, dedi. Şaşırdı. Yumuşak sese karışan sevecenlik, mutfaktan gelen kokular, bizim ev mi diye şaşaladı. Çantasını bırakıp atkısını boynundan çözerken mutfak kapısını araladı. Kapuska yaptım bugün, dedi annesi. Kıymasız ama idare edin gayri... Ben pazara uğrayamadım, dedi. Aman boş ver, akşam akşam... Uzak pazara gideriz, dedi. Gününün nasıl geçtiğini sordu, şaşırdı Selin. Annesindeki sevimli telaş, tatlı yeğnilik hoşuna gitmedi değil, sanki tüm varoluşsal sorularını sildi attı. Bak sana ne diyeceğim, sana görücü geliyor, dedi annesi. Görücü mü? Dedi, paralel evrene geçmişti sanki. Bu zamanda, görücü gelmesi, düşte görse hayra yormaz. Ev sahibinin ortanca oğlu, dedi anne. Gülmekle ağlamak arasında gelip gitti, gidip geldi Selin. Şu safça tombalak oğlan mı? Yok artık... Annem muzipçe baktı, evet o... Saf falan da değil ayrıca nereden çıkarıyorsun. Kendinden başka kimseleri beğenmezsin zaten. Burnun düşse eğilip almazsın. Şaka mı bu diyen gözlerle bakıyordu, aptallaşmıştı. Ne var, dedi kaç daireleri var biliyor musun? Koca dediğin ne sanki, hepsi aynı, hepsi bir... Sen de körpecik kuzu değilsin.

Yüzümdeki bozulmayı, omuzlarımda düşmesini görmüştü. Yanlış bir şey yaptığını sezen insanlara özgü bir eziklik dalgası yıpranmış yüzünü yaladı.

Sustu. Sustuk.

Sadece kapuskanın kokusu vardı. Bir de avuçlarımda vaadi olan bir hayatın yavaş yavaş eriyişi. Sessizliği bozmadan paltomu çıkarıp lavaboya doğru yürüdüm. Ellerimi yıkamak yıkamak istedim. Âni yaşamak bu olsa gerek.

* Ayşe Şule Süzük: Boğaziçi Üniversitesi T.Dili ve Edebiyatı bölümünü okudu. Yüksek Lisansını yaptı. Öykü türünde "Kediler ve Kadınlar", Sinegöz film atölyesi ortak çalışma ürünü "Akıntıya karşı Aziz Nesin" ve "Pamuk Kadınlar-Orhan Pamuk romanlarında kadının temsili" adlı kitapların yazarı. Çeşitli belgeseller yaptı ve birçok yayında yazmaya devam ediyor.

Beni Yeterince Tanısaydın...

Cezmi Ersöz

Kendimi hep eksik buluyorum ben... Hep yetersiz... Olmak istediğim insandan hep uzak düşerim. Ne yapsam, ne etsem hep uzak... Kendimi yeterince sevmediğim için acıyla aşkı hep karıştırırım birbirine... Beni doyasıya sevenleri değil, hep eksik sevenleri severim, onlara bağlanırım. Bana inanlara değil, inanmayanlara tutku duyarım...

Tutarlı bir öyküm yoktur. Kimliğim hep değişir... Sabah inanılmaz bir arzuyla özlediğimden, akşam olunca uzaklaştığımı hissederim.

Kendime nasıl inanmıyorsam, bana inandıklarını söyleyenlerden de öylesine kuşku duyarım... Olmak istediğim insandan hep uzak düştüğüm için, yakınımdaykileri değil hep bana uzak kalanları özlerim...

Bahçem hep dağınık, hep özensiz gözükür gözüme... Bana uzak olanların, bana inanmayanların bahçeleri hep daha derli toplu, göz alıcı, daha çekici gelir... Daha ulaşılmaz...

Kim beni sever, bana inanırsa bir süre sonra onun da bahçesi tıpkı benim bahçem gibi dağınık, özensiz, soluk gelmeye başlar bana... Benimle ömrünü birleştirmek isteyenlerin ömrü birden eski anlamını yitirir...

Ama ilişkinin başında hiç de öyle değildir... Derin, hiç doyurulmamış ve çok eski bir tutkuyla kalkarım yerimden... Kendimi ne kadar eksik ve yetersiz seviyorsam, sevip bağlanmak istediğimi öylesine aşırı, yoğun ve soluksuz bir tutkuyla sevmeye, özlemeye başlarım... Kendime ne kadar az inanıyorsam, ona o kadar çok inanmaya başlarım...

O ana dek hayatım bir çölden farksızdır. Tarifsiz susamışımdır. Çölün sonunda bir ufuk görmüşüm-dür. O ufkun orada ömrüm boyunca bir türlü gideremediğim susuzluğu giderebileceğim bereketli çeşmeler umarım. Kendime duyduğum inançsızlığımdan ötürü bahçemdeki bütün çiçekler kurumuş, vadilerim çoraklaşmıştır. Oysa, çölün sonunda gördüğüm ufkun başladığı yerde vadiler yemyeşildir. Oradaki çiçekler hiç sararıp solmayacak gibidir.

İşte bu susuzluk yüzünden, işte bu kendime duyduğum inançsızlık yüzünden acıya doymam ben... İçten içe bilirim aslında, istediğim doyasıya su içmek, başkasının çiçeklerle kaplı, yemyeşil vadisinde neşeyle koşmak değildir... Lanetlenmiş yazgımı bir kez de sevip bağlanmak istediğimin dünyasında sinamak ve onun dünyasının da benim ki gibi çorak ve anlamsız olduğunu görmektir aslında istediğim... Ama bunu kendime asla itiraf edemem. Böyle bir arzum yokmuş gibi yaşarım. Çölün ufkundaki vadiye ulaştığım zaman sonsuza dek mutlu olacağıma, artık bir başka yer, bir başka zaman istemeyeceğime inandırırım kendimi...

Onunla da böyle başladı her şey... Ben ne kadar eksiksem, o o kadar tamamlanmıştı... Ben ne kadar kendime az inanıyorsam, o o kadar inançlıydı kendisine... Benim bahçem ne kadar dağınık, özensiz, solgunsa, onun bahçesi o kadar derli toplu, göz alıcı ve parlaktı... Ben ne istediğimi bilmiyordum, o ise kendinin ve isteklerinin o kadar çok farklıydı... Benim duygularım saat saat değişse bile, onun duyguları sağlam ve bir o kadar değişmezdi... Benim öykümün başı sonu ne kadar belli değilse, onun öyküsü o kadar bölünmez bir bütündü...

Öylesine derin bir hasretle sarılmıştım ki ona, kim olsa ilgisiz kalamazdı bu yoğunluğa... Yıllardır inançsız yaşayan birinin, birden bire inanmaya değer bir anlam bulması gibiydi onun bana hissettirdikleri... Aslında inançlı yaşaması gerekirken, ruhu buna açken ister istemez inançsız yaşamaya mecbur kalmış biri gibiydim... Benim gibi insanlar inançsız yaşayamazlar, yaşarlarsa bir süre ruhları parçalanır, aksi halde hayatla olan tüm bağlantıları kesilir...

Beni bu parçalanmaktan kurtaran kim olursa ona bütün ömrümü bağışlamayı düşünürdüm... Ve ben buna ne kadar inanmışsam karşıma çıkana da buna inandırırdım... Yalnız başıma ölmektense, bana inanan, beni kendime duyduğum inançsızlıktan kurtaran biriyle ölmeyi isterdim...

İlk başlarda hep böyle olurdu... Onunla da öyle oldu... Daha onu henüz tanıyıştım ki, içimdeki susuzluk öyle yoğun, öyle dayanılmaz olmuş olmalıydı ki, hiçbir şüphem ve tereddüdüm olmadan ona bütün ömrümü bağışlamak istediğimi söyledim...

Hemen hiç zorlanmadan kabul etti... Ya da ben kabul ettiğini zannettim. Zaten öyle susuzdum ki birine aşık olmaya, bu susuzluğu giderme telaşı yüzünden onu pek görmüyordum bile... Ondan çok kendi içime bakıyordum... Kendi parçalanmışlığıma... Kendi çölüme, solup gitmiş çiçeklerime, kurumuş çesmelerime... Öyle usanmıştım ki kimsesizliğimden, kim olduğunu bilmeden, sanki son umudum gibi onun derinliğine daldım...

Onun derinliğinde onu değil kendimi gördüm daha çok... Kendi mutlu yüzümü... Kendimle barışmış olmanın bana hissettirdiği tatlılık öylesine inanılmazdı ki, bu duyguyu hissettirdiği için onu benim Tanrım gibi görmeye başlamıştım. Kim olduğunu bilmediğim, ama bana doyumsuz bir sevgi yaşatan Tanrı... Bu Tanrıya durmaksızın kendi hayallerimi, kendi beklentilerimi yüklüyordum... Aşka duyduğum gereksinim öylesine yoğundu ki ondan çok kendimle uğraşıyordum... Başımı onun derinliklerine sokmuş, o derinliklerde onun öyküsünü değil, kendi öykümü seyrediyordum...

Sonra yavaş yavaş o derinliklerden yukarı çıkmaya başlamıştım...

Yukarı çıktığımda yüzü ilk gördüğüm halinden çok farklıydı... O düşsel, o kutsal bir ışık altında yikanmış gibi ışıldayan yüzü bu defa kaygı ve bilinmezliklerle doluydu... Belli ki ben onun derinliklerinde mutluluk sarhoşluğunda yaşarken onu unutmuşum...

Neden beni seviyorsun? Diye sordu bir gün...

Bu soru Tanrıya sonsuz iman etmiş birine, Tanrı'nın, neden bana inanıyorsun, diye sorması gibi saçma ve anlamsız bir soruydu...

Kendimi senin yanında çok mutlu hissediyorum, hem de hiç olmadığı kadar, diye yanıtladım onu...

Peki, beni ne kadar iyi tanıyorsun? Diye sordu bu defa... Haklıydı aslında ve bu haklılığı içimi ürpertti... Ama hemen toparladım kendimi... Haklı olsa bile ne değişirdi ki, kendimi onun yanında iyi, hem de çok çok iyi hissediyordum, bu yetmez miydi? ..

Hem nasıl derdim ki ona, bende olmayan her şey sen de var, diye:

Ben kendime inanmıyorum, oysa sen sonuna dek inanıyorsun... Benim tutarlı bir öyküm yok, seninse var... Benim bahçem çiçeksiz ve solgun... Seninse yemyeşil... Benim odamda hiç güneş doğmazdı şimdiye kadar... Seninse evinde hiç güneş batmıyor...

Bunları ona söylesem biraz tuhaf olmaz mıydı?

Sonra susup bir süre baktı bana... Yüzü acıyla gölgelenmişti bu suskunlukta... Beni yeterince tanısaydın bu kadar sevmezdin, dedi...

O an benim için aşkın çocukluk mevsimi bitmiş, olması gereken o karanlık, o bitmeyen yolculuk başlamıştı... Aradığım buydu belki de... Artık hep soru soran ve acıyla gölgelenmiş yüzüne bir kez daha baktım. Aradığım o ıstırap başışını bana bu yüz verecekti, emindim... Bana hep uzaktan bakacak... Annem gibi beni hep eksik sevecek... Bana hiç ait olmayacak... Bir görünüp bir kaybolacaktı...

Bunu hissettiğim an ona daha çok bağlandım... Yanlış da olsa, eksik de olsa onun hakkında düşündüğüm bütün o yargılara dört elle sarıldım... Bu yanlış yargılar olmasaydı zaten ne aşk olurdu, ne de yaşam... Ona hissettiğim bu aşk için kimse benim için şüpheye düşmemi sağlayamazdı... O bile...

Ama onu böyle koşulsuz sevdiğim için beni küçümsemeye başlamıştı... Bekliyordum ondan bunu aslında... Çünkü o tıpkı benim gibi kendini küçümsüyordu... Onun da benim gibi tutarlı bir öyküsü yoktu... Benim gibi duyguları saat saat değişiyordu. Sabit bir kimliği yoktu... Sabah beni deliler gibi sevdiğini söylüyor, akşam o cinayet saçları önüne düşüyor, Biliyor musun, aslında senden nefret

ediyorum, diyordu...

O da benim gibi kendime inanmıyor, kendisine inanmak için hep aşık olacak birinin varlığına ihtiyaç duyuyordu... Kendisini hep eksik görüyor, bu eksiklikleri tamamlayan kim olursa ona aşık olduğunu sanıyordu... Onun da bahçesi hep dağınık, özensiz ve anlamsızdı... O da benim gibi hep uzaktakini, onu eksik seveni, inciteni arzuluyor, ona garip, hastalıklı bir aşkla bağlanıyordu...

Tıpkı benim gibi o da çölün uzağındaki ufku özlüyor, ufkun başladığı yerde onu bekleyen yemyeşil vadileri, hiç solmayacak çiçekleri, suları hiç bitmeyecek çeşmeleri özlüyordu...

Bana duyduğu nefret bundandı işte... O kendine hiç inanmazken ben nasıl ona inanırdım? O kendini hiç yeterli bulmazken, ben kim oluyorum da onu kendine sanıyordum?... O hiç evinde güneş görmemişken, ben nasıl oluyor da orada hiç batmayan bir güneş görüyordum...

Beni bu kadar çok sevdiğin için senden nefret ediyorum, demişti bir keresinde...

Beni sevmekten başka seçeneği kalmamış olmasından ötürü benden bu kadar nefret ediyordu belki de... Kendisinden kurtulmak isterken kendisine bu denli benzeyen birine bağlandığı için benden nefret ederek kendisini cezalandırmak istiyordu...

Sonra bu nefret bana dönüyor, ona duyduğum bu yoğun zaaf nedeniyle beni cezalandırmaya çalışıyordu...

Kimi günler telefonunu kapatır, beni aramaz, günlerce ortadan kaybolurdu... İşte bu benim mahvım olurdu... Hiç güneş doğmamış odamda onun ışıklar içindeki evini hayal ederdim... O uzaktayken, bensizken onu hep çok mutlu, çok sevinçli, hayatın bütün sırlarını çözmüş gibi düşünürdüm...

Sonra bitkin, yaralanmış, hayal kırıklığından soluk soluğa, bana, o sonsuz çölüme geri dönerdi... Kalbi ve bedeni yaralar içinde... Bu yaralar genellikle şehvet yüzünden açılmış yaralar olurdu ve bu yaralarda bana yapmak istediği kötülüklerin izlerini okurdum... Bana acı çektirmek için yaşadığı şehvet ilişkilerinde, ona bu kadar çok inanan birine kötülük yapma arzusu yatıyordu... Ancak, bana kötülük yapmak isterken en büyük kötülüğü kendisine yapıyordu... Bana kötülük yaptıkça bana daha çok bağlandığımı hissediyor, bunu hissedince garip bir çaresizliğin acısını yine benden çıkartmaya çalışıyordu...

Acımasızca, adeta birbirimizi yok etmek istercesine kavga ediyor, benliklerimizi derinden yaralamaya çalışıyorduk, ama yine de birbirimiz için taşıdığımız o tuhaf, o derin anlamı yok edemiyor, birbirimizi yaraladıkça daha çok bağlanıyorduk bu tutkuya...

Ama ikimiz de bu tutkuyu hak etmediğimizi düşünüyorduk... Bu ilişkiyi, bu aşkı ikimiz de ellerimizle kazıyarak, emek vererek, didinerek elde etmemiştik çünkü... Bu aşk bize bağışlanmıştı... Bağışlandığı için de aşkın denetimi bizim kontrolümüzde değildi... Bu tutkunun elinde oyuncaktık sanki...

Bazen bu aşkın denetimi benim elime geçer gibi olurdu. O zaman ondan uzaklaşmak, sanki başarabilmişim gibi kendime yeni bir yaşam kurmak isterdim. Hayatıma başka insanlar alır, onları sevmeye çalışır, onların bahçesini benimkinden daha özenli, daha bakımlı ve anlamlı görmeye çalışırdım...

Kimi zamanlarda ise denetim onun eline geçer, bu defa o hayatına yeni birilerini alır, onların sayesinde beni unutmaya çalışır; kendisine ne kadar inanmıyorsa, onlara o kadar çok inanmaya, kendisini ne kadar eksik ve yetersiz görüyorsa, onları o kadar güçlü ve yeterli görmeye kendini inandırmaya başlardı... O hiç güneş doğmayan evinden, onların güneşin hiç batmadığını düşündüğü evlerine koşardı... Ama tıpkı benim gibi, benim dışımda, benden uzakta ne yaşarsa, ne yaparsa bana rağmen yaşardı... Benim onsuz ve uzakta hep sonsuz mutlu, sonsuz sevinçli bir hayat sürdürdüğümü düşünür, içi yanar; bensiz de mutlu ve sevinçli olabileceğini kendisine kanıtlamak için hiç tanımadığı, olmadık insanların hayatlarına girer, çırpınıp durur, o kanayıp duran yarasını biraz daha kanatır, o büyük boşluğunu biraz daha çoğaltıp yine bana dönerdi...

Çünkü benim dışımda kimse onun duygularıyla ilgilenmemişi ve ilgilenmeyecekti de... Herkes gününü gün etmeye çalışıyor, yeni ve farklı hazların peşinden koşuyordu... Bu anlamda kimsenin kimse için harcamayı göze alacağı tek bir dakika vakti yoktu... Herkes hızı durmadan artan bir haz

tramvayına binmişti... İstedikleri belliydi insanların... Bunları aldıkları zaman arkalarına dönüp bakmadan çekip gidiyorlardı...

Tıpkı o da benim gibi, başkaları ona bu kadar hoyrat ve acımasız davranırken benim onu bu kadar seviyor olmamı anlamıyordu... Bu sevgiyi hak etmediğini düşünüyor, bunu düşününce de bana karşı büyük bir güvensizlik duyuyordu...

Üstelik bu güvensizliğini pekiştirecek bir şey yapmıştım... Yine ortalıktan kaybolduğu, beni aramadığı, telefonunun kapalı olduğu bir zamandı... Artık tahammülüm kalmamıştı bu belirsizliklere... Aşkımızın en tepede, en yoğun olduğu bir gün onu terk etmeye ve bir daha hiç aramamaya karar vermiştim. Ve bu düşüncemi küçük not defterime ayrıntılarıyla yazmıştım... Bu not defterim eline geçmiş ve bu düşüncemi okumuştı... Ama hiç belli etmedi. Aksine eskisinden daha iyi davranmaya başlamıştı bana... Artık ortadan kaybolmuyor, telefonlarını kapatmıyordu... Beni yaralamaya çalışmıyor, hiç olmadığı kadar özenli davranıyordu... Ve ne tuhaf ki bana sevgi dolu ve özenli davranmaya başladığında onu kendim gibi eksik ve yetersiz görmeye başlamıştım: O da benim gibi kendisine inanmıyor, yalnızlığa katlanamıyordu... Onun da öyküsü benim ki gibi tutarsız ve paramparçaydı... Benliğini küçümsüyordu durmadan... Onun da bahçesi benimki gibi dağınık ve özensizdi... O da çölde kalmıştı benim gibi ve alabildiğine susamıştı... Evinde hiç güneş doğmadığı için güneşli sandığı evime sığıyordu... O da benim gibi kimsesizdi... O da benim gibi onu kim sevse bunu hak etmediğini düşünüyor, bu sevginin arkasında gizli bir çıkar arıyordu... Onu da benim gibi annesi eksik sevmişti... Sevgiye çok ihtiyaç duyduğu çocukluk yaşlarında sevgi hep geç gelmiş, geldiyse bile o artık istemediği bir zaman, o büyük boşluk çoktan açıldığı zaman gelmişti... O da benim gibi aşkla acıyı hep birbirine karıştırıyordu...

Bu yüzden onu kim sevse gözünde değerini yitiriyordu... Kim onu eksik sevse onun peşinden koşuyor, onu terk edene hastalıklı bir tutku duyuyor, kapısında geceler boyu bekliyor; ama sonunda o kapı açılıp onu terk eden, bundan pişmanlık duyduğunu, onu yeniden seveceğini söyleyip boynuna sarıldığında her şey bitiyor; ona duyduğu bütün arzusu o an sönüyor, kolları güçsüzce aşağı düşüyor, içinde sakladığı bütün inançsızlıklar açığa çıkıyor, birkaç saat önce büyük bir tutkuyla özlediği insan bir anda anlamını yitiriyor, gözünden düşüyor, onun için beslediği umutları cam kırıkları gibi susuz kalmış ellerine batıyordu...

Şimdi ne olacak? Dediğimi iyi hatırlıyorum. İki çöl, iki inançsız insan,, iki solgun ve çiçeksiz bahçe, iki tutarsız öykü aynı evin içindeydik... Kim kime sunacaktı o çok özlediğimiz ıstırap bağışını?...

Seni bir adamla tanıştırmak istiyorum, dedi bir akşam... Gözlerine baktım. Yüzüne yine o acı gölge gelmişti...

“Kim o adam? Neden beni tanıştırmak istiyorsun? Böyle birinden daha önce bana hiç bahsetmemiştin?”

“Tanımalısın bence... Tam bir roman kahramanı... Çok güçlü, çevresi oldukça geniş, çok zengin, ama aradığı sevgiyi bir türlü bulamamış biri... Öyle ilginç, öyle trajik bir hayatı var ki...”

“Sen nereden tanıyorsun o adamı?...”

“Çok eskiden beri tanıdığım biri... Ona çok güvenirim, o da bana.”

Sohbetini çok severim. Hem seni de merak ediyor. Tanışmanızı çok istiyorum... Hadi kırma beni, ne olur... Kırk yılda bir bir şey istedim senden...”

Önce karşı çıktım. Kendimi öylesine yorgun hissediyordum ki, yeni bir insan tanımaya hiç gücüm yoktu... Hem insanlar birbirlerine o kadar çok benziyorlardı ki artık... Bir insanı tanımak bir çok insanı tanımaya yetip artıyordu bile...

Bir süre tartıştık... Sonunda beni ikna etti. İkna olmamın nedeni onun bana son günlerde hiç olmadığı kadar iyi davranmasıydı... Hem ilişkimizin kontrolü ne zamandır benim elimdeydi... Ne zamandır onun bahçesi benim bahçemden daha soluktu... Onun öyküsü benimkinden daha tutarsız, o kendime olduğumdan daha inançsızdı kendisine... Beni hiç hak etmediğim kadar sevdiği için o eski değerini çoktan yitirmişti gözümde...

Son gören ortaktır bu ölüme

Mazlum Çetinkaya*

*“Yeryüzündeki acılardan utanıyorduk
Henüz göğe bakmadık!”
Küçük İskender*

Sanırım o zaman tanışmıştık, o arada ben de seni bir dostumla tanıştırdırken, “yahu, ben Küçük İskender”i küçük sanıyordum senden de uzunmuş” dediği zaman işte!

O gündü işte, bir kentin adını “faşizm” koydukları gün, sokağı, çocukları, soluğumuzu sayıyorlardı tek tek...

Randevu defterinde demek ki sana da temmuzu ayırmışlar, “haziranda ölmek zormuş” diyorlar, sanki temmuzda ölmek kolay!

Bavulunu toplayıp yola koyulmuşsun 3 Temmuz fena değil diyerek, ama yorulduk biz temmuzda gidenlere el sallamaktan...

Bu bir ölmek değil tabii, bu bir gitmektir sonsuz zamana, bu gün “herkes çok özlediği, sevgilisini arayacak” vasiyetin üzerine, ben de...

Kalbini sokağa atsan da, biz senin vicdanını sokağa atacağız, sokağın vicdana ihtiyacı var, sokağın dostluğa, kardeşliğe, barışa ihtiyacı var Büyük İskender...

Şimdi bu ülkede kalbimizin üstüne basarak büyüyor bazıları, vicdanımızı teperek...

O büyük ağbi şairlerin sokaklardaki bu adaletsizliği görüp yollarını değiştirdikleri zamandı, tek söz etmedikleri zaman, bir KHK’liye evinin anahtarını uzatmıştın, vicdanın aslında o anahtarda asılıydı senin, şiir değil her şey demıştin! Şiir değil ki her şey. Anlayan anlar! Şimdi adına ödüller korlar senin, yarışmalar düzenlerler sonra da Küçük İskender büyüktü derler... bilen, bilir!

Dert edenler erken gidiyor da dert olanlar domuz gibi yaşıyor. Kimi kale burçlarına bayrak dikmekle meşgul, kimi şiirini pazarlamakla, kimi de ödül avcısı olmak çabası içinde!

Ne zaman hayatla hayal arasında kalsan, yer bulamıyor, soluk alamıyorsun, namluyla mermi, tetikle parmak arasında kalıyorsun, dudağı delta oluyor insanın, yol bitiyor, son bitki örtüsü üstünü örtüyor gözleri söndürülmüş adamların.

Her şeyi yaratan tanrı bir tek kendisine kıymıyor nedense, yeryüzü inciniyor otlar boy verirken ağzında... Sevgilim arıyor, Allah bir daha öldürmesin diyor. Tek tanık o. Son gören ortaktır bu ölüme!

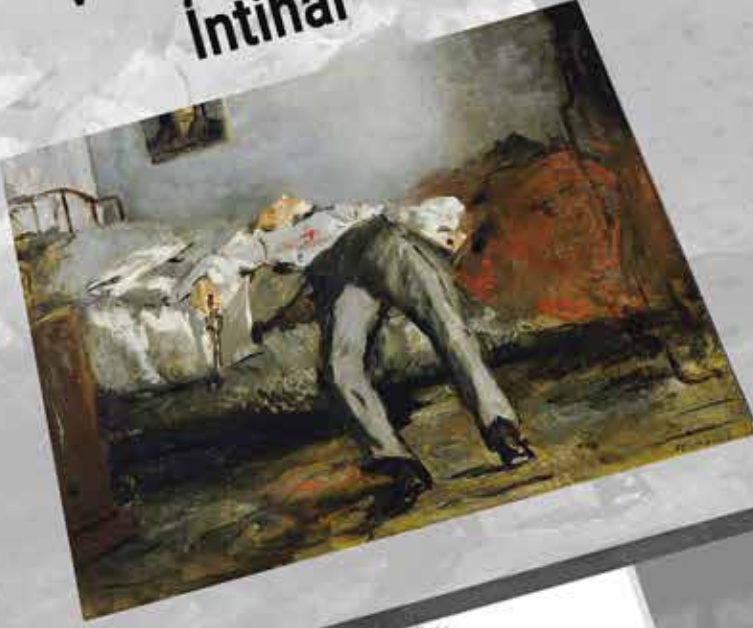
Biliyorum Küçük İskender, biliyorum soğuk bir mermerin altında büyüyeceksin artık, kalbini köpekler alacak, sevinç dolu köpekler gözlerindeki hüznü bize merhameti getirecekler, senin üstüne serpilen buğdayların üstünde kuşlar büyüyecek, o kuşlar ki yeryüzüne merhameti dağıtacaklar, vicdanı... Vicdan bir kadının adı olmaktan çıkıp sokaklarda, İstanbul’da sokak aralarında dolaşacak...

Şiirin bu senin. Sen busun. Köpekler yesin seni. Kuşlar yesin. Yoksullar yesin seni, adresini kaybedenler, yolunu kaybedenler yesin seni, bundan kötü söz olur mu dostum, arkadaşım, kardeşim, abim...

Güle güle!

* Mazlum Çetinkaya: 1969 Malatya’da doğumlu. Burdur Eğitim Yüksekokulunda ve Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gördü. Newroz, Günlük, Evrensel Kültür, Bezuvar, Ekin Sanat, İhlamur gibi gazete ve dergilerde yazı ve şiirleri yayımlandı. Bir grup arkadaşıyla birlikte kültür, sanat ve edebiyat ağırlıklı Hâr dergisini çıkardı ve Har Yayınlarını kurdu. Gülüşün Hücrelere Takılı Kaldı, Zevebân, Taşta Uyuyan Zaman, Hecsesini Onaran Çocuk, Repesa adlı şiir kitapları dışında altı tane de çocuk öykü kitabı yayımlandı.

DOSYA Vazgeçiş Olarak İntihar

... (1972) üç grupta
... olarak kendi gözünde değer-

... sanır.

... gelip sona er-

... dürmek için ce-

DOSYA: Vazgeçiş Olarak İntihar

Sunak Dergisi'nin uzun bir aradan sonra yeniden yayın dünyasındaki yerine döndüğü 2020 yılının bu ilk sayısının dosya konusu İntihar.

Yaklaşık 20 yıldır devam eden AKP iktidarındaki intihar vakaları başta olmak üzere, son 70 yıl boyunca inanılmaz bir cenderede yaşadı Türkiye toplumu. Bu tarih kesitinin başlangıcı, aynı zamanda küresel ölçekte iki kutuplu soğuk savaşın başladığı dönem.

Çok partili döneme adımını attığı günden beri mecazen belirtelim, gün yüzü görmedi bu toplum. Truman doktrini, Marshall yardım projesi, Nato, Cento, IMF falan-filan derken, uluslararası yaptırım ve güdümlerin kıskaçından hiçbir zaman kurtulamadı.

1950-60 arası muhteris bir gericiliğin inşası olarak seyrederken, ilk ve en etkili saldırı Komünistlere yapıldı. 1951 tevkifatı tıpkı ABD'de Mc Carthy cadı avı gibi bir saldırganlığa dönüştü. Sonra 6-7 Eylül can kırıkları...

Devamı kaçınılmaz biçimde askeri bir darbeye kapı araladı. 1961 darbesi ile gelen yeni Anayasa ilk anda yeni toplum düşü kuranların iştahını kışkırtsa da, idamların yarattığı kırılma, biriken tüm umutları dağıtıverdi. Ardından eski gericilik hortlamakta gecikmedi. Aynı minval devam eden süreç, başka bir askeri darbe ile son buldu. Yine idamlar, yine ölümler ve yine düş kırıklıkları ve yine başka bir askeri darbe...

Üç on yıl içinde yaşanan üç ayrı askeri darbe, Türkiye toplumunun Cumhuriyet döneminde tanık olduğu modernizm ve özgürlüklerin geride bıraktığı ne varsa silkeledi, tırpanladı. Toplumunu kültürel bir çoraklığa mahkum etti.

Sonuçta ortaya çıkan ucube bir devlet yönetimi oldu. Kendi halkına karşı vahşeti reva gören bir devlet! 12 Eylül darbe hükümetlerinin enkazı üzerine 1990'ların faili meçhulleri, Susurlukları, Sivasları hatırlansın.

2002'de iktidara gelen AKP'ye "enkaz devraldık" 'edebiyatı' (edebiyat sayılmalı mı?) için meşru bir zemine doğmuştu. Topluma vadettiği iktidar ve nimetleri, bir dönem kendi nimeti oldu. Çok geçmedi 2008 küresel krizi baş gösterdi. Dönemin başbakanı Erdoğan'ın niyetiyle 'teğet geçmesi' gerekiyordu, vurdu geçti. Zaten yandaşa, taraftara, aile şirketlerine ve iktidar yamaklarına sağlanan ayrıcalıkların iktidar temsilcisi olarak devam eden AKP hükümeti, bu dönem sonrası şirazeyi yitirdi. İntiharlar bu devrin hükümetlerinin alamet-i farikası oldu.

Son günlerde ana muhalefet partisi CHP'nin hazırladığı bir rapordan 'politika notu' olarak basında yayımlanan güncel bilgiler, bu alamet-i farikanın ne ölçüde iktidarı ve sürdürdüğü toplumdaki devlet politikalarını sembolize ettiğini gösteriyor. Rapora göre, 2002-2018 yılları arasında geçim sıkıntısı ve ticari başarısızlık nedeniyle 5.485 kişi intihar etti. Sadece 2018 yılındaki intihar sayısı 3.161 ve bu vakaların 246'sı geçim zorluğu nedeniyle yaşandı. Sebep ve sonuçlarıyla birlikte intiharların analiz edildiği rapora basın bültenlerinden ulaşmak mümkün. Bir not da bizden; bu rakamlar devlet kurumlarının istatistikleri olarak derlenenler. O istatistiklere girmeyenlerin sayısını bilen yok.

Biz Sunak'ın bu sayısını "Vazgeçiş Olarak İntihar" başlıklı dosyamıza ayırdık. Yazarlarımızdan gelen ve istatistiki bilgilerle kendini sınırlamayan bir dizi yazıya yer verdik. Kimisi felsefenin, kimisi sanatın yahut edebiyatın ama kesinlikle tümü de toplumcu bir sorumluluk duygusunu arka planda duyumsatan yaklaşımların kaleme döküldüğü metinler.

Yeni sayımızda, yakıcı ve güncel başka bir dosyada yeniden birlikte olmak arzusuyla...

Yaşar Tok

Toplumsal Tehlike Çanları ve Sonuçları Üzerine

Yılmaz Kahraman*

Dergide bu konuyu irdeleyen; tematik bir yaklaşımla ve bütünsel olmaya çalışarak farklı perspektiflerden yazılar olsun sen de yaz, diyen dostlarıma rağmen elim bir türlü kalem tutmadı...

Toplumsal açıdan giderek bir ülke sorunu oldu gibi görünen “intihar olgusu”, duygu yükü ağır, sarı ve çarpıcı bir konu!

Birazda mesleğimden gelen bir duyguyla olaydan hep ürktüğümü itiraf ediyorum. Gündemde tutmaktan kaçınılması gereken bir durum olduğu kanaati nedense bende hep baskı yaratıyor... Ve galiba buna bireysel olarak inanıyorum.

Ne var ki ve ne yazık ki ve gün geçmiyor ki Denizli coğrafyamız dâhil ülke coğrafyamızın herhangi bir köşesinden bir intihar haberi almayalım! Böyle olunca da istemesem de, istemesek de konu gündemden çıkmıyor... Ve sanki bir sorumluluk duygusu baskısına uğruyoruz... Bu nedenle vicdanım “faydalı olur umarım” düşüncesiyle yazmaya kendimi mecbur bıraktı.

Ancak intihar eyleminin temel zemini, nedeni ve nedenleri kişisel algı dünyamızla ilintilidir. Kişiliğimiz, karakterimiz, ideolojimiz, yakın ve uzak çevremiz, ortalama insan profilimiz, ülkemizin sosyal psikolojik gerçeği, ekonominin her zamanki gibi faktörel özelliği yanında; kuşkusuz ancak intiharın bireysel boyutu ve teorik intihar psikodinamiği konusunda bilgili ve birikimli olan kişilerin göz ardı edemeyeceği boyutları var.

Ruhsal bozukluklar, hezeyanlı bozukluklar, affektif bozukluklar, anksiyete bozuklukları, somatoform bozukluklar, dissosiyatif bozukluklar, yani toplumda bozukluklar gerçeği yadsınamaz boyutlarda ise intihar pek bir sebep aramıyor denilebilir!

Hele de genel bir hegomonik baskı, kuşkucu ve diktacı bir anlayış, mutsuzluk üreten toplum ilişkileri ağı, ötekileştirme ve yabancılaştırma gibi yaygın bireysel ilişkiler kazaları yaşanan bir ülkede, Maslow’un ihtiyaçlar pramidinin en tabanını bile çözümlenememiş yönetimlerle muhatap olan günlük yaşam, yurttaş olamamış insanlık sarmalı içinde şaşırılmalı mı?

Toplumsal alt kültürün de ölümü, kadercilik-şehitlik gibi inanç değerleri ile normalleştirilen bir toplum, özgüven, bireyleşememe sorunları üreten feodal değerlerin de etkisiyle nasıl kişiler yetiştirir ki ?

En basitinden yaygın nevrotik kişilikler, psikolojik ilaç kullanan 7 milyon civarında vaka!

Neredeyse dünyada en çok antidepresan kullanan bir halk!

Bizzat kendileri sorun insanlarca sarmalanmış, Baba-otorite kışkırtıcılığına değer olarak algılanmayan çocukluk üstüne kurulmuş; duyarsız, sorumsuz üst yönetimlerin aldırmaçlığını kanıksamış, sorgulamayan, haklarını talep etmeyen ve alamayan yetişkinler kalabalığı hiç mi suçlu değildir sonuçtan?

Bakın ben bile öfkelenmeye başlıyorum... Ancak mücadele ederek yaşamının ve çözüm üretmeye çalışmanın bir insani görev olduğunu da biliyorum. Şimdi de biraz konunun bilimsel boyutundan

bakalım.

İNTİHAR'IN PSİKODİNAMIĞI

İntiharın bilimsel yönden incelenmesi her zaman güçtür. Ancak psikolojik hastalarda görülen ölümlerin rol oynadığı düşünülür.

- 1- İntihar kavramına karşı toplumun grup olarak geliştirdiği tutum
- 2- Kişinin kendi dışından gelen zorlamalar.
- 3- Yukarıdaki etmenlerin bireyin karakteri ve kişiliğiyle etkileşimi.

1- Toplumsal Etmenler

İntihar oranı bir toplumdaki diğerine değişir.

İnsanbilimciler, bazı ilkel toplumların intihar olgusunun varlığından bile haberdar değildir. Yani özünde intihar öğrenilmiş bir olgudur. (Bu yüzden gelişigüzel haberleştirip gündemde tutmak yerine, önleyici çözümlere odaklanmalıdır.)

Dünya Sağlık Örgütü'nün 1967 istatistiklerinde Finlandiya (bile) Almanya ve Macaristan'da oran 100.000'de 30 iken, Filipinlerde 100.000'de 1'e düşmektedir.

Ancak bazı toplumlarda da kültürel olarak benimsenmekle kalmamış, eylemsel anlamda da belirli koşullarda girilmesi zorunlu bir davranış olarak süregelmiştir.

Japonya örneğinde olduğu gibi eski İskandinav cenkçileri ve Antik Yunanlılar, intihar etmeyi kutsal bir olay olarak karşıladılar. Ancak bazı inançlarda, örneğin İslam inancı, intiharı günah sayarak yasaklar.

Konu hep tartışılmakla beraber ilk kez Fransız Toplumbilimci Emile Durkheim "La Suicide" adlı ünlü monografisinde istatistik verilerle ve toplumsal yönleriyle ele alınmıştır.

Bu incelemede, toplumsal gruba bağlılık oranı fazla olan kişilerde az, grup özdeşimi kuramamış kişilerde fazla olduğu sonucuna varmıştır.

Aynı incelemede Durkheim, intihar oranının boşanmış kişilerde evli olanlardan, dindar olmayanlarda dindar olanlardan daha fazla olduğunu ve ekonomik bunalım ya da savaş yenilgisi sonrası ve toplum değerlerinin bozulduğu dönemlerde arttığını saptamıştır.

Ayrıca Londra'daki intihar olaylarını inceleyen Sainsbury "Toplumdan kopma" duygusunun bu olayların oluşumunda en önemli etmen olduğu kanısına varmıştır.

Hongkong'ta yapılan bir araştırmada da özellikle kırsal bölgelerden kente göçenlerde en yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

2- Zorlanma Etmenleri

İnsanı kendi canına kıymayı düşündürecek kadar güçlü zorlanmaları, Coleman (1972) üç grupta toplar. Kişinin a) İlişkilerinde ortaya çıkan bunalımlar, b) Yenilgiye uğrayarak kendi gözünde değersizleşmesi, c) Yaşamının anlamını ve umudunu yitirmesi.

Özellikle sonuncu etmen intihar olaylarının çoğunda rastlanır.

İnsanlar içinde buldukları güç koşulların gün gelip sona ereceğini ve birçok şeyin düzeleceğini umut edebildikleri sürece yaşamlarını sürdürmek için çaba gösterirler. (İktidarlara ve muhalefete duyurulur...)

Bazen de, öldürücü hastalığa yakalandıkları için günleri hatta saatleri sayılı bazı insanların salt kişisel nedenlerle ölümü seçtiği görülmektedir.

3- Kişisel Etmenler

Güçlü ve özgüvenli bir kişi baş edemediği zorlanmalarla karşılaştığında gerekirse intihar ederim

diyebilir ama bu onun intihar edeceği anlamına gelmez. Ancak yetersiz özgüvensiz kişilik yapısına sahip biri, üstesinden gelemeyeceğine inandığı bir durumla karşılaştığında yaşamına kıyabilir.

Freud, önceleri depresyonu ve onu izleyen intiharı, içselleştirilmiş sevgi nesnesine yöneltilmiş saldırganlık olarak yorumlamış. Ancak sonra da ölüm içgüdüsünün etkinlik kazanarak kişinin kendi üzerine çevrilmesi biçiminde açıklamıştır.

Schilder, intiharın tek başına bir olgu olmayıp hormonla bazı psikolojik mekanizmaların ortak bir ürünü olduğu görüşündedir. (1951) Ona göre intihar, bir diğer insana yöneltilmek istenen kızgınlığın, kişinin kendi üzerine çevrilmesidir. Yani ona sevgisini esirgeyen bir insanı cezalandırma ya da onunla bir tür barış yapma isteğinin ve aynı zamanda baş edilemeyen güçlüklerden kaçışın anlatımıdır.

Bernteld ise, intihar eden kişi, gerçekte bir başka insanı öldürmek istemektedir. Ancak, bu eylemi yapabilmesi için o insanı güçlü bir biçimde içselleştirmiş olması gerekir. Ancak o zaman kişi, kendini öldürmekle önceleri sevdiği ve sonradan nefret ettiği bu ikinci insanı da ortadan kaldırdığına inanabilir. Ayrıca öldürme isteğinden ötürü duyduğu suçluluğun da karşılığını ödemiş olur.

Çocukluk döneminde normal sevgi ilişkilerinden yoksun kalmış kişilerin, ileriki yaşamlarında da kimse tarafından sevilmedikleri ve istenmedikleri duygusunu sürdürmeleri de intihar olaylarında önemli bir etmendir.

İntihar ile ebeveynlerden birinin ölümünün yıldönümü arasında da anlamlı bir bağ görülmüştür. Sevgi entegrasyonu kurmak için kaybedilen nesneyle yeni bir bağ kurma yolu olarak düşünülmüş olabilir.

İntiharların % 75-80'inin ağır depresyon oluşumları sonucu ortaya çıktığı ve depresyonun temel özgesinin yoğun karamsarlık duygusu olduğu göz önüne alındığında kişinin diğer çıkış yollarını neden düşünemediğini anlamak güç olmaz.

Konu daha çok irdelenebilir ve detay nedenlerden bahsedilebilir. Ancak sizleri depresyona itmeyeyim. Bu kadar karamsarlık yeter.

İntihar, hiçbir şekilde çözüm değil kuşkusuz. Hatta, zavallılık, acz ve onursuzluk çağrıştıran, kaçma, kaçış, barbarlık barındıran yanlış bir seçimdir.

Çocuklarımız, gençlerimizi, yetişkinlerimizi, toplumumuzu özgüvenli, umutlu, mutlu kılacak, sevgi, doğru eğitim, çağdaş yaşam biçimi, güçlü bireylerin toplumu haline getirirsek depresyona itmez isek intihar olmayabilir...

---

* Yılmaz Kahraman: 1946 Bozkurt Denizli doğumlu. Ankara Sosyal Hizmetler Akademisinden 1969 yılında mezun oldu. Sosyal Hizmetler uzmanı olarak ilgili bakanlığın yönetim kademelerinde, farklı illerde uzun yıllar çalıştı. Çocuk yaşlarda başlayan resim tutkusunu 1960 yılından itibaren yağlı boya resim çalışmalarıyla sürdürdü. Kişisel ve karma pek çok sergi açtı. Halen kendine ait atölyede resim çalışmalarına devam ediyor.

Acının içinden çıkmayan şiirler biraz eksiktir, şarkılar gibi!

Acı, şiirin en lezzetli baharatı ve en can yakıcı bahanesi oldum olası.

İlk dizeden kurtulup, göze birkaç damla çiy serpererek, genze doğru kayan, oradan yüreği ve mideyi aynı anda kavuran, kavrayan sıcak, çok sıcak bir el!

Her okuyanın kendi ateş derecesini belirlediği bir cehennem duvarı!

Hüzün, acının dibine inşa edilmiş, bir yalnızlık sığınağı.

Ve bu sığınakta, sanki kozasından çıkamayan tırtıl gibi kısacık tükeniveren, hüzün yatağında demlenmiş şiir gibi ömürler...

Bu ömürlerde imbiklenmiş, acının çemberinden atlayan, atlarken çembere sıkışıp kalan şiirler...

İçini yakarı karşıya ulaştırmak mı, etrafına bulaştırarak paylaşmaya çalışmak mı, dışarı atıp kurtulmak mı maksadı bilinmez!

Hele de bir dişinin yüreğinden kızıl kor damlayıp, kendi gölünde boğulmuş şiirler...

Kelebek ömrü kadar ömürlerle sonsuza kazınmış, zamansız, mekânsız, boyutsuz dizeler!

Yaşamaya başlarken daha, ayaklarının yönü ölüme dönük dişil dizeler...

Kiminin reçetesi içinde eril etken madde taşır.

Füruğ Feruhzad'ın, yirmili yaşlarında, ellilerin İran'ında inanılmaz bir cesaretle eşinden boşanması ve özgürlüğünün bedeli olarak, bir yaşındaki oğlunu kendi ölümüne dek bir daha görememesi, şiirine evrensel acı lezzeti katmış bir eril reçete değil midir?

Otuz üç yıllık tazecik bir ömrü bitirmeyi ipe çekmek, fırından yeni çıkmış sıcak bir ekmeğe gibi ömrü hızla ve çabucak soğumadan tüketmek için telaş göstermek! Nefes almadan içindekileri dizelere döküp, kalan son susam tanelerini de parmak uçlarıyla toplamak...

Tabağında ne varsa turşudan tatlıya, bir an evvel bitirip, kimse önünden alamadan sofrayı kendisi terk etmek! Hayata eyvallah etmemek miydi bu tavrın anlamı, bir topuklu efe edası mıydı yoksa bu dünyada kadın olmanın dayanılmaz ağırlığına yenilmek mi?

Belki de sadece burada bulamadığı Tanrısını aramaya çıkmaktı!

“gidiyorum; yorgun, solgun, ağlamaklı

viraneme doğru

sizin şehrinizden Tanrı'ya götürüyorum

perişan ve divane gönlümü...”

Bazen ölmeye doğar şairler. Kırılğan, naif, incecik bir kadeh gibi sırçadandır meşrepleri onların.

Onlara her dokunan şey bir tarafını kırar kadehin. İçine koydukları hayat şarabı ağır geldiğinden belki de, belleri bükülür.

Onlar bu dünyaya ait değiller, kesin değiller!

“Bir bakıp çıkmaya” giriyorlar; aradıkları burada değil, görüyorlar ve arkalarına bakmadan çekip gidiyorlar.

Giderken ruhumuza çengelli soru işaretlerini iğneleyip, bırakıyorlar...

Otuz sekiz yaşındaki anneyi 13 yaşındayken kaybetmek, annesizliği üvey anne ile katmerlemek, babayı affedememek, bir çukuru ardında bırakıp kaçmak isterken, önündeki çukura düşmek!

Baba evinden kaçıp, koca evine yakalanmak ve bir türlü temizlenemeyen kırık çocukluğun tozları... Ve annenin kaderini paylaşıp aynı yaşlarda aynı hastalıktan dünyayı terk etmek...

Kendini görünmez kılmak için hatta bir ara tesettüre girmek...

Ölümü bile isteye yanı başına davet etmek de denilebilir mi?

Ölümler bu kadar yakın hasb-ı hal etmektir bir ihtimal şiiri kıymetli miras malı yapan, hep eksik kalan yanımıza kızıl sancılar halinde yamayan.

Didem Madak'ın kuş kadar ömrüne damlattığı kırmızı; sende, bende, onda bütünlenip, tastamam bir şiir olmadı mı?

“Ben acılarımın başını

Evcimen telaşlarla okşadım bayım.

Bir pardösüm bile oldu içinde kaybolduğum.

İnsan kaybolmayı ister mi? Ben işte istedim bayım.”

Kurumaya dikilmiş bir fidandı sanki Nilgün Marmara da! Manik depresif kurgulanmıştı onun rolü hayata gönderilirken. Sıgıyordu dünyaya ruhu, hayat da hep arkasından gelip, yetişemiyordu acelesine. Ne fikrine, ne zikrine uyuyordu hayat. Bir an evvel kova kova şiir dökmeli başından, guslünü alıp gitmeliydi. Ve öyle yaptı. Otuz yaşında, pencereden salıverdi ruhunu, bedenini taşlara bırakırken...

Koşarak yaşamak ne yaman bir seçimdir. Belki bir mola ruhunu dinlendiren, bir yudum su yangını serinleten, yahut bir güvercin olaydı parmağına konuveren hayatında, bir duyan olaydı sessiz çığlıklarını... belki...

Arka bahçeleri hayatın belki de hepten kötü değildi. Ya da biz mi göremiyoruz şair olmadığımızdan?

Arka bahçenin duvarının ardı sevebilme ihtimali taşıyordu tuğlalarının arasında. İhtimaller yetmedi mi bir yudum daha yaşamaya? İhtimal içinde umut taşır, kuvvetli umut! Umut etmek çok mu yorucu geldi gevrek yüreğine, bilmiyorum.

Tek bildiğim avazı çıktığı kadar bağırdığı kaleminin, martı martı harflerinin çırpındığı köpük kağıtlarda.

Kimse duymadı diyor, oysa ben duydum! Martılarımızın kanatları çarpıştı, çarpıştı durdu yüreğimde.

O kıldan Araf'ta, hangi tarafa düşeceğimi kendimle kopkoyu düşünürken, martılarım bir kanat itişiyle attılar beni bu tarafa. İşte tam o noktada ayrıldı martılarımızın kanatları birbirinden...

kimse duymuyor çığlıklarımı

duyan aldırış etmiyor çekip kurtarmak istemiyor
 bense insanların bu ilgisizliği karşısında ilgiye susamışım
 ümidimi yitirmişim
 biliyorum bir gün dayanamayacak küçük kalbim
 arkamı dönüp inandığım ve güvendiğim her şeye
 veda edeceğim

.....

ey iki adımlık yerküre
 senin bütün arka bahçelerini gördüm ben!

Nilgün Marmara'nın erken gidişine selef olmuş kişiydi Silvia Plath.

Aynı bungun gönül onda da vardı. İntihara meyilli manik depresif ruhu, intihara meyilli sözcüklerini kaleminden aşağı itiyordu yaz yağmuru gibi. Hepi topu otuz yıl atabildi o sözcükleri, sonra o güzel kafasını, içindeki sözcük artıklarını da sıyırıp, fırına sürdü...

O sözcükler edebiyat kalesinin burçlarından biri oldu sonra. Ve biz oraya çıkıp, ruhumuzu uçurduk onunla...

Ne çocuk durdurdu vedasını, ne de eş dost.

Nasıl olup da gözünde anlamsızlık libasını büründü her şey, herkes?

Hani Münir Nurettin'in şarkısındaki gibi "Bir vazgeçiş senden gayrı her şeyden" diyecek hiçbir şeyi olmaması, noksansız bir vazgeçiş, nasıl keskin bir tamam noktasıdır?

Yaşadığın her on yılı silmeye çalışmak, ölmeye doğmak değildir de nedir?

Tanrım beni baştan yarat, olmamışım demenin bir yolu mu?

On yılda bir hayat sıfırlansaydı, belki de kimse noksansız vaz geçmezdi, kim bilir!

Her on yıl ne tortular biriktiriyor hayatlarımızda! Birikiyor, birikiyor ve şarabın tadı artık yavan geliyor.

"Yeni bir şey söylemek lazım artık" denecek zamandır belki on yıllık milatlar, Mevlana'nın dediği gibi;

"Her gün bir yerden göçmek ne iyi
 Her gün bir yere konmak ne güzel
 Bulanmadan, donmadan akmak, ne hoş!
 Dünle beraber gitti cancağzım,
 Ne kadar söz varsa düne ait
 Şimdi yeni şeyler söylemek lazım..."

Artık her şey eskidiğinde, her şey yani hayat tekrara bindiğinde çok sıkıcı ve boğucu. Yeni şeyleri üç onda tamamladı demek ki Plath! Tamamlanabilir mi bütün yeniler, yenilikler hayatımızda? Sonsuz değil miydi seçenekler? Ya da seçenekleri biz mi yaratıyoruz yeniye dair?

İçimizdeki tüm sevgi ve umut, son damlasına kadar tükenebilir mi henüz vakit varken, henüz ense-mizden tutup, dünyadan çeken Azrail daha ortalarda yokken?

Bilmediğimiz yerlerin daha güzel olduğuna inanmak mı bizi sırtımızdan ölüme itekleyen?

Baş edemediğimiz hayattan çok uzak bir yere topuklayarak kaçma isteği mi?

Kadın olmak zoraki de olsa gülümsemeyi gerektiriyor Silvia'ya göre. Zoraki gülümseme çok zordur, insanın yanakları kasılır, sonra yüreği. Ve o katı gülümseme, ölümler bile gözlerinde asılı kalır, gün

sonunda güneşten solmuş mavi bir deniz gibi.

Pek yakında, evet pek yakında
Mezar inimin yediği etim
Gene üstümde olacak eve gittiğimde.

Bir kadın olacağım yine, yüzümde gülümseme.
Otuzundayım daha.
Kedi gibi dokuz canım var hem de.

Bununla üç etti.
Ne pis iş bu
Silip, yok etmek her on yılı böyle!

Acıyı damıtıp süzmek için, kendilerinde toplamış kadınlar...
Dokundukça insanın ağzını, burnunu yakan yap-boz parçalarından ibaret hayatlar.
Eline aldığına nereye oturtacağını bilemediğin, ancak şiirlerini okudukça tamamlayabildiğin bir yap-bozun parçaları.
Parçalı bulutlu hayatlar yaşamışlar ki, yağmur olsun dizeleri yüreğimize.
Acıdan geçmeyen şiirler, eksik kalır hep!
Ya acıdan geçen şairler ecele pek acele gidişle mi tamamlar kendini?
Yoksa bu kadarı onlara yeter de, yarım bıraktıklarını tamamlamak bize mi düşer?

---

* Aylin Müftüler: Denizli doğumlu olup, Ege Üniversitesi Tekstil Mühendisliği mezunudur. Halen mesleki olarak kendi işini sürdürmektedir. İçinde kalan edebiyat okuma isteğini de bu aralar AÖF Türk Dili ve Edebiyatında okuyarak bir nebeze gerçekleştirmektedir. 2012’de “Yüreğime Dokun” ve 2015’te “Üstüm Başım Şiir” adlı şiir kitaplarını yayımlamıştır. 2017’den beri Denizlihaber.com internet gazetesinde köşe yazarlığı yapmaktadır.

İntihar, hangi nedenle olursa olsun, üzerine konuşmanın hayli zor olduğu trajik ve netameli bir konu. Yaşam üzerine konuşurken olduğu gibi şiir üzerine konuşurken de sözün, zaman zaman dönüp dolaşıp ölüme geldiği olur. Ama intihar söz konusu olduğunda konuşulurken ağlanır, dil dolanır, gecenin karşısında sıkılmış yumruk çözülür, şafaktan utanılır ve aşk utandırılır. İntihar konusunda olduğu gibi müntehirler hakkında konuşmak da zordur. Ancak bazen gönülsüz de olsa konuşmak durumunda kalmabilir.

Her halükârda intihar üzerine konuşmak düşünceden dile, sözcüklerden noktaya, virgüle son derece özen, ölçü, dikkat isteyen bir mevzu... Hem yaşama hem de yaşamdan vazgeçme kararı almış kişinin tercihi karşı duyarlılığı şart koşan bir mesele. Hangi mesafeden konuşulursa konuşulsun hem yaşayanlara, hem yaşamaktan vazgeçmiş olanlara karşı incitici, kırıcı olmamaya dikkati şart koşan bir konu. Bu bağlamla ilgili hatıraların, deneyimlerin, onların, seçimlerin saygısızlığa, hoyratlığa, haksızlığa tahammülsüz olduğunu da ekleyelim. İntiharı sorunsallaştıran bir değini için hassasiyetin, incelikli düşünmenin elzem olduğunu ne kadar vurgulasak yetersiz kalabilir. Öyle ya açık bir yaraya dokunma ihtimali söz konusu. Hatta, ihtimalden de öte bir durum bile denebilir...

Öte yandan, intihar dediğimizde açık, yalın bir gerçekliktir söz konusu olan. Yaşantıda ölüm gibi intihar da var. Bir bakış açısıyla, yaşama dahil bakiye bir olgu.

Kimileri için nihai bir vazgeçiş, kimileri için yaşama tutunamama. Kimileri için ömrünü temize çekmek anlamında... Kimi için bütün yanlışlarının bedelini ödemek... Ancak nasıl tanımlandığının çok da önemi yok. Söz konusu olan, yaşamdan vazgeçmek. Bizce her halükârda tanımlanması zor ve trajik bir eylem. İntiharın hayatın olduğu gibi sanatın, edebiyatın, şiirin de kapsama alanında oluşunda trajik boyutunun da büyük payı olsa gerek.

Şair, şiir ve intihar dediğimizde ve kültür, sanat, edebiyat tarihine dönüp bakınca birçoğumuzun ilk aklına gelen iki isim olur... İki büyük şair... Sergey Yesenin ve Vladimir Mayakovski.

Yesenin'in intiharında, büyük ölçüde sosyopsikolojik etkenler ön plandadır. Yesenin'in sosyopsikolojik sorunlarının arka planında aynı ölçüde sosyal ve kültürel çatışmaların yer aldığını söyleyebiliriz. Şair, ne devrimle yıkılan Çarlık Rusyası'nın sunduğu ortamda aradığını bulabilmiş ve kendini tatmin edecek mutluluğa kavuşabilmiştir ne de bu kokuşmuş rejimi tarihin çöplüğüne gömen 1917 Bolşevik Devrimi'nin yarattığı yeni hayata uyum sağlayabilmiştir. Yesenin, kırsal kökenli, daha açıkçası köylüdür. Onun köylü varlığı ve varoluşunu yaralayan büyük ölçüde kent ve kentlilikle olan çarpışması olur. Köyüne dönemez, kenti de sindiremez. Kırın sosyal ve kültürel koşullarında oluşan ve ruhunda, varlığını altüst edecek fırtınayı çıkaran ve büyüten Çarın Rusyası'dır. Ama umutla sarıldığı Bolşevik devriminden de varlık ve varoluş sorunlarıyla, sosyal kültürel çatışmalarıyla, çelişkileriyle başa çıkmasında ve üstesinden gelmesinde beklediği desteği bulamaz. Devrim koşullarının bunu mümkün kılması da zordur.

Yesenin'in, devrimden sonra da süren ruhsal sıkıntıları, derinleşen hayal kırıklığı intiharla sonuç-

lanır. Şiirlerinde de Yesenin'in yaşamını kuşatan krizin izleri açık ve yalın biçimde görülmektedir. Yesenin, yakın arkadaşı olan Mayakovski'ye bir not bırakarak yaşamına son verir. Şair not olarak bıraktığı şiiri bileğinden sıyan kanla imzalamıştır. O şiiri hatırlayalım:

Elveda sevgili dostum, elveda,
Sen kökleri içimde uzanan.
Ayrılık yazılmış alnımıza
İlerde gene karşılaşırız inan.

Elveda dostum, el sıkışmadan
Sessizce. Ne keder, ne tasa gerek:
Ölmek yeni bir şey değildir bu dünyada
Ama yaşamak da yeni bir şey olmasa gerek.

Yesen'in intihar notu olarak şiir yazdığı Vladimir Mayakovski, 1917 Bolşevik devriminin, sözcüğün gerçek anlamında militan şairidir. Hem devrimden önce, hem devrimden sonra şiiri, devrimin sesi olmuştur. Nâzım Hikmet'in de şiirleriyle karşılaştıktan sonra büyük ölçüde etkilendiği bir şairdir Mayakovski...

Bolşevik Devrimi'yle ilişkileri açısından karşılaştırılacak olursa Mayakovski devrimin militanıdır. Yesenin'se eski düzenin koşullarında yaralanmış ruhu, devrimden yana olmasına rağmen kurulan yeni sistemde de onmamış bir şairdir. İki şairin devrimle ilişkileri için şöyle de denebilir: Yesenin devrimin sempatanı, Mayakovski partizanı olmuştur. Mayakovski tüm varlığını devrime adanmış, daha da önemlisi devrimin bir kahramanı olarak sahada yer almıştır.

Mayakovski, dostu Yesenin'in intiharı üzerine, aynı zamanda ona yanıt niteliğinde bir şiir yazar. Şiirde duyduğu üzüntüyü ve dostunu kaybetmenin acısını dile getirirken Yesenin'in tercihiine itiraz da eder. Onu incelikli bir şiir diliyle eleştirir. Mayakovski'nin, intiharla ilgili şiire de yansıyan düşünceleri, uzunca bir süre sol çevrelerin bu konudaki görüşlerinin genel çerçevesini oluşturmuştur diyebiliriz. Mayakovski'nin yanıtını okuyalım:

Görüyorum ben
kesik bileklerinle sendeleyişini
Ve alayla değil
acıyla
düğümleleniyor yüreğim.
Görüyorum
bir kemik çuvalı gibi
yere atışımı gövdeni.
-Dur! diyorum.
Bırak !
Delirdin mi sen?
Sürer mi ölümü
hiç insan
tebeşir tozu gibi
yanaklarına?

Sen ki çok daha

iyi verirdin ölüme
 ağzının payını herkesten.
 Yeryüzünde başka
 kimsede olmayan
 o efece konuşmanla.
 Niçin?
 Nedeni ne?
 Donup kalıyorum şaşkınlıktan.
 Homurdanıyor eleştirilenler:
 -Bizce, bunun asıl nedeni

(...)

Şu yaşamda
 en kolay iştir ölmek
 Asıl güç olan
 yepyeni bir yaşama
 başlamak.

Ancak bir süre sonra Mayakovski'nin de intihar etmesi, belki biraz da bu nedenle çok daha şaşırtıcı, sarsıcı, yıkıcı, umut kırıcı, derin moral çöküntüsüyle "sansasyonel" bir olay olarak karşılanmış ve öyle yer etmiştir belleklerde.

Her iki şairin intiharı da aslında derslerle doludur. Ancak bu yazının çerçevesi konuyu daha ayrıntılı biçimde değerlendirmeye elverişli değil. Mayakovski de Yesenin gibi intihar mektubu olarak bir şiir bırakır. Şairin başucunda bulunan bitmemiş şiiri "Son Mektup"tan bir bölüm okuyalım:

"Bir varmış bir yokmuş"
 derler hani:
 Aşkın küçük sandalı
 hayat ırmağının akıntısına
 kafa tutabilir mi!
 Dayanamayıp parçalandı işte sonunda...
 Acıları
 mutsuzlukları
 karşılıklı haksızlıkları
 h a t ı r l a m a y a b i l e d e ğ m e z:
 Ödeşmiş durumdayız kahpe felekle.
 Ve sizler mutlu olun
 yeter.

Ahmet Oktay, 1987 yılında edebiyatın ve sanatın müntehir isimlerinden on ikisini konu alan şiirlerini "Yol Üstündeki Semender" adlı kitabında bir araya getirir. "Yol Üstündeki Semender", aynı zamanda Ahmet Oktay'ın intihar konusunu şiirin dili ve imkânlarıyla incelediği ve olguya, (konuya, soruna, hangisini dersiniz) yeni bir bakış açısı sunmayı denediği önemli bir yapıttır. Oktay'ın kitabındaki Yesenin için olan ve dörtlükler biçiminde yazılan şiirden üç dörtlük:

Elimde bavul beklerim yine de
Gök gürlere bardaktan boşanır yağmur
Uğurlayanım da yok sevenim de
Islak bir köpek bencileyin ulur

Hep mekânsızım, sevdim izbeleri
Her yorgun yüz paçavralar içinde
Bir sevgili gülümseyişi gibi
Büyüler ve bağlar beni kendine

Yeniğim, onlardan biriyim çünkü
Her resmimde ölüme bakıyorum
“şairlerimden taşan hayvani hüznü”
Sessiz çocuklara bırakıyorum

Ahmet Oktay, “Yol Üstündeki Semender”de yer verdiği müntehir şairlerden olan Yesenin ve Mayakovski’nin maceralarını, Rusya’da çarlık döneminde ve Bolşevik devrimi sürecinde yıldızlarının parlaması ve yükselmesi ekseninde işler. Oktay, kitaptaki diğer şiirlerde olduğu gibi bu iki şairi konu edindiği yapıtlarında da birkaç şeyi birden dener. Bir yandan tema olarak belirlediği şairlerin yaşamı ve intihara giden yaşama serüvenlerini sorunsallaştırarak irdeler. Bir yandan da onların poetikasını açıklar. Ayrıca şiirlerde her iki şairin biçim ve üslup özelliklerine paralel bir yapı kurar. Okuyacağımız dizeler Oktay’ın “Yol Üstündeki Semender” kitabında yer alan Mayakovski için yazdığı şiirden:

Oğlunum,
soy kütüğünden intihar ve cinnet
kıya ve zindan
sızdıran Kent;
siyah sahtiyan!
Gölgeyle kaplanırdı bir zamanlar,
rahmin olan sokaklarında;
çirakların gündüz düşleriyle uyuyakalmış
mürettephanelerinde,
alanları dolduran göstericilerinin
o iskeletler operası şarkıcılarının
alevden hançeresinde,
yitik tundraların
rüzgârlarıyla
inliyorum;
üzerimde haksız bir küşüm
ve suçlamalar,
taşta dövülen mürekkep balığının
etinde boğulan çılgıyla
inliyorum.
Kent! Siyah sahtiyan!
Sen ki sevişiyormuş gibi

titredin bir vakitler Őiirlerimle,
 duy beni
 (...)
 Bir cehennem özdeyiŐi
 fisıldıyor Çehov: “Nasıl
 yalnız yatacaksam mezarımda
 öyle yalnız yaşıyorum”,
 Blok da
 “kaos doğuştan içimde”
 diye yazıyor
 gecenin mürekkebiyle

“Yol Üstündeki Semender”in intihar ve müntehiirlere bakış açısı kadar önemli bir başka özelliği de modern Türkçe Şiirde hâlâ biçem, biçim ve temasıyla eşsiz olmasıdır.

Modern Türkçe Şiirde intihar ve müntehir denildiğinde ilk hatırlanan Şair Nilgün Marmara’dır. Onun “hayatın neresinden dönülse kârdır” dizesini de hayatla ölüm arasındaki dengeyi kendi tercihiyle bozanları, yaşama çizgisini bile isteye aşanları anlamak için dayanak biri yapmak mümkün...

Elbette ki dünyanın, kimsenin “yaşamın neresinden dönülse kârdır” duygusuna, düşüncesine kapılmayacağı bir yer olması imkânsız değil.

Öyleyse ne diyelim?.. AŞkla, sanatla, edebiyatla, Şiirle; neyle oluyorsa onunla, yaşama sevincini ve umudu tahkim etmeye devam... biliyoruz ki henüz, canlı ya da ölü insan için başka bir dünya keŐfedilmiş değil...

* Enver Topaloğlu: 1963 yılında Ordu’da doğdu. Defter başta olmak üzere Varlık, Gösteri, Yasak Meyve, NoEdebiyat, Cumartesi, Duvar, Evrensel Kültür gibi dergilerde yayımladı. NoEdebiyat’ın yayına hazırlanmasında katkıda bulundu. 2005 Ocak ayında başladığı ve PDF olarak hazırlayıp her ayın son cumartesi günü e-posta yoluyla dağıtımını yaptığı Cumartesi Şiir dergisinin yayınına 65 sayı sürdürdü. Yakamoz ve Tebessüm (e yayımları, 1993), Kristal Kral (Noyirmiyedi Yayınları, 1997), Divane (Şiirden, 2006), AŞk Kayıtları (Yitik Ülke Yayınları, 2013), Nazire (NoKitap 2017) Gidene Kadar (Mühür Kitaplığı, 2019) adlı kitapları yayımlandı. Halen Gazete Duvar’da cumartesi günleri Şiir üstüne yazıyor.

İntihar, üstü örtük bir suçlamadır.
Karen Horney

Kişinin ilkin kendisine, diğerine, hayata, yazgıya, kurumlara ve tanrıya yönelen yok edici bir suçlama!

Yaşanmış bir yaşamı geride bırakma zorunluluğunu varlığın temel amacı sayabilir miyiz? Hatta bir nevi yasa? Savaşılmaması gereken ve bu temel üzerinden gelişim göstermemizin iyi olacağı bir koşuldur hiç değilse. Yaşam ile kişi arasında belirli bir karşılıklılık oluşturduğu içindir; insan kendisine ait bir varlık! Bu ilişkiyi bize dünya veremez, çünkü o hep olduğu ve olacağı gibi kendi halindedir. Bizim kendimize sahip çıkmamız, dünyayla yaratıcı bir işbirliğini adım adım kurmamızı sağlar. Ve belki de bunu yapabilmenin yordamı onu taklit etmemizdir. Kendimizle dünya arasında duran bilincimiz yaşamın yaratacağı acılara karşı koruyucu bir mesafe yaratmalı. Hem zaten ölümcül bir kopuş kendiliğinden olmadığı sürece bir an dahi terk edemeyiz kendimizi! Zamanla ne yapacağımız konusu ise irademizin hükmüyle ben de başlayıp ben de biten bir süre. Kısaca yaşama bir hastalık gözüyle bakmak zorunda kalsak bile etkili bir olumlama ve denge kurabilmenin tüm güçleri içimizde olup bitiyor! Kendimizle kurduğumuz bağ ne durumda? Her bireyin öznel koşullarıyla yanıt bulacak önemli bir sorudur bu; daha az korkulu, daha dürüst ve en önemlisi gerçek? Bize kendi gerçekliğimizi veren koşullar ve yaşamla olan etkileşimlerin içimizdeki yüzü aşırı uçların yarattığı nevrozlarla çarpıtılmış durumda. Bu felç edici bir etkiyi doğuruyor; içsel özgürlüğümüz dış koşulların baskısı altında eziliyor. İnsanın, etki gücünden habersiz, bir kurban kadar çaresiz kalmasına neden olan en amansız yanılgısı elinin hiçbir şeye eremeyeceği inancıdır. Dünyanın bizi hiçe sayan bakışına, başkalarının yargıları da eklenince bu içsel yanılgımız yüzünden çok yaralayıcı, hatta ölümcül etkilerle doluyor yaşam. Bizi güçten düşüren yahut en sonunda feda oluşumuzu gerektiren zorlukları çekmekle sınırlı varlıklar değiliz. Elimizde olan şeyler de var, varoluşun bu çekici ve yıkıcı oyununu tanrı yönetmiyor!

Pek çok sağlıksız etmenin birleşmesi ile oluşan, neredeyse her nefesle çığ gibi büyüyen bir nefretin benliği ezmesidir intihar! Sınırlı bir tanımlama yapabildim kuşkusuz. Olgularla da değineceğimiz gibi görünmeyen unsurların vahşi katliam havası taşıyan intiharlardan, kişi ölse de kalsa da hoyratça intihar anlamını taşıyan yaşamlara kadar, nadir gerçekleşen ama oldukça acı verici bir olgu! Kişinin yaşamsal sorunlara karşı çözümleyici yeteleri doğal biçimleriyle edinmemesi, duygusal yönergelerinin giderek azalışı ve sonunda ruhun tümünden kaybıyla yaşadığı açmaz, dış koşullara yüklenerek işleyen örtük bir süreci içinde taşıyor Özellikle de duygu ve değerlerin sahiciliğini büyük ölçüde yitirdiği kişilerarası çatışmalar benliğin acımasızca yok edilmesine doğru en önemli payı alıyor.

İntihar olgusu, düşünür ve büyük yazarlarca pek çok yaklaşım biçimiyle işlenmiş olsa da kesin açıklamalara ulaşabilmek mümkün değil. Çünkü insan son derece karmaşık bir varlık. Bireyin kendi başına yaşadığı acı'nın iç sürecine tümüyle hâkim olunamaz.

Yaşamı bir yara gibi karşıladım ve intiharın yarayı iyileştirmesini yasakladım. İsterim ki, sonsuzluğunun her anında bu açık çatlağı görsün Yaratıcı. Ona verdiğim cezadır bu. (Isidore Lucien Ducas-se-Maldoror'un Şarkıları)

23 yaşında intihar eden, tek eseri ile dünya şiirine çok sıkı biçimde yön vermiş, keskin gözlü, meteliği olmayan bir şairin kelimeleri bunlar. Kendi büyüklük ve yoğunluğunun farkına varsaydı biraz da olsa. Ölüm, bir gün evvel ya da sonra. Zaten kurtuluş yok? Aslında yaşam içindeki her şey ile büyülüyor onu. Sonuna kadar gidebilmesine yetecek olağanüstü bir duyarlık, başkalarını da kuşatacak kuvvetli yansımalarla dolu şairin gözleri. Bu sonsuz güzelliğin karşısında, kendi bedenini yok edilmesi gereken bir yara gibi ıstırapla duyumsuyor. Bastırılmaz bu güce, zamanı alt üst etme isteğiyle yanıt veriyor. Kendisi de içinde sonsuzlaşan bir varlık olmadığı sürece katlanamıyor yaşama. Yaşama ve tanrıya tam tamına bir protesto!

Benliğimizin merkezinde ne taşıyoruz? Ondan kaçmak uğruna umutsuz ve yok edici yollarla neden daha çok ilgilimiz? Üstelik tüm bu ilgiler tek bir iç kalıp yolunda köpürüyor; iç veya dış şekil bozukluğundan kurtulmak! Kendimizi ve dışımızdaki her şeyi olduğu gibi kabul edememenin acı duyumunu sorumlu tutabiliriz bundan. Bilinçsiz ve hafif bir görüntü, kendi tutarsızlıklarıyla oradan oraya dalgalanıp duran bir düşünce olsaydık hiç de sorun yoktu. Ama sınırlarla örülü bir iskelete sahibiz! Doğmuş ve ölmekte olan her şeyin, yaşama doğru teskin edilmesi gereken biricik güdüsüdür acı. Dayattığı tüm ağırlarla kusursuz bir gerçeklik hissidir o!

Doğrusu kendi adıma var olmanın iyi bir şey olduğunu söyleyemem. Hatta bu yönde soyut öfkeler içinde buluyorum kendimi. Yaşamı savunmak, nedenini bilmediğimiz sürece imkânsızdır. Fakat minnet duyduğum şeyler oluyor. Her an gülümseyişe, güneşe ve zamansızlığa çözülmecesine bağlı! Gittikçe daralan bu yolda, kendi kendimin sonunu, sonun var olan her şey üzerindeki acımasızlığını görüyorum. Dertli imgelerle dolu anlar gelip gidiyor, şimdi bile! Acı'nın ağırlığını hepimiz sessizce taşıyoruz! Bu noktada yaşayan her şey ile yoldaşlığım, iyi niyetinden bir an dahi şüphe etmediğim en yoğun duygum oluyor. İnsanı bir domates kadar basit biçimde çürütecek olan, bu derece olumsuz olan canlılığın ne olursa olsun doyurucu bir zenginliği var diyorum kendi kendime: Duygu, ona iyicil değerlerle sahip çıktığımız sürece kalıcı olandır, bir sonraki an için yine yoğunlaşan, yine üretilebilir, yine cesur olmalı!

İnsanın, kendi benzersiz özlerine tutunup inanarak, dünyaya daha yaşamsal yanıtlar verebilmesinin önüne geçen olumsuz şeyler o kadar çok ki burada derin biçimde incelemeye çalışmak ipin ucunu kaçırmamıza neden olur. Zaten bu yetkinliğe sahip değilim. Bizi kendi doğamızdan ve doğanın kökünden gittikçe hor koparan kapitalist dünya düzeni, ekonomik ve sosyal krizler; psikolojik, felsefi, dini, ahlaki, boyutları ile öylesi genişliyor ki, en temel etmenlere bakabileceğimiz bu nedenle.

Genel olarak dış dünyanın bireyi tehdit eden en ciddi sorunları; savaşlar, soykırımlar, duygu, düşünce, hareket özgürlüğünü yok eden, koşulsuz itaat isteyen siyasal zorbalıklar, yoksulluk, din duygusunun içten ve dıştan bir dikta rejimine dönüşümü, içsel özgürlükleri kısıtlayan veya yok eden sadece bireyi değil toplumu da belirleyen sağlıksız ailesel ve ahlaki eğilimler, zaman içinde bilgi eksikliğinden ötürü gelişip kalıcı hale gelmiş kültürel aldanışlar, hastalık, yaşlanma ve ölüm!

Kendimizi tüm bu sorunların gürültüsüyle dolmuş bulmak, sarsıntı ve gözyaşları içinde yitirmek ve yeniden bulmak, yaşadığımızı hissettiğimiz sürece mümkün mü? Nasıl oluyor da intihar istemi yaşamı yenen kesin bir buyruğa dönüşebiliyor? Ve kim bilir kaç insan er geç hepimiz için bir drama dönüşecek bu yaşamdan gerek fiziksel gerek ruhsal ölüm biçimleriyle erkenden vazgeçiyor! Nasıl olması gerektiğini bize söyleyebilecek hiçbir şey olmasa da yaşamla kurabileceğimiz dürüst ve dolaysız bağlantılar ruhun korunabilmesi için anlamlı etkileşimler üretebilirdi belki... Kalbimize yaslanıp, acıtıp duran bu anlamsızlığı sade bir yaşam duyumuna dönüştürebilsek? Bu hiç de kolay olmuyor.

Yaşamını erkenden sonlandıran önemli şairlerden Sylvia Plath doğallığının kendi eli ermeden evvel örselenmesinden yakınıyor bu ifadelerle;

-Özgür irade mi? İnsanın hareket edebileceği daracık bir çatlak bu; hele ki doğduğu andan itibaren, çevre, kalıtım, zaman ve koşullar ve görgü kuralları tarafından sindirilmiş haliyle!

Şairin günlüklerinde yer alan, erken gelecek ölümün işaretleri olan bu kelimeler ise gerçekten kurduğu yok edici ilişkiyi sergiler gibi;

-Bir şeylere sahip olmak zorundayım, her şeye! Bütün bu muzzam şakaya henüz çok geç olmadan bir son veresim geliyor. (Günlükler)

Şair kendi ölümünü istiyor ki kendisiyle kurabileceği en güçlü bütünlük bu gibi görünüyor ona. Hiç saydığı benlik özünden, her şeye dönüşümün aracı oluyor ölüm. Son derece katı bir gereksinimle kesinleşen acımasız bir iç buyruk buluyoruz bu ifadelerde! Her şeye sahip olma istemini düpedüz yaşamı temel alarak da yapabiliirdi? Keşke bu olasıya şans verseydi. Şair şöyle diyor sanki: Yaşadığım acının yoğunluğunu kendim belirleyebilir miyim? Çabalamak dahi boşuna! Ölümüm ben! Gelen zamanın ölüsü benliğim. Ben.. ben.. ben... Bunu demek dahi ne denli tuhaf, daha tuhafı çürüdüğünde bir daha asla olmayacak bir “ben”i neden taşıyıp durayım?

Kişiyi asıl anlamıyla özgürleştirecek iç sürecinden kopartıp, yıkıcı bir hafifliğe fırlatıp atan ölümün canlılıkla fokurdayan yüzeyidir bu. Hiç canı yanmadan, ayrıcalıklarla korunmak isteyen bir insan var burada. Bu istemin hırçınlığını pek çok sebeple haklı bulabiliriz. Ama canlılığını ve esnekliğini geri kazanmasına yetecek tek şey, yaşamın hiçbirimize ayırım gözetmeyeceği, durumu olduğu gibi kabul etmenin daha az acı, korku ve çaresizlik anlamına gelebileceği gerçeği idi. Kuşkusuz yaşam, bulabildiğimiz anlamların avuntu verici saydamlığına rağmen hayret verici bir gizem olarak kalıyor. Yaratıcı ve dramatik bir güç içindeyiz. İçimiz bu derin belirsizliğin kaygılarıyla dolup taşıyor kabul ama daha iyi anlamaya çalışmak yerine hınçla parçalamaya başlıyoruz kendimizi. Benliğimizi bu derece hassas kılan temel uyumsuzluk şu yaralayıcı keskinlikle başlıyor olmalı: Nasıl yaşanacak?

Bu durumu j.P.Sartre’ın insanı istemsizce gülümseten güzel deyişle anlayacak olursak:

-Ben de dahil hiç kimse bu dünyaya ne halt etmeye geldiğini bilmiyor!

Bütün bu şeyler, bu canlılık, bu tanrısal mükemmelliğin kesin bilgisi ne? Bilinmenin ağzına kadar acılarla dolu kurbanı insan, nedenini bilmediği, daha da zoru onu sımsıkı tutarak yaşamaya zorlandığı kendilik bilinciyle nasıl baş edebilir? Sonsuzun kendi akışı içinde hep bir “ben” olmak zorunda? Kabullenmiş mi? Reddediş mi? Her iki durumu da haklı çıkaracak bir neden? Yok! Tutunabileceğimiz tek bir şey var: Kendimiz.

İnsanın tüm varoluşun nesnel gerçeğini görüp kavrayabilmesi mümkün değil. En azından şimdi için aklımızın sınırlarında durmak zorunda kaldığımız bir şey bu. Sorular binyıllarla sürülüyor bilinçlere. Var olmanın acı verici duyumunu aşmamız imkânsız olsa da durumumuzu her koşulda üstlenme sorumluluğunun bir bilince dönüşebilmesi öğrenebileceğimiz bir şeydir diyor Büyük Şair R.M.Rilke:

Ya baharın ardından gelmezse yaz, diye bir korkuya kaptırmaz kendini ağaç; yaz gelir hep çünkü, ama önlerinde bir sonsuzluk bulunuyormuş gibi öylesine tasasız bir suskunluk, öylesine bir enginlik içinde bekleyen sabırlıları gelip bulur ancak. Her gün öğrendiğim, Tanrının her günü şükranla bağra basılan acılar içinde öğrendiğim bir şey var: Sabır her şeydir. (Genç Bir Şaire Mektuplar)

İnsan, yaşama dair dingin ve dengeli tutumların oluşmasına yardımcı olabilecek yapıcı güçlere erkenden sahip. Burada; bakış, anlam ve çıkarımlar bakımından her bireyin, düşündüğü, hissettiği, yaptığı şeylerle varacağı iç deneyimlerin benzersiz olacağını vurgulamalıyız. Psikanaliz kuramının gelişimine büyük katkıları olan düşünür ve psikanalist Karen Horney’e göre, sağlıklı olan ile olmayan arasında sadece nitelik farkı vardır. Her türüyle baskı, insanın içinde var olan yapıcı enerjilerin çarçur edilmesine neden olabilir. Acı duyan, iradesi gün geçtikçe azalan, çoğu zaman ne yapması gerektiğini bilemez hale gelen kişi, bilinçdışı güçlerin bozulmuş işleyişiyle saçmalık derecesinde abartılı korkularla boğuşur. Örneğin, başarısızlık korkusu kişilikte yol açtığı güçlükler bakımından önemli bir örnektir.

Araştırmalar kişinin herhangi bir yönde kendisini başarısız hissetmesinin intihar riskini arttırdığı bilgisini veriyor. Ekonomik ve sosyal çöküşler de çok güçlü itkilendir. İntihar olgusu bu yönüyle toplumsal bir soruna dönüşüyor. Aslında nadir olarak gerçekleşen bu eylem son zamanlarda ülkemizde de artan oranları ile endişe verici bir hal almaya başladı. Sosyoloji’nin kurucularından sayılan E. Durkheim’e göre intihar toplumsal bir olaydır ve toplumsal bir olayın nedeni de yine toplumda aranmalıdır. Fakat ben bu genellemeyi yaratan düşünüşün bireyin iradesini hiçe sayan bir yanılsama taşıdığını düşünüyorum. Toplumsal baskı ciddi bir etmen. Aramızda gittikçe azalan kardeşlik duygusu, dayanışma ruhunu yutan benmerkezci sapmalarla yaklaşım yerli yerinde ama eksik kalıyor. Birey olumsuz dayatmaları kabul etmek zorunda değil ki! Özgür değilsek gelişemeyiz ama bu kısıtlılık kendi içimizden mi yoksa dışımızdan mı kaynaklanıyor? Bu bağlamla özgürlük ve durum ilişkisini hiçe saymamalıyız elbette fakat geçmiş değilse de daha fazla bilinç açıklığı içinde olduğumuz şimdi

için koca boşluğumuza bir hükümdar gerekiyor her zaman! Bu hükümdar güç kişinin kendisidir. Elbette toplumsal koşulların gücü bireyi fazlasıyla aşabilir, direnç gösterebilmek her zaman için mümkün değil. Örneğin; yoksulluk sorunu, tek başına ve tüm yönleriyle insanı öldürecek güçtedir. Başka türden bir kavrayış mümkün olamaz sanırım zira bu durum dünyanın en şiddetli sorunlarından biri! Başka söze gerek bırakmadan çağlar öncesinden seslenmiş Hz.Ali: -Meğerki yoksulluk bir insan olsaydı onu katleddim!

Keza savaşlar, soykırımlar, faşist diktaların yarattığı dış baskılar bireyin ruhu ve bedeni üzerine çökmüş gözü dönmüş bir katil gibidir! Bu ayrımla toplumu tek tek bireyler oluşturuyor. Tüm olumlu güçlerin temelinde duran benlik özünün iyicil değerlerin güçleriyle birleşebilmesi, yaşamın her şeye rağmen sürdürülmesi için gereken içsel kuvveti, kişinin kendi kendisine üretebilmesi mümkün. Bu yaklaşımın çok değerli olduğuna yürekten inanıyorum.

Yaşamsal sorunlara dayanma gücü, bedenimizin olduğu kadar ruhumuzun da büyümesine bağlı. Fakat ne zorludur bu büyüyüş! Yüreğimizin perdelerinin gerisinde, uzun ve çok ama çok korkulu! R.M.Rilke sürecin doğasını böylesi özgün dizelerle ifade etmiş;

- Çocukken orada usullacık yitirir biri kendini, sarsılarak uyandırılır. Ölmek üzere olanlar ve birbirini sevenler de hayvanın bilisiz dünyasındaki o her şeyden özgür ve apaçık yere yakınlaşabilir: “Ya da bir başkası ölür ve odur artık. Çünkü ölüme yakın, görmez olur insan. Dışa diker gözünü, iri hayvan bakışıyla belki de. Ötekisi olmasa böyle görüşü kapayan. Sevenler yakınındadır onun, şaşarlar” (D.A.)

Bir çocuk ancak onu sarsarsanız kendi mutlu özünden dönüp bakar bize... Düşünü, rengini, ezgilerini alt seviyelere koymuş bu kopuk dünyaya güvensiz ve ürkek gözlerle bakar. Tam da bu özgürlük ve açıklık duyumunun zedelenmesidir bizi güçten düşüren. Öylesine akıp giden şeyler değil bunlar, yaşama duygumuzu yarıp geçen körelmeler. Cılız, şaşkın ve çaresiz kalıyoruz, “neyim” ve “ne oluyorum” arasında oldukça zalim olabilen uyumsuzluklar içindeyiz. Doğa’dan koparılmışız ve şimdi o da hor görüyor bizi. Her şeyi daha sakın ve güzel kılacak hayvani bakışın saf ışığını yitirmişiz! İnsan ile aramızda ise ürküten yakınlıklar; belleğin kötü eğilimlerle dolu aldatmacaları, hileli yüceltmeler, körleştirici duygularla kendimizi ve diğerini görmeye değil yok etmeye ne kadar da yakınız!

İnsan payına düşen zorlukları kendisini geçici olarak devre dışı bırakarak aşmaya çalışsa? Uyuşturan ve bir süreliğine ortadan kaybolmamıza yarayan bağımlılıklar zehirli soluklanmalar yaratabilir. Aldatıcı çözümler anlık bir soruna eşlik edip bitmezler, kişiyi sınırladıklarından hasar daha kötücül bir yoğunluk kazanır. Yaşama gücü azalır. Yine bireyin özgün tepkisinin durumuna göre; psikozlar, psikosomatik bozukluklar, depresyonlar aracılığı ile gerçeklik hissi tümünden ret edilebilir. Bu hastalıklar da intihar olgusuna benzer biçimde suçlayıcı birer araç, tepki veya sonuç olarak işlev bulur. Bilinçdışının bu anlamda başına buyruk etkisini arttıran ve kişinin bir parça gayreti olsa durumunu fark edip kendisine yardım edebileceği iç işleyişin acımasız döngüsü kırılabilir mi? Duygu, istem ve düşüncelerine içtenlikle bakmaya, daha iyi anlamaya, özellikle de kendisine karşı şefkatli olmaya yönelik çaba yıkıcı bir umutsuzluğa mahkûm kılmazdı insanı.

“Yaralar vardır hayatta, ruhu cüzam gibi yavaş yavaş ve yalnızlıkta yiyen, kemiren yaralar. Kimseye anlatılamaz bu dertler, çünkü herkes bunlara nadir ve acayip şeyler gözüyle bakarlar. Biri çıkar da bunları söyler ya da yazarsa, insanlar, yürürlükteki inançlara ve kendi akıllarına göre hem saygılı hem de alaycı bir gülüşle dinlerler bunları. Çünkü henüz çaresi de, devası da yok bu dertlerin. Tek ilaç şarap yardımıyla unutmaktır; afyonun ve uyuşturucu maddelerin sağladığı sahte uykudur. Ama ne yazık ki bu tür devaların da etkileri geçicidir, acıyı kesecekleri yerde çok geçmeden daha da şiddetlendirir.” (Sadık Hidayet / Kör Baykuş)

Çok parlak ve başarılı olan yazınsal serüvenine rağmen yaşamının gölgesinde durmuş, sonunda canına kıymış bu önemli yazar; dünyanın yaşadıkça daha yıkıcı bir yere dönüşümü, çok sevdiği yurdu İran’ın gittikçe dindarlaşan yapısı, eserlerinde işlediği bireysel acıları, kitaplarının da yasaklanması üzerine, kaçışının son adımı olarak seçti intiharı. Hatta sadece yok olmak değil ölümünden sonra unutulmak da istedi. Çok değerli olan eserleri kül yığını halinde yanı başında bulundu.

Kuşkusuz yok olmak ve unutulmak isteyen insan için hiçbir boşluk tutmuyor dünya. Yazının başında da değindiğimiz gibi, doğal olmayan, çok yıkıcı bir gidişattır bu. Şöyle bir soru geliyor bu noktada;

kişiler savunma mekanizmalarının geriletici etkisinden sıyrılıp, bilinçli düşünceleri, alabilecekleri yardımlar ve de kendi öz çabalarıyla bu öldürücü akıntıdan kurtulmak isteğini neden yitiriyor?

Sebepler İki türlü geliyor Horney'e göre: Dış etkenlerin denetimleri dışında olduğuna inanmamaları ya da duruma göre bu böyle olsa da olmasa da; dış etkenlerin denetim dışı olmamaları gerektiğine inanmalarıdır. Dışsallaştırma kişinin yaşamın gerçeklikleriyle çoğu akıldışı, çok kavgacı, büyük olasılıkla en sonunda kendi kendisini küçük düşüreceği bir savaşımdır. Bu savunma mekanizmasını diğerlerinden daha olumsuz kılan nedir? Çünkü kişinin kendisinin de gidişata katkıda bulunduğu yahut tümüyle yönlendirdiği içsel güçlüklerini görme gücünü tümüyle kapatır. Irvin Yalom'un yalnızlığına rağmen yaratabileceği sorun çözücü kuvvete şaşırdığım bir deyişini eklemeyi geçemeyeceğim buradan.

- Yüzde -doksan dokuz- dışarısu suçlu olsa dahi yüzde -bir- pay illa ki bizdedir ve kendimize ancak buradan yardım edebiliriz!

Hiç ışık almayan, bitkin, yalnızlıkla devinen hayali sığınakları yaratmaya çalışmak boyuna. Düşünülürse dış etkenlerin yıkıcı etkinliği son derece oynak, hoyrat ve bitimsizdir. İnsan kendi kendisine yardım etmeyi unutup ve bilincinin gerisinde onu yavaş yavaş öldürmeye başlayan şey şu tek sözcükle tanımlanabilir: Gerçek dışılık!

İntiharın ilk belirimi kişinin farkındalık eşiğinin çok aşağılara düşmesiyle kendi özüne yabancılaşmasıdır. Kişi kendisini dokunulduğunda küsen bitkinin durumundaki gibi sadece tepki veren bir varlık gibi duyumsar. İrade gücü, dış güçlere teslim olmuştur. Farklı bir çıkar yol bulamaz çünkü her şey kendisinin dışındaki sebeplerle oluşup yine kendisine dönüp, acıtıp, çatışıp durmaktadır. Hepimizin çok muhtaç olduğu, samimi bir ilginin iyileştirici olabilen sevgisini hissedemez. Gurur duygusunun sert yapısı yardım alma isteğini ketler. Her yol açık olamayabilir elbette, insanlar son derece merhametsiz de olabiliyor bu durumdaki kişiye. Bu da ayrıca işlenmesi gereken bir sorun. Kişi kendisini var edecek yenileyici gücü kendi kendine aramaya devam etmek yerine, şimdiki anı acısıyla kilitler ve gelecek duygusunu elinin tersiyle iter. Bu durumda olan insana az da olsa kendisini taşıyabilme yürekliliğini aşılayabilseydik? Dışarıdan içimize degen sevgisizlikten daha kötü olan bir şey bu. Kendi kanımızın kezzaba dönüşmesi! Kendimize yönelik değerlendirmelerimizin daha en başından hatalı olabileceği düşünülürse, pek çoğu kendimizi küçümseme sorununa bağlanan, acı verici kaygılarla sonuçlanan, sayısız yıkıcı an buluruz içimizde. Sürekli incinen hassasiyetlerimizi kendi kendimize yaratmış olmamız da olasıdır bu yüzden. Çok katı hatta haksızlık anlamına gelen gerekliliklerin (başarı, mükemmel olma, üstün olma ihtiyacı vb.) baskısı altında ezilen bir benlik yapısından söz ediyoruz. Böylesi hor kullanılan bir benlik, dış koşulların suçlanmasıyla gelen anlık rahatlamalar, kötülöklere maruz kalışına yönelik meraklı, melankolik bir dirençten güç alabilse de nereye kadar? Aşındıkça hassasiyeti artan bir kırılmanın kişiyi zıvanadan çıkmaya zorlamasıyla ölüm mekanik bir sonuçlandırmadır artık.

İntihar, ediminden bağımsız bir düşünce olarak da olumsuz bir kurtuluş anlamı yaratıyor. İntihar düşüncesinin, kapkara saatlerimize, keskin ruhsal acılarımıza avutucu bir araç olabileceğini söyleyen Nietzsche haklı çıkıyor burada. Peki bu bir tercih olabilir mi? İnsanlarla kişisel sohbetlerimde hemfikir bulduğum, bana şaşırtıcı gelen görece bir yaklaşım:

Yaşam kişi için tam bir bilinç haline döndükten sonra intihar bir tercih olabilir!

- Bir varmış bir yokmuş derler hani. Aşkın küçük sandalı. Hayat ırmağının akıntısına kafa tutabilir mi! Dayanamayıp parçalandı işte sonunda. Acıları, mutsuzlukları, karşılıklı haksızlıkları **hatırlamaya bile değmez**: Ödemiş durumdayız kahpe felekle. Ve sizler mutlu olun yeter. *Vladimiroviç Mayakovski* (Son Mektup)

Şairin ölü bedeninin yanında bulunan son mektubunda geçiyor içimizi fena acıtan bu ifadeler: Kalmanın bir anlamı yok! Fakat sakın ola ki siz yapmayın, mutlu olun yeter diyor Ekim Devrimi'nin şairi. Şaşırtıcı gelen bir durum var ki yakın dostu Sergey Yesenin intihar ettiği için üzüntü ve öfkeyle doluyor. Bu intiharın ardından toplumunda özentiyle gelişen intiharlar ile mücadeleyi hiç geciktirmiyor. Nazım Hikmet'in ve dünya şairlerinin de çok etkilendiği bu büyük isim idealleri ve gerçeklik arasındaki kıvrandırıcı ikilemlere yenik düşüyor. Kendi kendisine ettiği bu haksızlığı doğrulayacak olan tek şeyin yok oluşa emin bir adımla erkenden geçiş yapmak olduğunu düşünüyor en sonunda.

Bu bir tercih!

Kişinin yaşam ağırları karşısında sakince yapması gerekene odaklanıp çözüm bulmaya devam edememesindeki en önemli engel dünyanın acısının içimizi paralamasından önce; kendilik temelinde dolaysız bir gelişim ve yaşama güdüsünden yoksun kalması” ile oluşur. Örneğin: Nazi faşizminin ve savaşın dünyayı kasıp kavurduğu yıllarda yakalanmak üzere olduğunu anlayan bir Yahudi, kaçacak başka bir yol bulamadığı takdirde intiharı, onur duygusunun incitilmemesi uğruna seçebilir. Yaşamayı ve sonuna kadar mücadele etmeyi de seçebilir şüphesiz ama bu noktada bir aşmadan ve zaten öldürücü olan dış etkenin yenilmesi olasılığından kolaylıkla söz edilemez. Bildiğiniz üzere Yahudiler sistematik biçimde yok edildiler.

İnsanın onur duygusuna ve yaşama hakkına karşı yönelmiş nesnel bir tehdit kendiliğinden ölümcül bir duyumdur dersek yerinde olacaktır.

Önemli olan neye inandığınız değil, inandıklarınızın sizi ne yaptığıdır!

İnandıklarımızın bizi nasıl belirlediğine yönelik bu harika deyişin sahibi, düşünür Walter Benjamin de Yahudi kökenliydi. Nazilere teslim edileceği düşüncesi ölmek için çok yeterli bir nedendi ve öyle de oldu.

Sebepsiz yere kaçmaz insan!

Bu ses ne kadar keskin, sert daha ötesi haklı! Savaş ve soykırım suçlanacak bir şeydir kesin kez. Nazi faşizminin baskısı altında sonu gelmez acılarla sarsılıyor Stefan Zweig. Geleceğin gerçekliğiyle kurabileceği ilgi tümünden kopuyor. Avrupa'nın ve dünyanın sarmal biçimde içine düştüğü bu her yönüyle korkunç gerçeklikten duyduğu mutlak umutsuzluk öldürüyor onu. Eşi Lotte ile birlikte intihar ediyor.

-Ölüm her zaman tek başına yaşanan salt bir rastlantı olmasa gerek, kimi zaman başka insanlarla yaşayan çok canlı bağlar yaratır o vakit kendini temize çıkarır, hatta haklı çıkar, aklar kendini. Yaşamını kurtaracak başka hiçbir yol kalmayınca da... Ölmeyi kabul etmesini bilmek gerekir! (Simone De Beauvoir)

Kapitalist dünya düzeninin faşist cinneti Ortadoğu'da hınçla devam ediyor. Sınırsız bir kötülük bu. Böylesi trajik bir ortamda intihar kolektif bir karara da dönüşebilir. Durumla ilgili yakın tarihten bir olgu: Suriye savaşının başlangıç yıllarında İŞİD'in tecavüzüne uğramak tehdidinden kaçan çok sayıda kadın, kaçışın imkânsız hale geldiği noktada, kendilerini uçurumların öldürücü boşluğuna tereddütsüz attı. Bu olguda insanın yaşamını yok etmesi değil de sahiplenme biçimlerinden birini görüyoruz sanki. Bazı kültürlerde de yaşamsal ölçüt sayılan unsurlar yıkıma uğradığında, intihar trajik bir varoluş biçimine dönüşebiliyor.

SEVECEKLERDİ BENİ

İyi nedir kötü nedir düşünmüyorum
Çalışırım, acı çekerim: yaşamım bu.
Takma pervaneli kayıklar, çanak çömlek yaparım,
Kötü zamanlarda kötü, iyi zamanlarda iyi.
İşlerim sayısızdır! Yalnız sevgim,
Sezmekle bunları, boyuna bir yere biriktirir.
Sevgim kuşkusuz inansa da onlara
Susar daha yeminden, inanıştan önce.
Bir ağaç yapın beni, kargalar sanırım ki
Yakında başka ağaç yoksa tüneyecek dalıma.
Bir tarla yapın beni, yaşlı çiftçilerin çapası
Göreceksiniz büyüttüğüm yaban otlarını sökmeye çalışacak.
Patatesleri terinizle sulamalıydınız ki
Nankör toprağımla nasıl büyüdüklerini göresiniz.

Suyum ben. Biçimlenmeye başlayan bir bataklık.
Ateş? Külüm ben. Ama bir tanrı olsaydım eğer,
Tanrıların bulunması gerektiğini bildikleri yerde,
İnsanlar tüm duyarlılıklarıyla seveceklerdi beni.

Faşizme karşı şiirleri ve daha önemlisi kendi öz yaşam mücadelesi ile direnen önemli bir Macar şair Attila Jozsef. Yoksulluğunun insanın içini paramparça eden koşullarını okumak zorlayıcıydı. Dış baskılar ve çok çalışmasına rağmen aşamadığı yoksulluk dünyaya olan incinmiş güvenini sonuna kadar yitirmesine yol açtı. Yorgun bedenini sessizliğe, dinlenişe, barışa götürecek bir ölüm istedi. Henüz 32 yaşındayken tren raylarının soğuk, cansız duyumuyla terk etti yaşamı.

Kişinin kendi kendisi ile kurduğu ilişkideki sevgisizliği yine vurgulamalıyız ki en kötüsü bu olsa gerek. Kendi deneyimlerimle de bildiğim fazlasıyla kesin bir şey bu. Bir şairin ya da insanın, devam etme gücünü kendi iç kaynaklarından alamaması üzüntü verici. İlle de büyük başarılar elde etmek mi gerekir? Çabanın kendisi çok değerli değil mi? İnsan neden kendisini yok edilmesi gereken değersiz bir nesneye dönüştürsün ki?

- Ben, hiçbir zaman dünyayı umursamadan hayatın tadını çıkarabilen rahat bir insan olamadım. O yürek yok bende.

Edebiyatın hayatın saldırılarına karşı kuvvetli bir savunma olabileceğini söyleyen Cesar Pavese'i sağlam bir çözüm buldu. Fakat bu çözüm intiharını engelleyemedi. Dünyanın acı verici gerçekliklerine duyarlı, bir çiçeğin üzüntüsünü şiire dönüştürüp, derin derin soluyan duyumu, kendi çehresine bakarken de hissedebileceği duygulu bir bakış açısı yaratamadı. Yaşamak ile ölüm arasında bir boyun eğiş olmadan da yürünebileceğine dair bir inanç değseydi yüreğine. Zamanın değerine tutunmanın her şeyi kaplayacak anlamı böylesi imkânsız görünmezdi belki.

Yaşarken bilincimize, gözümüze karışan pek çok durum, dünya ve insan karşısında ne hissedeceğimize karar vermek o anki pragmatiklere fenalıkla bağlı. İyiliği bir bakışta eriten ölü güneşler kusuyor dil ve duygu. Bu bakımdan son derece acıklı bir suç ortaklığı içindeyiz! Yaşanmış bir yaşam küçümsenecek bir şey değildir, sevgi kavramımız da öyle. Daha çok anlamalı! Kendi gerçekliklerimizi, asıl olanın kendisinden alıp, doğuştan sınırlı, naif, saf bir kalbin yolunu tutuyor olsaydık bu hiç de yok edici olmazdı.

Gerçeklikten kendi doğrularını iste!

Sessizliği kendi yoğunluğunla ihlal et!

Ve de var olan her şeye geçici olsun teslimiyetin.

Hayatın, kelimelerin, fikirlerin, hayallerin, kişilerin, durumlar ve sürelerinin kısaca her şeyin aslı girsin içimize: kendilik özünü yitirmeksizin titresin ve diğeriyle buluşsun!

Aramızda kaybolmaya yüz tutmuş değerleri bulup kucakladıkça yalnızlığın içimizdeki karanlık devinimi sussesun. Ayrılığın mutlaklığı aşılamaz olsa da!

Tam tersi durumlar ile yaralandığımız her an için yaşamın gözü yaşlı, matem dolu bilgeliği tek sığınmak.

Bu yazıyı, yaşasaydı da şu bulutlu gökyüzü altında, huzurlu ve gerçek adımlarını saysaydı diye içlendiğim ancak 22 yaşında soğuk bir otel odasının yalnız havasında yaşamına son vermiş, çok değerli bir şairimizin, Kaan İnce'nin dizeleriyle bitirmek istiyorum.

- Kızgın bir yalnızlığı savuran beni

belki de yeni başlayan gece, sevgiye yengin

bir adım ötesi çığlığımın en kaygısız en coşkulu yeri

ölüm gözlerimde yaşlandın.

* Derin Zorlu: Antakya doğumlu olup, halen Denizli'de yaşamaktadır. Edebiyatın çeşitli türlerine ilgi göstermektedir. Şiirleri ve röportajları Sunak ve başka dergilerde yayınlanmıştır. Amatör müzisyen olarak çeşitli korolarda çalışmalarını sürdürmektedir.

Ölümün gözlerinin içine baktım ben. Deli kasırgaların, karanlık bulutların içindeki başımı göğsüne yaslanmaya davet eden şuh, davetkar, cüretkar bir şeyler vardı orada. Yürek gümbürdeten bir macera, ardından huzur sözü sanki... Hennesesi de yerli yerinde, oradan al oraya koy, buradan tut şuradan yama hayatımda, tıkr tıkr işleyecek formüldü görünen. Geride bıraktığıma bensiz, fakat görece dertsiz de bir gelecek vaadi.

Planlamacı yanım girmeseydi devreye, intiharın koluna giriverecektim ben. “Benden sonra tufan, kim ne yaparsa yapsın,” diyebilseydim eğer... Diyemedim, her zamanki gibi organizasyona girişim gerekti elbette. Oturup kalem kalem listeledim gerekenleri, bütçe açık verdi. Yaşamaya devam etmek daha az zahmetliydi.

Kendini okumuş yazmış takımından sayan her tembel gibi, gerçekleştirmeye gücümün ve cesaretimin yetmeyeceği edim üzerinde okuyup araştırmaya ve düşünmeye başladım ben de.

.....

İnsanoğlunun kafa karışıklığı hiç aydınlanmamış intihar konusunda. Eski Mısır’da kendi canına kıymanın yasak olduğuna dair bir kanıt yok, hatta asil bir davranış sayılırmış. Sonra Socrates çıkmış, insanın Tanrı’ya ait olduğunu, dolayısıyla yaşamını sonlandırma kararına yetkili olamayacağını savunmuş, talihin cilvesi, yargılandığında ona intihar etme cezasının verilmiş olması. İlerleyen dönemde Epicurus, yaşam artık haz vermediğinde, onu sonlandırmanın soylu bir davranış olacağını iddia etmiş. Romalı doktorlar çaresiz kaldıklarında, hastalarına ölümü önermişler. İsa’nın kendini feda edişi de, aslına bakarsanız, bu çerçevede değerlendirilebilir. İsa sonrası önde gelen din adamlarının intiharları, cenaze törenlerine öyle kalabalıkları toplamış ki, otoritelerin önlem alması gereği doğmuş, dini metinlerde intiharın günah olduğuna dair söylemlerin bulunması, ne tesadüftür ki o döneme rastlıyor. Tek tanrılı dinler bu görüşe sıkı sıkıya sarılmış haliyle, ilahi otoriteye başkaldırma cesareti, dünyevi otoriteleri korkutmuş olsa gerek.

Modern dünyada ise bir başkaldırıdan çok yenilgi, intihar. Kapitalizmin iliklerimize işlettirdiği haz, başarı ve mutluluk kovalamacasında, önümüze konan havuçlara ulaşamadığımızda, yolun kenarından göz kırpan sinsi karanlık. İnsan, peşinden koştuğu havucun, asla yakalayamaması için özenle seçilmiş bir mesafede tutulduğuna ayarsa, durabilir, zımk, diye. Nefesini toplar, sağına soluna merakla bakar, oturur yola, diğer koşanları izlemeye koyulur. Kenardaki sinsi davetçinin işi biter o noktada işte, onun avı, durmayı akıl edenler değil, koşup gücünü tüketenlerdir.

Depresif çaresizlik hissi günümüzün vebasası. İntihar girişimlerinin de gerçek intiharların da en yoğun sebebi olarak bu duyguya işaret ediyor konunun uzmanları. İstatistikler ürkütücü, Dünya Sağlık Örgütü WHO’ya göre her 40 saniyede bir kişi intihar ediyor. 15-29 yaş aralığında ölüm sebepleri sıralamasında yol kazalarından sonra ikinci sırada. Ah o her şeyi bildiğini sanan, kendini aşırı ciddiye alan yaşlar...

Farfaracı yaklaşımlar, mesela ilaç alıp sağa sola telefon ederek haber vermeler, dikkat çekme amaçlı

olsa da kazara kendini öldüren çokmuş bu girişimler sırasında, o yüzden her işareti dikkate almak lazım. Hoş, gerçek intihar faileri de pek renk vermiyorlarmış, bu işin önlemi, neresinden baksan zor.

Bir de onurla ilişkilendirilen hikayeler var tabii. Aslına bakarsanız bu da, günümüzün parayla iğdiş edilmiş toplumunda maziden hatıra. Japon kültüründe hala bir miktar sürdürülüyor olması, hep süreceği anlamına gelmiyor.

Çetrefilli mevzu, onur intiharı dediğin. Doğru değerlendirmek lazım. Parasızlığı sebep diye gösterip, karısını, çocuklarını, ardından da kendini öldüren erkek, onur için ölmeyi seçmiş bir kahraman değil, benzerini her gün üçüncü sayfalarda okuduğumuz, başkalarının, özellikle kadınların hayatları üzerinde hak iddia eden katillerden biri, neticede. Dolayısıyla basın ya da sosyal medya marifetiyle, coğrafyamızın ağdalı arabesk aşkıyla yüceltilmesi, şiddet ve kana teslim olan toplumumuzun sırtına bir bıçak daha. Korkunç ve yüz kızartıcı suçlar işlemiş, gerçekten nedamet getirmiş, işlediklerinin ağırlığıyla yaşayamayacak olan biri intihar ediyorsa, bak o zaman onur kırıntısından bahsedebiliriz. O da oksimoron aslında, onur kırıntısı olsa o suçlar işlenir miydi? Böyle kişilerin intiharı, haysiyet eyleminden çok, korku ve kaçış değil mi, adaletten, başına gelebileceklerden?

Hasıl-ı kelam, karanlık, dipsiz kuyu, intihar mevzuu.

.....

Gözlerinin içine baktım ölümün ben. Deli kasırgaların, karanlık bulutların içindeki başımı göğsüne yaslanmaya davet eden şuh, davetkar, cüretkar bir şeyler vardı orada.

Bir gün, sevdiğini koluna takmış, herkesin kolaylıkla başaramayacağı bir yola girmiş, hayalleri süsleyen bir ülkede, itibarlı ve paralı bir yaşama kavuşmuştum ben. Bir gün ise bir baktım, sevdiğim başkasının koynunda, meteliksiz bir şekilde bir restoranda tuvalet temizliyorum ya da direksiyon sallıyorum yollarda, üç kuruş uğruna. Ölümün gözlerine baktım işte o dönemde, karanlıktı, karanlık olduğu kadar şuh, davetkar ve cüretkardı. Sırtımı hafif hafif pışpışlayarak kollarına itekliyordu egom, “Ben bu hale düşecek insan mıydım?”

Sadece insandım, sonuçta. O hal de bu hal de, herkes gibi benim için de geçerliydi hayat yolculuğunda. Bir havucun peşinde, nefesimi tüketiyordum, yolun kenarındaysa gülümseyerek “Gel,” diyen karanlık gözler. Nasıl olduysa durmayı akıl ettim, yere oturdum. Koşanları seyretmeye koyuldum, miskin haytalar misali. Coğrafyamızda iliğimize işletilmiş Kemalettin Tuğcu’yu değil de Tom Sawyer’ı seçmiş bulundum her nasılsa. Öylece oturdum durdum. Hayatı ciddiye almamayı öğrendiğin anda, ölüm de seni ciddiye almaktan vazgeçiyor zaten.

Bir zamanlar ölümün gözlerinin içine baktımdı ben. Dipsiz kuyuydu. Oysa hayatın dibi vardı, çamur mamur, ayaklarını vurabileceğin bir dibi vardı...

Vurdum.

Durdum.

Oturdum.

* Kader Çekerek: Edebiyat tutkunuyken mühendis oldu. Mühendisten de edebiyata bulaştı, rahat edemezdi çünkü. Kafasına estiği gibi kalkıp gitti her yere, hatta okyanus ötesine. Yine kafasına estiği anda da döndü. Kimseye hesap vermeden. Keyfinin kahyasıyla seviyeli ve mutlu bir ilişkisi var, ayrılmayı düşünmüyorlar.

Giriş

Günümüzde her şey cesareten geçmektedir. Cesaret hayata işlemiştir. Hatta sözü edilen cesaret bu yüzyılın baş belasıdır. Cesaret bir kadın üzerinde ya da bir hayvanın üzerinde gösterilmez. Fakat gelin görün ki günümüzde kadın cinayetlerinde, kadın şiddetinde, hayvanları yok etmede bir numarayız. Kendilerini cesur sanan bu insanlar aslında çağımızın en büyük korkaklarıdır. Çünkü güçleri sadece kadına ya da hayvana yetmektedir. Asıl cesaret güçte değil, akılda yer alır. Bu akli kullanma cesaretini Aydınlanmacı filozof Kant ile ele alacağım. Bunların öncesinde cesaretin ne olduğuna ve Antikçağ'da cesaretin nasıl bir erdem olduğuna değineceğim...

Sokrates'in Cesareti

Böylesine derin bir konuda boğulmamak için cesaret kavramına gitmek gereklidir. Cesaret; [İng. courage] korkuyu, tehlikeyi, acıyı vs. metanet ve tevekkülle karşılayabilme gücü ya da yeteneğidir.¹ Cesaret kesinlikle bir şeyi delicesine yapmak, yani başka bir deyişle kendini tehlikeye atmak değildir. Söz konusu cesaret, korkunun bilgece yönetilmesidir.

İki ayrı cesaret türünden söz etmek mümkündür. Bunlardan birincisi; maddi acı, tehlikeler ve büyük zorluklar karşısında sergilenen fiziki cesarettir. İkincisi ise; ölüm, utanç ya da her türlü bir karşı çıkma konusu karşısında doğru, dengeli ve metanetli bir şekilde eylemde bulunmaktan oluşan ahlaki cesarettir. Her ikisi de büyük önem taşır. Fakat Antik Yunan'da yaşamış Sokrates için ahlaki cesaret ön plandadır. Sokrates'in de söylediği gibi korkusuzluk olmayıp neden korkulup, neden korkulmaması gerektiğini bilmek bizim yaşantımızda cesarete sahip olma da büyük önem taşır.

Sokrates için bilgi erdemle, erdem ise mutlulukla ilişkilidir. Bundan dolayıdır ki Sokrates erdemin ne olduğundan çok, bizi erdeme götürecek şeyleri arar. Ahlaki erdem ile mutluluk arasında bağ vardır. Sokrates, ahlaklı bir kimse olmanın sorgulamaktan geçtiğinden söz eder. "Sorgulanmamış hayat, yaşamaya değer değildir."² der. "Ben ne diye ahlaklı olayım, ahlaklı olsam ne olacak?" gibi cesaret gösteren fakat asla cesaret içermeyen sorular Sokrates'e göre saçma sorulardır. Çünkü insan olmak için ahlaklı olmak gerekir. Böyle sorulan sorular insan olmanın anlamını da yok eder. İnsan bu tip soruları kendine olan korkaklığından ve kendi doğasını bilmediğinden dolayı sorar.

Platon'un, Sokrates'in Savunması adlı eserinde Sokrates'in gösterdiği cesaret açıkça görülür. Bu eser hukuk ve ahlak felsefesi açısından son derece önemlidir. Eserde suçlama şudur: Sokrates'in insanları, gençleri yoldan çıkarıp Tanrı'yı ve dini sorgulaması. Bu eserde "Yaşam, onurlu bir ölüm müdür?" sorusu üzerine de düşünmek gerekir.

Sokrates'in Savunması'ndan hareketle açıkça görülür ki Sokrates'e göre cesaret doğru yerde doğru eylemi gösterebilmektir. Cesaret kesinlikle phronesis³ ile karıştırılmamalıdır. Çünkü phronesis; hem bilgelik hem de eylem göstermektir.

Tüm bunlardan sonra Sokrates'in Savunması'na geri döndüğümüzde eser şöyle başlar: "Ey Atinalılar!" Burada yine Sokrates'in göstermiş olduğu cesaret açık ve nettir. Sokrates, adaleti devletten değil, halktan bekler. Bundan dolayı mahkemede Atinalılara seslenir. Burada ilerleyen satırlarda

1 Ahmet Cevzici, Felsefe Sözlüğü, Say Yayınları, İst. 2017, s. 92

2 Platon, Sokrates'in Savunması, İş Kültür Yay. İst. 2017, s.5 8

3 Basiret

sözünü edeceğim Kant'ın kamusalılığı söz konusudur. Sokrates aklını kullanma cesareti ile kamusal alana seslenir.

Cesaret ya da güçlü olma durumu kesinlikle bedenın büyüklüğü veya küçüklüğü ile ilgili değildir. Bedenin yok olması Sokrates'e göre önemli değildir. Önemli olan ruhun yok olmamasıdır çünkü ruhun yok oluşu insanı yozlaştırır. Başka bir deyişle ruhun yok oluşu ahlakı da yok eder.

En nihayetinde Sokrates'in cesareti doğru zamanda doğru eylemi yapmak olarak yer alır. En temel erdemleri de Sokrates şöyle belirler: Ölçülülük, bilgelik, cesaret, adalet.

Bir kimse ölçülü olarak eylemlerini dizginler ki Sokrates buna "Kendini bil!" der. Bilgelik, söz konusu olduğunda iyinin kötüden ayrılması bilgece olacaktır. Cesaret, belirttiğim gibi korkuyu bilgece yönetmektir ve adalet, kişinin adil ve hakkaniyetli olmasıdır.

Cesaret bilgelikten, iyiye ve kötüye ilişkin bilgiden başka bir şey değildir. Bilge insan zorunlu olarak cesurdur çünkü neyin gerçekten iyi olduğunu bildiği için, zorunlulukla daha büyük bir iyiden çok daha küçük bir iyinin kaybını göğüsler.⁴ Yalnızca bilgisizler korkaktırlar çünkü onlar bilgisizliğin kahramanı ve ilgisizlik içinde hayatta rol oynarlar.

Akil Çağında Cesaret

Aydınlanma ya da Akıl Çağı dediğimiz dönem modern felsefe dönemidir. Bu dönem Descartes'ın "özgür felsefesinin hakiki yeniden canlanmasını" sağlamıştır. Bundan dolayı Aydınlanma dönemi Descartes ile başlar, denilebilir.

Aydınlanmanın en ileri gelen düşünürü Alman Aydınlanmacısı Kant'tır. Kant'ın ve Almanların Aydınlanma için kullandığı terim, fiilen havanın aydınlanması ve mecazen de bir uyku halinden uyanıklık ya da bilinçlilik haline geri dönüş anlamına gelen aufklaren fiilinden gelen Aufklarung terimidir.⁵ Sözü edilen bu iki terim ışık metaforundan gelmektedir. Bu ışık, aklın ışığıdır. Elbette ışık metaforu Ortaçağ'da da yer alıyordu fakat oradaki ışık, Tanrı'nın ışığıydı. Aydınlanma'da bu ışık akılla beraber gelir ve etrafı aydınlatır.

Kant'a göre aydınlanmış bir çağda değil, aydınlanmaya giden bir çağda yaşamaktayız. Kant, Copernicus'un yapmış olduğu devrimden hareket eder. Copernicus'un yapmış olduğu devrim astronomi üzerinedir. Kant da felsefede devrim yaptığını vurgular. Copernicus, dünya dâhil tüm gezegenleri yani Yer'i Güneş etrafından döndürdü ve bu, devrim niteliğindedir. Kant'ta ise, ondan önceki filozoflar hep nesneye baktılar. Kant bunu kırarak özneye dönüp, özneyi merkeze yerleştirdi.

Kant, Saf Aklın Eleştirisi adlı eserinde öznenin merkezde olduğunu açık ve net bir biçimde ifade eder. Akıl son derece trajik bir durumdadır. Kant, bunu aklın trajedisi olarak görür. Yani akıl, yapısı gereği birtakım sorular sorar. Kant şöyle der: "Akıl, öyle sorular tarafından rahatsız edilir ki, onları geri çevirmez."⁶ Bu sorduğu sorulara aklın kendisi asla tatmin edici cevaplar vermez. Aklın sorduğu sorular, "Tanrı var mı yok mu, evren sonlu mudur sonsuz mu, ruh ölümlü mü ölümsüz mü?" gibi sorulardır. Akıl bu sorulara her iki şekilde de cevap verir, bu da antinomidir.

Kant ile birlikte eleştirel yaklaşım ve eleştiri felsefesi de oldukça gelişmiştir. Kant'a göre, aklın kullanıcıları sadece filozoflar değil, özgür bütün vatandaşlardır. Kant "Aydınlanma Nedir?" isimli yazısında şunları söyler: "Her yandan –düşünmeyin! Aklınızı kullanmayın!- diye bağırıldığını işitiyorum. Subay: Düşünme! Eğitimi yap! Din insanı: Düşünme! İnan! diyor." Burada söz konusu özgürlüğün sınırlılığıdır.

Tüm bunlar dışında Kant bize yine aynı metinde bir parola da vermektedir: "Sapere Aude!"⁷ Bu parolada Kant'ın demek istediği şey "Aklını kullanmaya cesaret et!" Öyle ki bildiğimiz üzere kararlılık ve cesaret birer erdemdir. Kant'a göre kişinin aklını kullanma cesareti göstermemesi ergin olmama durumudur. Ergin olmama durumu çok rahattır. İnsanlar düşünmeyi sıkıcı bulurlar, hatta ergin olmamış kimseler düşünmemeyi düşünürler. Düşünmemeyi düşünmek korkaklıktır, onların bundan haberleri yoktur.

Söz konusu kişilerin akıllarını kullanmaya cesaret etmeleri içten olursa yarım kalır. Aydınlanma için gerekli olan şey özgürlüktür. Akıl, her yönüyle ve her bakımdan özgür bir şekilde çekinmeden

4 Ahmet Cevizci, Ahlak Felsefesi, Say Yay. İst. 2018, s. 143

5 Ahmet Cevizci, Aydınlanma Felsefesi, Say Yay. İst. 2017, s. 14

6 Immanuel Kant, Arı Usun Eleştirisi, Çev: Aziz Yardımlı, İdea Yay. İst. 2017, s. 15

7 Immanuel Kant, "Aydınlanma Nedir?", Seçilmiş Yazılar, Çev: N. Bozkurt, Remzi Yay. İstanbul, 1984, s. 243

kamu önünde cesurca kullanmak gereklidir. Akıllı kamu önünde kullanmak dışardaki kişilerin de yararınadır.

Aslında akıl en üst zihinsel yetidir. Herkes kendi zihninde özgürdür. Cesaret kamusalılık gerektirir. Kamusal alanda cesurca yargılayan akıl olmalıdır -ki Kant bizlere akıl mahkemelerinin olması gerektiğini ifade eder.

Kant'a göre, cesurca ve bağımsız bir düşünme, kişi için ödevdir...

Cesaretli Dünyadaki Cesaretsizlik

Buraya kadar Antik Yunan'da Sokrates'in ahlak üzerinden cesaretine, Sokrates'in idamına giden yolun dikenli olup bu yolda acı çekmemenin mümkün olmadığına ve Aydınlanma düşünürü olan Kant'ın eleştirisi felsefesi üzerinden özgür bireyler olarak aklımızı kullanma cesareti göstermemiz gerektiğinden söz ettik. Şimdi günümüze dönüp cesaretli dünyada yer alan cesaretsiz kimselere ya da korkaklara değinelim.

Cesaretin güç olduğunu sanan insanlar yanılgı durumundadırlar. Günümüz çağı yaptığının arkasında durmayan insanlarla dolu, bundan dolayı ben bu çağı kötülerin ve korkakların yer aldığı çağ olarak görmekteyim. İnsanlar bir cana ya da bir hayvana kıyacak kadar kötüler.

Burada açık ve net bir şekilde insanlığın öldüğünü görmekteyiz. Hatta Oğuz Atay insanlığın ölümüne dair şunları söyler: "Nihayet insanlık da öldü. Haber aldığımızı göre uzun zamandır amansız bir hastalıkla pençelesen insanlık, dün hayata gözlerini yummuştur... Küçük yaşta öksüz kalan insanlığa, doğru dürüst bir miras da kalmamıştır... İnsanlığın ölümüyle ülkemiz, boşluğu doldurulması mümkün olmayan bir değerini kaybetmiştir."⁸

İnsan olmak zor bir şey değildir. Bir çiçeği koparmak yerine koklayın, bir kitabı yırtmak yerine okuyun, bir insanı öldürmek -ki en can yakan şey de budur- ya da üzme yerine değer verin. Değer verdiğiniz takdirde hayatınızda birçok şey değişecektir.

Kadın cinayetlerini işleyen ya da kadına tecavüz eden kimselerin dışardaki köpekten farkı yoktur. Dışardaki köpek bile sahibine sadık kalır fakat gelin görün ki insan insana sadık kalamıyor. Sürekli cesareti güç sanıp şiddet uyguluyor. İnsanların en önemli eksiği, düşünmemeleridir. Düşünsel açıdan fikirler çatışabilir ancak kesinlikle fiziksel ya da psikolojik şiddet uygulanmamalıdır.

Her insanın yaşama hakkı vardır. Hatta insanlar şiir gibi okunabilir. Çevremizdeki şiirleri okumak yerine bu şiirleri yok etmenin anlamı yoktur. Şiir gibi insanlar yok edilirse devrik cümleler üzerimize düşer ve oradan bizi kimseler kaldıramaz.

Sonuç

Sonuç olarak son zamanlardaki kadın cinayetlerine bakarak daha çok dikkat edip önlemler almamız gerekirken olduğumuz yerde bekliyoruz. Şiir gibi ya da çiçek gibi insanlar kayıp gidiyorlar ellerimizin arasından... Böylesine kötülüğün ve cesaret içindeki cesaretsizliğin ya da korkaklığın olduğu dünyada nefes alıp veriyoruz. Cesareti üstünlük gibi görüyoruz. Akıllı kullanma cesaretini göstermek yerine susuyoruz. Sustukça çığlıklar içinde kayboluyoruz.

Cesaret içinde yer alan korkaklıkla beraber aynı yolda yürüyoruz ve buna yaşamak diyoruz...

Kaynaklar

Ahmet Cevizci, Felsefe Sözlüğü, Say Yay. İst. 2017

Ahmet Cevizci, Ahlak Felsefesi, Say Yay. İst. 2018

Ahmet Cevizci, Aydınlanma Felsefesi Say Yay. İst. 2017

Platon, Sokrates'in Savunması, Çev: Ari Çokona, İş Kültür Yay. İst. 2017

I. Kant, Arı Usun Eleştirisi, Çev: Aziz Yardımlı, İdea Yayınevi, İst. 2017

I. Kant, Seçilmiş Yazılar, Çev: Nejat Bozkurt, Remiz Yayınları, İst. 1984

Oğuz Atay, Tehlikeli Oyunlar, İletişim Yayınları, İst. 2010

* Barış Çokaz: 1998 yılında Adana'da doğdu. Dokuz Eylül Üniversitesi, Felsefe Bölümü Öğrencisi. Düşünbil, Parhhesia gibi dergilerde yazdı. İlgi duyduğu alan sanat felsefesidir. Boş zamanlarında kitap okumayı ve yazmayı sever.

Bir Yaşam Provası Olarak İntihar...

Hakan Keysan

İntihar, insanın kendisine yönelttiği bir saldırganlık ve yok etme eylemidir. Yaşamını istemli olarak son vermesi veya son verme girişimidir. Kendi hayatına son vermeye karar veren kişinin herhangi bir yöntemle ve kimsenin müdahale etmesine izin vermeyecek biçimde kendini öldürmesine intihar denir ve bu süreç çaresizliğin en üst aşamasıdır. Peki bir insanı intihara itekleyen şey ve şeyler neler olabilir? Sunak Dergisi'nin bu sayısında intihar olgusunu gözlem altına aldık.

***

Batı dillerinde “suicide” kelimesine karşılık gelen intihar, Türkçe’ye Arapça kökenli bir kelime olarak girmiştir. İntihar kelimesi sözlükte de “kendini öldürmek” şeklinde tanımlanmaktadır.

Herpertz ‘e göre; intihar davranışına yol açan en önemli faktör, tolere edilemeyen gerilimden kurtulma isteğidir. Bu gerilimi yaratan etken kişinin diğerlerine yönelik saldırganlığıdır. Kişi bu kimselerden biri ile özdeşleşme içinde bulunduğu zaman saldırganlık duygularını kendine doğru yöneltmektedir.

Freud’da intiharı, kişinin kendi kendine yönelttiği saldırganlık olarak ifade etmektedir. Freud bu tanımı ölüm içgüdüğü ile açıklar.

Dünya Sağlık Örgütü intiharı; “tamamlanmış intiharlar ve intihar girişimleri” şeklinde ikiye ayırmaktadır. Tamamlanmış intiharlar ölümle sonuçlanır. İntihar girişimleri ise bireyin kendini yok etmek, zarar vermek amacı ile gerçekleştirdiği intihara yönelik ölümcül olmayan tüm istemli girişimlerdir.

***

İntiharın psiko-patolojik bir olgu olduğuna dair şehir efsanesi uydurulur hep. Oysa şiddeti dıştan içe yönelten yanılmış bir hayatın provasını yaşıyoruz hepimiz. Bünyesinde kendimizi bulmakta zorlandığımız bir hayattır bu. Bahçenin bin bir çeşit meyvesi ve güzelliği olmasına karşın bu olanaklara ulaşamayan yığınların korosunda susup kalmış. Bir vazgeçme edimi olarak yaşanan eksik hayatların çöküş ürettiği bu zamanda hepimiz kendi intiharımıza doğru birikiyoruz. Vaz geçmek için, yenilmek için ve bir intihar girişiminin kollarında son soluğumuzu teslim etmek için...

Hayallerin, umutların, beklentilerin gerçekleşmediği; işsizliğin, umutsuzluğun ve sevgisizliğin ege-men olduğu bir toplumun üyesiyiz. Bu duyarsızlık ve geleceksizliğin işgalindeki bir coğrafyayı şekil verenler elbette oranın politikacıları. Yönetme algısıyla süslenen sömürü ağı toplumsal kategorilerin her aşamasında inceliklerimizi köreltiyor. Umutlarımızı tüketiyor. Sadece umutlarımızı ve düşlerimizi mi? Güneşimizi, ormanlarımızı ve suyumuzu da...

Yarına dair güzel duygular beslemekten nicedir uzaklaştık. Her gün yeni bir saldırının ve aşağılamanın adresiyiz. Biat etmeyenin terörize edildiği, desteklemeyenin yalnızlaştırıldığı bir ülke. Hukukun, eğitimin, kamusal yaşamın bütün kategorilerinin ikellikle yer değiştirdiği. Bu ülkenin yurttaşları nicedir birer köleye, gündelik yaşamın şiddetini ve psikolojik ağrısını bünyesinde taşıyan bir hasta-

ya dönüştürüldü.

Biz bu ülkenin, bu dünyanın neresinde konuşlanıyoruz? Payımıza insanca bir ölümün bile düşmediği bu yerde neden yaşamaya çabalıyoruz? Yaşamı bir toplu intihara yönelmiş bu iklimde minik parıltılara dokunmak ve bu girişimden uzaklaşmak için en küçük bir umut kırıntısı var mı? İntihar, idam ve şehitlik mertebeleriyle süslü bir kamusal hayat bize nasıl bir yaşamın kapısını aralayacak?

İnsanın insana sarılmasının arasına örülmüş görünmez soğuk duvarlarla birbirimizden mesafemiz her geçen gün daha da uzaklaşıyor. Ait olduğumuz bir ülkede layık olduğumuz bir yaşam bahçesinde koşturamıyoruz. Her geçen an doğa bizi daha güçlü bir şiddetle terk ediyor. Daha çok pisliğin, ahlaksızlığın, aşağılamanın ve şiddetin kollarına oturuyoruz. Bu bataklıkta soluk alan, bu koşullarla beslenen acımasız canavarların hizmetkârlığıyla süslenen bir aygıtın manivelalarıyız hepimiz. Sesimiz soluğumuz kısılmış. Gırtlığımızda dolanan paslı, kirli, yağlı ellerin pençesinde artık debelenmeyi de bıraktık. Kanıksamış, yorgun ve pes edilmiş cümlelerin kanırtıcı sessizliğinde şiddetin içimize çevrilmesini izliyoruz. İçimizin, bir şiddet sarmalıyla patlamasını...

Suluk almak yaşamak mı?

Böyle bir gündelik yaşamın ortasında soluk alıyor olmak yaşamak mıdır? İntiharını gövdesinde taşıyan bir halk nasıl bir yaşam kurabilir kendine?

Düşleriyle bedeni arasında giderek açılan mesafede oturuyor insan. Bütün duyurgaları nasırlanmış bir zamanı süslüyor. Hepimiz intiharın evinde yağlı organlarla birlikte soluk alıyoruz. Ne zaman nasıl geçecek boynumuza bu ilmik kestirmek güç değil. Kendi fiziksel yaşamına kendi edimsel tercihiyle son veren cesareti acımasızca ortaya çıkaran bu koşullar her gün yeni bir hikâyenin sona ermesiyle tekrarlanıyor.

Ruh ve beyin ölümü nicedir gerçekleşmiş bir toplumun insanların fiziksel olarak intiharından söz etmek, yaşanan sosyal gerçekliği ifade etmeye yetmeyecektir. Ortaya çıkan bu koşullar insanlığın yaşama dönük umutlarını besleyen değil; yaşamı bonkörce ve acımasızca tüketen bir kara iklimin pençelerine doğru itiyor.

İntiharın nedenlerinin sadece patolojik ve psikolojik arka planını derinlemesine irdelemeye gereksinim duyulan bir dönem değil içinde bulunduğumuz bu zaman dilimi. Bizzat örgütlenmiş ve bizlere dayatılmış sömürü şiddetinin doğal ve ironik sonucu! Yaşayabilmek için temel gereksinimlerine ulaşamayan bir toplumun üstyapıda zihinsel ve psikolojik problemlerini çözebileceği, sayılarından kurtulup sağlık kazanabileceği ortamı elbette bulamayacaktır. Bu noktada intiharın bir kurtuluş olarak algılandığı günümüz toplumlarında yaşamın değil, sona ermenin hikâyelerini dinlemeye devam edeceğiz...

Veriler trajik boyutlarda

Türkiye İstatistik Kurumu 2018 verilerine göre yılda 3161 kişi kendi hayatına son verdi. Sağlık problemleri ve ekonomik koşullar temel etken. İnsanca yaşanabilecek ekonomiye ulaşamayan bir toplumun sağlıklı bir çevrede yaşama şansı da olmayacaktır.

Kendi özgün ve yaşamsal koşullarını yitiren insanların bir coğrafyada özgür ve üretken bir birey olarak kendilerini ifade edememesi, yaşamı değil, ölümleri davetiye çıkaracaktır. Durkheim, “İnsanların bozulan bir düzende kendi yaşamlarının bir kargaşa haline dönüştüğü hissine kapılması”ndan söz eder ve “bu hisle başa çıkamamaları nedeniyle dengelerini yitirdiklerini” belirtir. Buna da “Anomik İntihar” der Durkheim. Anomi, toplumla birey arasındaki bağın kopması durumudur. Peki ya bireyin kendisiyle kuramadığı bağ?...

Bu kopuş aslında bireyin kendisiyle duygusal kopuşunu da ifade eder. Akıl ve duygu arasında travmatik bir düzeye ulaşan bireyin bu kopuşu toplum ve dünya ile değil sadece, kendisiyle de gerçekleşir ve intihar edimine dönüşür. Aslında bir kurtuluştur bu. Yanılmış, yenilmiş ve bir çözüm yolu bulamayan bireyin travmalarını son vermek için sergilediği son ama çok güçlü bir irade.

Ve trajik son; Akıl ve bedenin senkronize intiharı...

Bir insanı yaşama ikna edebilmek için elimizde güçlü bir gerekçe oluşturamamışsak bir toplumun

teker teker intihara yönelmesini de engelleyemeyeceğiz. Kimbilir, belki toplu intiharların da moda dönüşeceği bir cahiliye çağı güçlendiriliyor kentlerde. Karamsarlığın ve yenilmişliğin şekil verdiği modern dünyanın insana sunduğu yaşanabilir bir hayat giderek imkânsız hale gelmiştir. Akıl ve ruh arasında yitirilmiş bir beden hazırladığı bu trajik son modern dünyanın geldiği son aşama. Şiddet, yoksulluk ve ölüm...

Sonuç olarak kendi hayatımızı yeniden kazanmaya ve bu sayede dünyanın yeniden yaşanabilir bir iklime doğru başka bir güneşin olanaklarıyla yeni güne doğmaya fazla seçeneğimiz kalmadı. Ya kamusal şiddetle biçim almış gündelik hayatın karşısında kendi kamusal yaşam formlarımızı oluşturmak için örgütlenip mücadele edeceğiz; ya da şiddetin bir gün iktidar ve intihar kılığına girerek freni patlamış bir kamyon gibi bizi de içine alan bir anafora dönüşerek gelip ezmesini bekleyeceğiz...

Fazla zaman kalmadı...

*Böyle bir eylem (intihar), yüreğin sessizliğinde,
tıpkı büyük bir yapıt gibi hazırlanır:
İnsan kendi de bilmez bunu.
Bir akşam tetiğe basar ya da kendini sulara bırakır.
A.Camus "Sisyphos Söyleni"*

Dosya konumuzun kapağında yer alan Edouard Manet'in "Le Suicide" tablosu, tam da Camus'nün "Bir akşam tetiğe basar..." dediği türden vazgeçmenin tuvale aktarılmış hali sanki. Çaresizliğin soyut bir imge olmaktan çıkıp yatak odasında, örtü üzerine yayılıvermiş kıpkırmızı göğüs lekesinde somutlanan görüntüsü!

Sanatta, vazgeçmenin öncesi, şimdisi ve sonrasıyla ilgili bin bir yorum bulmak mümkün. Kim bilir ondandır belki, en çok intihar haberleri sanat-kültür insanlarından gelir. Hele kaosun ya da kafkaesk karabasanın kollarına terk edilmiş olmayı sade ve engelsiz bir dramaturgi olarak bilinçaltında özümseyip içselleştirmek? İşte bundan olmalı, tetiğe basmak veya sulara kendini bırakmak onlara daha fazla yakışır.

İntihara 'Övgü'

Yazımız bir tür 'intihara övgü' satırlarıyla başladı. Korkuyu yenip cesaretin olağandışı biçimde sınırlarında mevzilenmenin, retorik oluşturmak kadar kolay verilmiş bir karar olmadığını bilmeyen biz 'ölümsüzler' için bu türden övgünün zor olmadığını itiraf edelim. En ağıdalsından cümleler kurulayıp ağıt yazmak, acı çekmekten ya da çekilen acıya son vermek için çabalamaktan daha ehven.

Diğer yandan, intihar gibi ulaşılmaz güç olana duyulan saygı, hayranlık ve karmaşık ilginin arka planında nasıl bir 'arzu' olduğunu merak ediyor insan. Öyle ya, diğer duygularımızı itiraf etmek yerine 'acıdığımız' veya 'üzüldüğümüz'ü belirtmek, ortak tepki kültürüne uygun davranmak olacağına göre, bir imge olarak intihara içrek 'arzu'nun öznesi ne olabilir, bu da başka bir merak konusu.

'Günahımız' burada başlıyor galiba. Hayatın günahlarını da böyle biriktirmiyor muyuz? Ulaşılabılır olana gösterdiğimiz ilgisizlik ya da yüz vermeme tutumu, muhayyilemizin kapsama alanındaki arzularımızla birlikte değişiyor, tutku, 'tutum'un yerini alıyor. İşte size başka bir günah dağarcığı!

Seçim mi Zorunluluk mu?

Bu soruyu netleştirmek ve tanımların sınırını çizmek o kadar kolay değil. İntiharı kimileri bir seçim, kimileriye özne dışı faktörlerin dayatmasıyla zorunluğa dönüşen eylem olarak tanımlamakta. İlk çağlardan bu yana devam eden intihar olgularının bilinenlerinden her biri münhasıran açıklamalar içerir. Ve her birini kimileyin bir zorunluluk, kimileyin de zorunluluğa dönüştürülmüş seçim olarak niteler tarih kitapları. Ne zamana kadar? Thomas More'un "Utopia"sına kadar! Ne demişti More, "Sürekli acı çekmek zorunda olacağımı bilsem, kendimi yaşamdan kurtarırdım." Onun dileği yaklaşık yüz yıl kadar sonra başka bir sanatçının eserlerinde imge olmaktan çıkıp vücuda dönüşür. Shakespeare'in eserlerindeki kahramanların 50 kadarı (tam sayı 52 diyor bir kaynak) intihar ederek

yaşamına son verir. Aynı kaynak, o geçen kırk yıl (1580-1620) içinde İngiltere’de yaşanan tespit edilmiş intihar vakasının 200’ü aştığı bilgisini not düşer.

Vazgeçme-Başkaldırı İlişkisi

Engizisyon yargıçları karşısında ‘itirafnameyi’ imzalayıp kurtulan Galileo’nun “Ama yine de dönüyor” derken, ortaçağ büyücüsü gibi halka açık meydana yakılma tehlikesini her şeye karşın göze alması, evrensel başkaldırının yüzyılları aşmış günümüze ulaşan direniş ikonası değil de nedir? Evet, Galileo yakılmadı veya intihar etmedi. Ama bilim adına en karanlık çağların semavi tutuculuğuna karşı kişisel başkaldırısıyla, yaşıyorken intihar etmekten farklı bir hayat sürmedi.

Başkaldırı ve intihar arasındaki ilişkinin bağlamını daha çok aydınlanma sonrası felsefe metinlerinde, yoğun olarak ise 19. yüzyıl kültüründe izlemek mümkün. Kierkegaard ve Schopenhauer’in 20. yüzyıl Varoluşçuluğuna temel olan, Camus ve Sartre’da son biçimini alan felsefenin öncüsü aforizmatik intihar tanımlarını bir kenarda tutalım. Buna rağmen özellikle Kierkegaard’ın romantiklere pek sert gelen ikiliğe sıkıştırılmış formülünü anmadan geçmeyelim. “Var olmak hiçlikten ibarettir. Bunu aşmanın iki yolundan biri intihardır diğeri ise Tanrı’ya inanmak!”

Michel Foucault metinlerinde görülen Fransız felsefesinin 20. yüzyıl aşkınlığının kökleri, adını şimdi anımsayamadığım başka bir yazarın “Aydınlanmanın eksikli çocukları” olarak tanımladığı rönesans sonrası entelektüel kuşakta saklıdır. Marki de Sade, Baudelaire, “Genç Werther”e hayat veren Goethe ve çağdaşlarının farklı düzeylerde intihar ve yaşam imgesi üzerine yazdıkları, kendi dönemlerinin olduğu kadar, sonraki zamanların da ötesine geçmişti. Sade’in sapkınlık, şiddet, arzu, suç ve güzellik olarak harmanladığı düşünceleri Tanrı’sızlığa ulaşır. 20. yüzyılda George Battaille’in “Göz’ün Öyküsü”nü okuyan neslin okumalarının arka planında gördüğü hayalet, herhalde Marki de Sade’in “Yatak Odasında Felsefe” adıyla Türkçeye çevrilen yapıtındaki kahramanı, enstestini ölçsüz temsilcisi Monsieur de Franval olmalı.

Özgürlük ve İntihar

İntihar ve ölüm üzerine yazarların hemen hepsi ortak yargıyla, başkaldırı, özgürlük ve ölüm arasındaki ilişkiyi doğal hukuk kuralı olarak nitelemektedir. Varoluşçu düşüncenin felsefi vargularına çok yakışan bir yargı bu. Nitekim bu konuda en fazla retorik kullanıma aynı felsefenin takipçilerinin metinlerinde rastlanıyor. Schopenhauer ve Kierkegaard’ın felsefesine müttefik olan A. Camus, “Kendini öldürmek bir anlamda, melodramlarda olduğu gibi içini söylemektir. Yaşamın bizi aştığını ya da yaşamı anlamadığımızı söylemektir.” derken, İskandinav felsefesinin önceki yüzyıl temsilcilerinin fikirlerine örtük bir göndermede bulunur. Yine de Varoluşçuluk intihar konusundaki tezlerinde bir hayli pesimisttir. Bu kötümserliği aşmış mutluluk ve toplum üzerine kafa yoran Sartre, “İntihar bir kaçış değil, reddedilmiştir.” derken, bir yandan başkaldırıya selam durup, öte yandan Althusser yapısalcılığının etkisine set çekmek için olsa gerek, reddiyeci felsefesini bir ölçüde tamir edecek argümanlar üretmeye yönelir.

Sartre özgür insanı tarif ederken, kapitalizmin dayattığı ahlaki ve toplumsal alan sınırlarını göz ardı etmez. Aksine seçim yapma hakkının bu sınırları da içerecek biçimde, önceden saptanmış kuralların dayatmasıyla belirlendiğini vurgular. Yapılacak seçim, bu kurallara ve sunulan sorumluluklara uygun olmak zorundadır. Özgürlük imgesinin bu biçimde şekillendiği alan, sorumlulukları da özgürlüğün kullanımına eklemeler. Özetle kendimize ait sandığımız yaşam alanı, gerçekte başkalarının belirlediği kurallar ve bu kuralların oluşturduğu sistemin çepeçevre sardığı alana aittir. “Kendi olma” halinin fiziki ve fikri bir imkan olarak ortadan kalktığı durumdur bu. O nedenle yaşam başka bir düzlemde değil, varoluşun sınırladığı boğuntulu düzlemde seyrediyor. Bu boğuntuya “Bulantı” der Sartre. Bu saptama filozofun henüz genç sayılacak yaştaki önemli eserlerinden birinin de adıdır.

Ekonomi Üzerine

Tarihin yargıladığı ama dönüp tarihi yargılayan pek çok sanatçı, sanat eseri, felsefeci, kuram, düşünce ve aydın, intiharın etkilerine parmak uçlarıyla da olsa dokunarak sürdürdü varoluşunu. Bu nedenle daha pek çok örnekten yola çıkarak intihar olgusu üzerine yazacaklarımızın öznesi yine onlar olacak. Salt bu nedenle bile, baştan beri yazdıklarımıza nokta koymak giderek zorlaşacak. İyisi

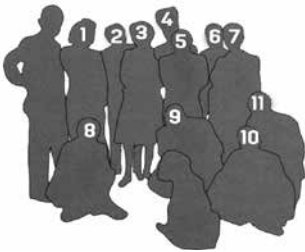
mi, biz kendi kavrayışımızın formüle edilebilir bir kısaltılmasıyla bu metni noktalamaya çalışalım.

***

Günümüz toplumsal gerçekliğinin çevrimiçinden baktığımızda, intiharın ekonomisini siyasal alandan bağımsız değil ama reel bir gerçeklik olarak ayrı yerde tutmanın anlamaya yardımcı olacağını düşünüyorum. Bu ekonominin tartışılmaz adlarından biri yoksulluktur. Kavramı meta ilişkilerinden ayırıp gündelik anlamından başka bir düzeyde tanımladığımızda, içeriğinin zenginleştiğini görürüz. Aynı zamanda muhafazakar bir kalıptan kurtulmaktır bu. Ya da önsel olarak kabul edilmiş yargılardan uzak, çırılçıplak bir gerçeklik. Kazanım işte bu gerçekliktir, ne ki popüler olan değil.

İntihara dahil bu ekonomiye başka bir ad bulmak gerekirse, şu öneriyi dikkate almanızı öneririm: İntihar aynı zamanda bir devlet tasarrufudur. Resmi olanın, sivil olan üzerindeki hükümranlığının yazıya dökülmemiş, dile düşmemiş mutlak egemenliğinin normatif kuralı.

Salt bu nedenle dahi iddia edilebilir ki, özgürlük ve devlet tasarrufu çelişkisi arasında sıkışmış bir eylemlilik olarak intihar, bireysel tercihler listesinin ilk sırasındaki yerini korumaya devam edecek ve hiçbir zaman son bulmayacak!

- 1 Cecile Elouard
- 2 Pierre Revardy
- 3 Louise Leiris
- 4 Zanie Campan
- 5 Pablo Picasso
- 6 Valentine Hugo

- 7 Simone de Beauvoir
- 8 Jean-Paul Sartre
- 9 Albert Camus
- 10 Michel Leiris
- 11 Jean Aubier

Not: Üstteki fotoğraf İzmir Arkas Sanat Galerisinde 2019 yılında açılan Pablo Picasso sergisindeki duvar fotoğrafıdır.

sevgilim korkunç buluyor yaralarımı

bir resim çizilmiş suyun üstüne
bulutların ardına saklanmış güneş
düşen gölgelere bakıyorum
sevgilim korkunç buluyor yaralarımı

her şeyin bir kalbi var bende
toprağa gömülü ruhların esrarı
son görülen düşün üzerindeki kırmızı
bir ceylanın gözlerine batan diken
ateş böceği görünce içi yanan anne

belki ırmaklardan öğrenecektik
kitaplardakine benzeseydi coğrafya
hüznümü alageyiklere bağışlayacaktım
sevgilim korkunç bulmasaydı yaralarımı

buluttan gayrı bayrak görmedik
kervanların korkusuz yürüdüğü vadilerde
kuzuların kurtları yediğini duymadık
kara cehennem yakılmadan önce

kızıl bir ıslık yargılandı sonra
ekinlerin ortasındaki ağaç dibinde
dilimizi usturayla değiştirdi babamız
suya karışıp gitti kuramadığımız her cümle

ölülerin kemikleriyle göklere gerilen
elmaydı devraldığımız pankartların amblemi
kanla boyanmış bir tablo indi bize güneşten
avuçlarında yanaklarımı yakan mermi sıcaklığı
sevgilim neden korkunç buluyor yaralarımı

Esat Şenyuva

HARMAN

öz deyince aklınıza gelenlerden
bir çorba kaşığı dal tükürüğü damıtılmamış
yaş kuru taşı havadayken daha tan
arkamızda böcekler açtığımız
ayrıklar gömdüğümüz toprakta
leylekler ezelden beri traktör sever aksi yok

tıraşlı yanığımıza kitap vuran rahleler
kutsallığını yaz tatillerine satmış

ırgat dediğin buluta secde durur buğday
gövdesinde yazılmıyor alfabe süt kanıyor
tasımıza sığmaz havasız pet demli çay
dayı başı küfür belası beddualar yaktığımız
kaşlarımızı buruşturduğumuz yalakta
ekmek ezelden beri acı sever aksi yok

oy mendil derman olsan gökteki nem meleğine
yel sürüsü ısmarlasak en semizinden

Hakan Unutmaz

SİĞİNMA EVİ

ışıkları söndürün
kimselerle konuşmam etiketim var
birlikte şarkı söylemeye zamanım yok
uzun zincirli bir bağ var sokakla aramızda
ışıkları söndürün, karanlıkta kalalım

boyun eğelim sığınma evinde
çamaşırları yıkamak için izin ver anne
uyumak için de sen izin ver baba
kimsesiz ve evsiz bırakın günün birinde
okul yok, karpuz yemişler bahçede
sınıf yok, deniz üstünde bir avuç insanız
insan kör kalabilir, zil çalmayan sessizlikte
sertifikalı işsiz
ışıkları söndürdüler, sahaya izinsiz girme

kimin nereye gideceği belli
firar haritasında yer göstersem kendime
ekmeği yardım darlık günlerinde
kravat muayenesi yapalım
tırnak, diş, ayakkabı muayenesi
karpuz yemişler bahçede, çekirdekleri yok
süpürmüşler, zamansız şiirler her seferinde
sinsi baş ağrısı üstümde, açıklıktan
dev bir mezarlık bıraktık, kabukları ortada
yüzümün kalan yarısını sabunla
diğer yarısını siyah boyayla kararttım
tekne küçüktü, daraldım bu adada

kimsesiz kadındı annem
yetiştirme yurdunda büyüttü bizi
babam dükkanın deposunda terketti sevdiğinden
dans eden kır çiçekleriyiz artık
bir korkuluk gibi zenci bahçelerinde

ışıkları söndürün
karartın ilk ders zillerimi
bu dönemeçte bitti rüzgarla arkadaşlığım
alnımdaki ter varsın yaksın ülkemi

Hüseyin Peker

aklımın çekirdeği; ay çiçeği

bu gece beni göğsümden bir karınca ısırıldı
 dayadım yüzümü kireçli gövdesine ağacın
 dinledim su yıldızlarıyla kalbimi
 ufkun yatağında
 buluttan kayıklar gördüm
 gölün yaprağına, daldım-
 balıkların kan dolmuş bakışlarına
 yakamozun gözleri parladığında
 çektim yüzümü kireçli gövdesinden ağacın
 hızlı bir tren gibi
 yerin altından geçti
 çiğnedi çiçekleri, seslendi,
 yetişemedim
 sığdıramadım toprağa
 köstebeği
 uzadı, gitti bir deprem gibi
 aklımın çekirdeği; ay çiçeği
 açtı, gözü yapraklara
 düştü sığ bir çukura
 sincaplarla
 bir ceviz kadar yaşayamasa da
 işte tam burada
 nal çakacaktım atımın ayağına
 kökü neredeymiş bu dağların
 dargın yolların ve denizlerin
 kökü neredeymiş nehirlerin
 penceresiz mevsimlerin
 kökü neredeymiş ahuların
 zincir kıracak bir çelik;
 bir ateş ustası, bir cevahir:
 aslı var mı ki masalların
 aşığı deli- divane ise hâlâ?
 buyurun masa yapın sandalye
 oturmak için kendinize-
 gidin ya da konuşmayacaksınız,
 iki lafın beli değilim derde
 ama rüzgara uçurtma yakıştırmayı bilirim ben de
 ama çölü kum tanesinde susturmayı bilirim ben de
 ama kızaklarınızla raylara inmeyi bilirim ben de
 köpeklerinle
 koşarım
 trene, el sallayabilirim köstebeğe ...

i. Deniz Aslan

Sinek Balesi

sıhhsiz gülümsemelerim,
rütubet akan tavanlardan travmalara süzülen
bir oryantal balesiydi içimde-kimin

kendi içimden biri gibiydim
kendimi içtiğimde biriydim
kendi içimdekiydim
kendi içimdeydim
kendimdim
[işte herkes biraz böyle oynar kendisiyle]

sanki devrilmek için ayağa kalkmışım
yenilmek için kazanmışım
terk edilmek için aşkıttım

bir dans ile ayrılıyordu spermlerim folükülden
siyah elbiseli bir baletti o kadın

ben karanlığın bilinmezliği miydim
yoksa o kadının güzelliği mi
bilemedim

giriyordu ölüm yatağıma
lambanın etrafında dönen sineklerin çiftleşme dansıyla
derin ve soluksuz bir uykuya giriyordum
elveda ölümcül ısırlıklar
elveda ölümcül aşklar
yeniden doğmak için intihara gidiyorum.

Cem Onur Seçkin

Son Yudum Konyaktan Sonra

Dağ ispinozları, kızıldıçlar indi
bir karış toprak yok
buğulu beyaz ve tipi
dağıştı yok, dağışığı da
soluğu kesilmiş zamanın
bitmek üzere çırpınan mum
ttslerle ağıt mı yaksam
gktaşındaki
gözyaşı
nereden bilsin dünyanın
bu kadar uzunrak olduğunu
bilebilir miydım
ayrılığın aşk olduğunu
dağların ardındaki dağlarda
deli bir çalının dalında
kızıl bir kuş olduğunu

Kemal Gürcan

KIRBAÇ

İzbelerden ışık fişkiriyordu
sarılar siyahları aydınlatıyordu
şair kamçı altında çalışıyordu
kraliçenin sesi duyuldu
eyvah ışık mızrak oldu
kan aktı aktı ve
şair kanı yaladı
kan aktı aktı ve
kraliçe şairin dilini ağzına aldı
karnını tutuyordu
gözleri kör oldu
şair yanındaki omzu öptü
kırbaç inmeye devam etti
şair çalışıyordu
kraliçe o anda öldü
Allah onu diriltti
buna aşk diyoruz

Serdar Koçak

ORJİN

çok uzun baktım boşluğa
çok uzun bir yalnızlık gördüm
burada ayrılık var...

temize çekmek istiyorum kendimi
hayatım başlı başına rezalet
günün sonunda kazanacak olan toprak...

gittim geldim yoruldum
sen beşiğimi sallıyorsun
parmağımı emiyorum ben
sonra neden memesiz ağlıyorum...

sözlerime son vermeden,
patilerinden öpüyorum
uzadı tırnakların bu aralar...

Arsen Everekliyan

Çünkü

Bu son barınağımız
Durmadan koşuşturan acımasız şeyler biriktiren
Ve obasını gövdesinin terkinde taşıyan
Bu vahşi soy
Çünküyle başlayan laflara oturmaz
Çünkü
Bu son barınağımız

Gölgesini kovalayan nal sesleri
Yıkanmayı unutmuş yaramaz çocuklar
Yelesine süzülen rüzgârı dişleriyle ayıklayan
Kaç bin yıllık göçer ayağıyla kutsanmış
Yanılmış
Yörük
Bu
Son barınağımız

Durup dinlenin artık eyy Şaman
Zaman terliyor tırnaklarımızda
Oyunlarınız da yarım kaldı düşleriniz de ama asıl
O sevmeleriniz var ya
O dinmek bilmez serüvenleriniz
Ne kadar üzücü son atlarınızı da vurdular
Fethettiler son kalelerinizi
Bu son barınağımız

Kim yazdı bu şiiri rüzgârın ağrısına
Dünya ısınarak soğuyacak ve birdenbire
Yanılmış ayetlerin dumanıyla zehirleneceğiz
Ve yeniden kuşanıp yenilmiş yaralı bedenlerimizi
Son serüvenci de ölsün diye uzaklara gideceğiz
Çünkü
Çünküyle başlayan sözlere yeltenmeyeceğiz
.....
Çünkü
Bu
Son barınağımız...

Hakan Keysan

Meliha Aba, Meliha Aba! Misafir Kabul Ediyon mu?

Kemal Yalçın*

Merdiven başına çıktı. “Buyurun, buyurun! Amanın kim gelmiş? Oğlum Hasan açiver kapıyı Kemal Aben gelmiş!” Sevincinden uçuyor Meliha Abam! “Hoş geldiniz! Buyurun, buyurun!” Elini öptüm. Sarıldım boynuna! Görüşmeyeli yedi yıl olmuştu. Ayşe Ablam da elini öptü Meliha Aba’nın. Bizi nerelere oturtacağını bilemedi! 150 yıllık işlemeli kapıdan odasına girdik. Divana oturduk. Söze hemen girdim. “Meliha Aba, 40 yılın başı Honaz’da bir konuşma yaptım. Herkesler geldi, Kürdalların hepsi oradaydı. Bi sen yoktun! Gözlerim seni aradı! Yüreğim seni sordu! Merak ettim! “Meliha Abam iki eli kanda olsa gene gelirdi!” dedim. Meraktan çatlayacaktım! “Abla kalk gidelim! Meliha Abamı görelim. Başında bir iş mi var acaba?” dedim.

Meliha Aba aldı sözü. “Gı Abam, sen konuşursun da ben dinlemeye gelmek istemez miyim? Belediye hoperlörleri ‘Honazlı ünlü yazar Kemal Yalçın konuşma yapacak, Honazlılar davetlidir!’ diye ilan edince bi hoş oldum! Sevincimden yerlerimde duramadım. Şuramda, burnumun dibinde bi çıban mı ne çıktı! Doktora gittik geldik! Bu yüzden gelemedim! Sen konuşursun da ben gelmez miyim gı Abam! Aklım fikrim sendeydi! Gidenler anlata anlata bitiremedile! Kemal beni merak etmiştir. Mutlaka beni ziyarete gelir, dedim. Ben seni bilmez miyim! Sen Honaz’da konuşurken hep aklıma bağ beklerkenki hallerin geldi gözümün önüne!”

Ben aldım sözü yeniden: “Meliha Aba, ne getireyim sana diye düşündüm. Meliha Abam kitap okumayı sever diye bu Emanet Çeyiz kitabımı getirdim sana!”

“Gı Kemal, neye zahmet ettin sen Abam? Senin kendin hediye benim için! Ali Abem de kitap okumayı severdi. Ben ondan öğrendim kitap okumasını! Sağ ol! Ellerine sağlık! Okurum kitabını! Gı Abam sen nasıl yazıyon bu kitapları? Allah nazardan saklasın! Sen başka şey düşünme! Sen durma yaz, biz de okuyalım! Maşallah benim Kemalime! Aşanım sen nasılsın Abam?”

Kürdalların Meliha Abam yani Kürt Alilerin Meliha Ablam benim çocukluğumda, bağlarının sekindeki koca sakızın koyu gölgesinde sürekli nakış işlerdi. O zamanlarda 50-60 yıl önce Honaz Dağı’nın doruklarından yaz kış kar eksik olmazdı. Dinana Çayı’nda harıl harıl buz gibi kar suları akardı. Bağrasındaki bağlar, bahçeler, kirazlar kar sularıyla sulanırdı! Bağların kenarlarından şırl şırl sular akardı. Baharın bağların kenarlarında mor zambaklar açardı. Kürdalların bağı çok ünlüydü.

Ağalık vardı o zamanlarda. Kürdalların Bağı, ağaların bağı demekti. Başucundaki arıktan su eksik olmazdı. Sekideki havuzda daima su bulunurdu!

Meliha Abam çok güzeldi. Honaz'ın en güzel kızlarından biriydi. Güzelliği diller destan olmuştu. Ben Meliha Abamı çok severdim. Bana bilmece sorardı. Masallar anlatırdı. Maniler söylerdi. Bağ bekleme şarkıları öğretirdi. "Bağa girenler / Üzüm çalanlar / Vardirtman beni/ Döverim seni" şarkısını Meliha Abamdan öğrenmiştim. "Hadi Abam çık şu ağaca da bi seslen! Hırsızlar bağlarımıza girmesinler," derdi. Ben hemen çıkardım ağaca, "Bağa girenler" şarkısını söyledim.

Derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi geçti zaman! Bu günlere geldik salimen! Çok şükür bu günleri de gördük! Honaz Belediye Başkanı Sayın Yüksel Kepenek 11 Kasım 2019, Pazartesi günü, Honaz Belediyesi Halk Eğitim Merkezi Salonu'nda "Atatürk ve Mübadele" konulu bir konferans düzenlemişti. Çok mutlu oldum. Salon doldu taşı. Meliha Ablam gelmemişti.

14 Kasım 2019 günü Meliha Ablamı ziyaret ettim. Emanet Çeyiz romanımı hediye ettim. Kitabımı bağrına bastı! "Okurum ben bu kitabı!" dedi. Kürdalların Ali Erşan, Meliha Ablamın ağabeyidir. Benim bütün kitaplarımı okur, düşüncelerini bana söylerdi. Allah rahmet eylesin! Çok iyi bir insandı. Ali Ağabey Emanet Çeyiz'i çok beğenmişti. "Kemal Abem, kalemine sağlık! Su gibi akıyor kitap. Akşamdan başladım, sabaha kadar bitirdim. Honaz'da olup bitenleri aynen yazmışsın! Aferin sana abem! Hep böyle yaz! Doğruya doğru, yanlışla yanlış!" demişti.

Meliha Ablam ile işlemeli kapı önünde fotoğraf çektirdik. Kitabımı bağrına bastı. Merdiven başından "Gene gelin, gene gelin! Unutman beni!" diyerek bizi uğurladı. "Unutur muyum ben seni güzel Abam!" diye elini öptüm. "Bağa girenler / Üzüm çalanlar / Vardirtman beni!" şarkısı kulaklarımda çınlıyordu! Benim romanlarımda Meliha Abamın izleri çoktur! Çok teşekkür ederim sana Meliha Abla! Sağlıklı günler dilerim sana! Hoşça kal! Sağlıklı kal!

Not: Bu kez Honaz'daki akrabalarımın hepsini ziyaret edemedim. Onları da bir gün ziyaret edip, anılarımı tazeleyeceğim.

Kemal Yalçın
15 Kasım 2019 Denizli

Foto: Ayşe Yalçın Canpolat ve Hasan İnce

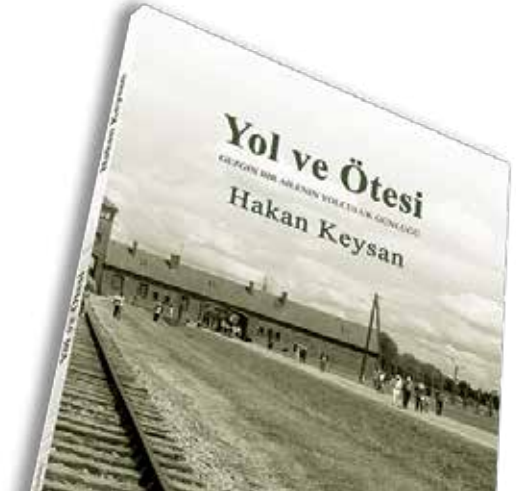
*Kemal Yalçın: Denizli-Honaz doğumlu olan yazar, İstanbul Üniv. Felsefe Bölümünden mezun oldu. 1982'den beri Almanya'da yaşamaktadır. 30 civarında eseri bulunan yazarın özellikle Anadolu'nun ezilen etnik kimlikleri üzerine yaptığı araştırmalar, farklı dillerde yayımlanmıştır. İlk eserlerinden "Emanet Çeyiz" ile 1998 Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Özel Ödülü ile 1999 Türkiye - Yunanistan Dostluk ve Barış Ödülü'ne layık görülmüştür.

Yol ve Ötesi¹

Savaş Ünlü*

Okuyamadığım kitaplar çoğalmıştı, tatilde fırsat bilip çoğunu okudum. Sevgili Hakan Keysan dostumun imzalayıp verdiği kitaba da ancak sıra gelmişti.

Şair Orhan Veli'nin Gün Olur şiiri bende ayrı bir tat bırakır. "Gün olur alır başımı giderim/ Denizden yeni çıkmış ağların kokusunda/ Şu ada senin bu ada benim/ Yelkovan kuşlarının peşi sıra" önemli olan yelkovan kuşlarının peşi sıra gitmek değil mi?

Hakan Keysan'ın, insanı kıskırtan satırları kitabın ilk sayfasını süslüyor. Kaçmaya, gezmeye özendiriyor. Kitabın tamamını okuyunca ne duruyoruz be, diyor insan. "Artık yoldan çıkmanın, kalmalara karşı ürkütücü zafer kazanmanın zamanı gelmedi mi?" Geldi de geçiyor. Benim gibi gezgin birini iyice yoldan çıkarıp yola düzdürecek bir kitap, yüreğine sağlık, ayaklarına sağlık Hakan Keysan.

Durgunluğa meydan okuma değil midir gitmek(s.9) şair kimliğini düzyazıda da konuşturmuş yazar: "Üstümüz başımız aşk içindeyken, kim bilir, belki de bu pas biçim veriyor her birimizin kişisel serüvenine." (s.11) Gezgin bir ailenin yolculuk serüveni, İpsala sınır kapısından çıkmakla başlıyor yolculuk. Yazar ne demiş? "Ama çıkmakla çıkılmaz bir ülke." (s.15)

Çıkmayan ülke nereye gitsek peşimiz sıra gelir. Yaşanmışlık, anılar, dostlar gittiğimiz yerlere bizimle gelmez mi? yaşadığı kente sevdalı biri yola çıktığıysa küçük nesnelere yol boyu sürdürür bu sevdayı: "Ayrıca Denizlispor, Nikados, Nikfer formasıyla tüm gezi boyunca fotoğraf vermeye çalışacağız."(s.18)

Bir ay sürecek yolculuklarında ilk kamp yeri Alexandropolis'e ulaşıyorlar. İki günlük tatil çabuk bitiyor. Ver elini Sırbistan'a, Vranje kampına. Yine dizeleriyle yazısını güzelleştirmiş: "Hani bizden sonra kemanlar ve/ Aşk şarkıları söylenecekti bu şehirde." (s.21)

Budapeşte'ye değil geçmişe yolculuk yapılıyor. Radyo anonsunu anımsamış, okuyana da anımsatıyor. Babamın, annemin dinlemeden yapamadıkları radyo: "Burası Budapeşte radyosu..." dizeleriyle başlamış yazar bu bölüme de: "Yol incitiyor kanatlarımı/Suyu konuşursak çözümler dönüşlerin dili/ Bilmek incitiyor beni..."

Budapeşte'de akmam diyen Tuna nehri. Şarkılara, türkülere, filmlere konu olmuş nehir akıp duruyormuş. (s.25)

Estergon kalesi unutulur mu? Burası da destansı bir özelliğe sahiptir halkın gözünde. Tarihi Osmanlı Kalesi'ni gezmeden olur mu hiç. Yazar Slovakya, Polonya yolundaki ağaçları yazmadan yapamamış. Yüz metre boyundaki devasa ağaçlar nasıl unutulur?(s.28-29)

Adı bile insanı ürküten Auschwitz Nazi Kampı, acının, ölümün, ötekileştirmenin kol gezdiği lanet olası kamp. Şair insan etkilenmez mi bundan? "Düşlerim/ Ve düşüme giremeyen şeyler/ Kentler ertelendi/ Ağzım ve o şehir yok/Bu gitmenin neresine yanalım şimdi..." (s.31-32)

1 Yol ve Ötesi, Gezgin Bir Ailenin Yolculuk Günlüğü-Hakan Keysan, Selvi Yayınları, Ankara 2019

Dresten’de Dede Korkut masallarının gerçek el yazmalarıyla karşılaşma nasıl da etkilemiştir insanı. Dede Korkut deyip geçeriz, onun el yazmalarının bizden çok uzaklarda olduğunu bilmeyiz. Konaklamalar yine kamp yerlerinde oluyor. Avrupa ile aramızdaki müze ve kütüphanecilik konusunda gerçekten devasa ve derinlikli bir kültür ortamı oluşmuş. Yazar bu yargısını, gözlemini kendi ülkemizle kıyaslamadan yapamamış. Şair etkilenip de dizelere dökmeden olur mu? “Bir tek sevda doldurur diyorlar yaşamı/ Yalan.../ Canla nasıl dolacaksa toprak/ Aşk/ yürek yanındır kavganın/Yanırsınız gizli gizli/ Defter kalem tedirginliği kitap raflarında...”(s.41-44)

Marks ve Engels’in heykelinin önünde poz vermişler ailece aile dostlarıyla. Fotoğrafın altında çok hoş bir açıklama var. “Dünyanın akıyla oynayan iki ünlü adam.” Berlin’e varmışlar gitmenin sonunda. Gezginler ulaşırlar yolculuğun sonunda bir yerlere.

Berlin’e epey yer ayırmış yazar burada. Özellikle de kamptaki fotoğraflar güzel anılar olduğu gibi insanı da özendiriyor değil. Bin yıldızlı otelin adıdır kamplar. Çadırların içinde yaşamak, çevre insanlarla kurulan dostluklar unutulur gibi değildir. Yazar gezmek kadar gözlem yapmakla da yükümlüdür. Gezdikleri yerlerde çoğu yerde içki satılmasına karşın, tek bir tartışmaya, kavgaya tanık olmamışlar. Önemli bir şey bence kendini bilmek.

Berlin deyince kültür her şeyin üstünde kuşkusuz. Berlin’e gidilir de Brecht’in müze evine uğranmaz mı? bu gezi şiirlerle süslenmez mi? (s.49-56) Yüreğine sağlık Hakan Keysan.

“Zamanı nasır tutmuş/ Bir denizci sabırsızlığıdır/ Tuz ve derin mavi/ Bakmayın karada kayıtsız oturduğuna/ Mavi derin bir sızıdır gizlice...” Bu dizelerle kanalların arasında soluk alan kent Amsterdam’a giriş yapılıyor. Şölen havasında yapılan bir yolculuktan sonra ver elini Brüksel. Burada hedef Paris’tir. Hayallerin ve sanatçıların başkenti.(s.70)

Paris’e gidilir de önemli müzelere gidilmez mi? Loure Müzesi’nde Delacroix’un ünlü tablosu “Hal-ka Yol Gösteren Özgürlük” tablosu önünde poz verilmez mi?(s.70) Paris’e veda edilirken korkusuz Komünarlar unutulur mu? (s.85)

Yol bitmez, görülecek gezilecek yerler de öyle. Zürih, İsviçre, İsviçre Alpleri, Münih, Gönülden fethedilen Viyana, Zagreb, gecenin rüyası Üsküp. Üsküp’te giriş bölümü şiirle süslenmiş. Yazıyı güzelleştiren şairin, yazarın kendi dizeleri, şiirleri olmuş. Hapsi de anlatılan yerlerle örtüşmüş. Şair duyarlılığıyla gezmenin, oraları anlatmanın farkı buralarda gizlenmiş. “Düşmanlarımızın rakı içmesi bile aynı/ Şehrin kanaması/ Bu kent düzenli olarak kanıyor böyle/ Ve sabah olunca kapatıyorlar kepenklerini.”(s.143)

Sınır kapısından giriş doğdukları, yaşadıkları kente dönüş. Benim hoşlanarak, severek okuduğum bir kitap oldu. Geziye sizde katılıyorsunuz. Satırlar, paragraflar, sayfaların peşinde koşturup duruyorsunuz. Ülkemizde çoğu yeri gezmiş biri olarak fırsat bulursam böyle bir geziye katılırım.

Önemli olan da yelkovan kuşlarının peşinden gitmektir. Hakan Keysan, kitabını şu dizeleriyle noktalamış: Gitmek/ bir meydan okuma değil midir durgunluğa/ ve her şey gitmez mi kendi içinde...”

Yol bitti mi şimdi? ... peki ya ötesi?

Nice yollara, nice şiirlere! Şiirinin gezdiklerinle örtüştüğü gezilerin olsun. Yüreğine bin kez daha sağlık sevgili Hakan Keysan.

SUNAK-EK

ŒİR YILLIĞI

2019'DAN DİZELER

Derleyen
Fahrettin Koyuncu

23 Dergi 212 Şair 23 Şiir

2019 yılı edebiyat dergilerinden, altı çizilip bu çalışmaya alınan dizeler elinizde. (İki yüz on iki -212- şairin dizeleri.)

Çalışma için taranan dergiler şunlar: Akatalpa, Babylon, Cazkedisi, Delikliçınar, Eliz Edebiyat, İnsancıl, İtibar, Kurşun Kalem, Lacivert, Orlando, SarmalÇevrim, Sin Edebiyat, Sincan İstasyonu, Sözcükler, Şehir, Şiar, Şiirden, Şiiri Özlüyorum, Tmolos Edebiyat, Üvercinka, Varlık, Yaşam Sanat, Yelkensiz. Yirmi üç -rakamla 23- dergi.

Kiminin bir sayısı, kiminin 2019'da çıkan tüm sayıları tarandı. Bir dizenin, alındığı şiiri temsil edip etmediği ya da etmeyeceği çok su kaldırrır. Bu seçkideki dizeler bu tartışmanın dışındadır. Seçenin -bendenizin- kişisel beğenisini ve elbet şiirle bağı, yakınlığını, uzaklığını vs. bir şeyleri yansıtmaktadır. Bu dizeler ve dizelerin altında "derginin şiir(ler)i" olarak belirtilen şiirler ve 2019 dergilerinden seçtiğim 23 şiir, benim beğendiğim ve sizin de beğeninize sunduğum 2019'dan Dizeler'dir.

O Zaman Buyurun 2019'dan Dizeler'i Birlikte Okuyalım.

YILLIKLAR, SEÇKİLER VESAİRE

Doksanlı yılların başından beri şiir yıllıkları ile haşır neşirim. Sözümlü ettiğim yıllarda rahmetli Mehmet H. Doğan'ın Adam Yayınları için hazırladığı ve her yıl mart ayında Adam Sanat dergisiyle birlikte okura sunulan şiir yıllıklarını çok iyi bilenlerdenim. Çünkü ben de ilk şiirlerimi seksenli yılların sonunda, doksanlı yılların başlarında yayımlamaya başlamıştım. Şiirleri dergilerde yeni yeni arz-ı endam eden genç bir şair olarak usta eleştirmen, zamanının Nurullah Ataç'ı kabul ettiğim Mehmet H. Doğan'ın yıllıklarını ben de her şair gibi merak ve heyecanla beklerdim. Bu şiir yıllıklarının ilki, 1993 yılında yayımlanmıştı. (O yılki yıllığın önsözünden öğrendiğime göre Mehmet H.Doğan, "1974-1984 yılları arasında on yıl süreyle yayımlanan Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı'nda dokuz yıl şiir bölümünü" yazmış.) Mehmet H.Doğan, edebiyat birikimi güçlü, eleştiri alanında donanımlı; şiir alanında sadece ünlenmiş şairleri değil onların ardından gelenleri, genç şairleri de takip eden, onların ürünlerine, eserlerine ilgi gösteren, o eserleri değerlendiren, kendisini ve kalemını şiire adanmış bir eleştirmendi. Böyle oluşu dolayısıyla da onun hazırladığı yıllıklar çok ilgi gördü. Şairler kendilerini Mehmet H. Doğan'ın hazırladığı Adam Şiir Yıllığı'nda görebilmek için çalıştılar, uğraştılar. Ben de bu yıllıkların ikincisine -1994 Adam Şiir Yıllığı'na doksanlı yılların gözde edebiyat dergisi Damar'da yayımlanan bir şiirimle dahil oldum. Yirmili yaşlarımda, Mehmet H.Doğan gibi bir eleştirmenin hazırladığı şiir yıllığında adımları ve bir şiirimi görmek benim için büyük bir itici güç olmuştu doğrusu.

***

Şimdi bugüne doğru gelelim. Mehmet H.Doğan'ın ölümünden sonra aynı çalışmayı Baki Ayhan T. devam ettirdi bir süre. Mehmet H.Doğan'a benzer bir çabayla, bu çabaya şairliğini ve akademisyenliğini de ekleyerek. Baki Ayhan T.'nin yıllıkları da ilgi gördü yayımlandıkları sürece. Öveni de çok oldu yereni de. Böyle olması da doğaldır zaten. Başka türlü şaşırırdı.

***

Ben de bir şair ve sıkı bir edebiyat/şiir dergisi takipçisi olarak 2005 yılında Şehir dergisi için "2005'ten Dizeler" adıyla bir seçki/derleme yayımladım. 2006, 2007, 2016, 2017 ve 2018 yıllarında da bir önceki yılın dergilerindeki şiirleri okuyarak ve onlardan dizeler seçerek seçkiler hazırladım. Şehir dergisinin içinde

bir bölüm ya da tek formalık ek olarak verilen bu derlemelerde, Mehmet H. Doğan ya da Baki Ayhan T. gibi, bir yıllık olarak düşünmedim, değerlendirmedim yaptığım çalışmayı. Sıkı bir şiir okuyucusunun önceki yılın dergilerini okurken altını çizdiği dizelerden alıntılar olarak değerlendirdim.

***

Bütün şiir yıllıklarında olduğu gibi benim dize derlemelerim de yayımlandıkları zamanlarda özellikle şairlerden ilgi gördü. Adlarını listemde, dizelerini seçkide gören şairler mutlu oldular yaptığım çalışmadan. Adlarını ve dizelerini göremeyen şairler ise her zaman olduğu gibi ve beklenen bir tepki olarak bana kızdılar, beni eleştirdiler. Seçilen dizeleri neye göre seçtiğimi, kendilerinin ve dolayısıyla kendi dizelerinin seçkide neden yer almadığını sorarak yaptığım çalışmayı kötülediler.

***

Özetle önceki yılın dergilerindeki şiirlerden seçki olarak hazırladığım altı çalışma ile altı yıl boyunca edebiyat dünyasından, şuaradan ve üdebadan yeni düşmanlar kazandım. Çalışmalarımın başında, çalışmayı neden, nasıl yaptığımı ve iyi niyetimi belirtmememe rağmen ikna olmadılar. Şairliğimden başlayıp eleştirmenliğimden devam ettiler beni eleştirirken. Oysa ben yaptığım çalışmaları bir edebiyat eleştirmeni olarak değil, bir şiir okuru olarak yaptığımı, ısrarla belirttim, belirtiyorum. Uzun lafın kisası, elinizdeki çalışma da öznel bir çalışmadır ve kuşkusuz bu çalışmayı siz yapsaydınız farklı dizeler okumuş olurduk. Bunu düşünerek elinizdeki çalışmayı okumanız dileğiyle...

Fahrettin Koyuncu

TARAMALAR

ŞEHİR-124, OCAK 2019

Ey benim bahtı kara vahşetim
Bir hayale kandığı yerde aydınlık kalmış zifiri karanlık
Halil İbrahim Özcan

*

Atar giderim heybemdeki kirlenmiş güneşleri
Taşımam, taşıyamam.
R.Mithat Yılmaz

*

Günler de ellerindir öpülür
Taner Cindoruk

*

“Allah’ım” diyorum “İbrahim abi ne güzel gülüyor”
Emrullah Alp

*

Bir elmayı ısırır gibi ısırды yalnızlığımı
Ahmet Akın

*

içimin ipekten ateşinde
güzel ölüyor kelebekler
Esra Sağlık

*

Aldı başını gitti
kırmızı şiirlerin içinden
Aysel Karaatlı

*

■ Sunak 2019 şiir yıllığı

Tenha bütün yerlerim bana

Tugay Yazıcı

*

Derginin şiir(ler)i:

Taşrada Bir Mevsim/ Mesut Atakay

SARMALÇEVİRİM-7, OCAK-ŞUBAT 2019

Zamanı seninle ölçüyorum nicedir

Ünsal Çankaya

*

eteklerinin arasına gizlemiştir çocukluğunu

Özenç Esen

*

küflü tulumbaydı çocukluğum

çok çektim.

Mustafa Ünver

*

gölgesinde yürüyen adam

nefesiyle yüzünü yıkar

İsmail Delihasan

*

Derginin şiir(ler)i:

Babam ve Ben/ Ahmet Zeki Muslu

AKATALPA-229, OCAK 2019

hecelediğin her şey zaten ufalanmış bir saat

Türker Özşekerli

*

Artık aş tutmaz içimdeki gurbet ve Ankara--nafile

Hüseyin Alemdar

*

çivilerden maskelerdi aldım en kalp geçirmezini

Necati Albayrak

*

şimdi beni taşa taş duvarlara örseler

içimde bir kireç suyu ece ayhan

Ahmet Şerif Doğan

*

girdiğim sokaklardan kendime çıkıyorum

Döndü Açıköz

*

Derginin şiir(ler)i:

Bir Dalgın İstanbul/ Muammer Karadaş

Mihnet Güncesi/ Recep Özgen

Sonbahar Giderken/ Şerif Temurtaş

Gölge Gövde ve Sarı Çiçek/ Erdinç Dinçer

Şiir Işığı/ Serap Aslı Araklı

KURŞUN KALEM-51, OCAK-ŞUBAT 2019

Kanardı dar evlerde anlatılamamış masallar

Bilsen Başaran

*

Derginin şiir(ler)i:

Sudaki Çocuk/ Gülsüm Cengiz

ELİZ EDEBİYAT-121, OCAK 2019

Freni yok hayatın patlıyor hiç olmadık yerde

Muhammed Korkmaz

*

Bak sesinde hızar var dedim anneme, inanmadı

Yahya Oğuz

*

Sunak 2019 şiir yıllığı

Karakış geldi/üşüyor karanlığın/yoksul elleri

Hızır İrfan Önder

*

Benim ne çok umudum var: yandım mı ortadayım

Emre Yörük

*

Derginin şiir(ler)i:

Freud'u Beslemek/ Yahya Oğuz

Kuyruk Acısının Dayanılmaz Soğukluğu/ Ayfer Karakaş

DELİKLİÇİNAR-39, OCAK 2019

Hayatın köpek dişleri

Isıradursun umutları

Özkan Fidan

*

kader ipe düğümleri ben attım

Yaşar Oğuz Ergun

*

Yaşamak yasaklı kitapların okunması gibi

Ali Şentürk

*

Derginin şiir(ler)i:

Çağdaş Duvar Yazısı/ İlker Gülbahar

Kimlik/ Hüseyin Çomak

İTİBAR-88, OCAK 2019

İçimizde her birimizin ölü bir deniz

Said Yavuz

*

Yaşamak bir çizginin düzleşmemesi gibi

Muhammet Ali Caymaz

*

Işık yanınca aydınlanan oda, kendi ordusunu kuran Kosova
Enes Kılıç

*

Günler bir kelimededen öbürüne taşınıp duruyorlar
Mustafa Köneçoğlu

*

Bir hatırın boşluğunu doldurmak için sanatlar buldum
Zeynep Tuğçe Karadağ

*

Kabuk çatlayamadı, içine çürüdü yaşam
Aynur Dilber

*

Köpek gibi havlıyor içimde yaşamak
Zahide Aydoğdu

*

o senin boşuna aradığın şey
bizim kimsesizliğimizdir
Tahir Çakmak

*

Derginin şiir(ler)i:
Büyük Zamanların Çocuğu/ Cahit Koçak
Kimsesiz Bir Merhaba/ Ahmet Edip Başaran
İkna Taburları/ Rıdvan Tulum
Kamu Yararına Af/ Zahide Aydoğdu

AKATALPA-230, ŞUBAT 2019

Ölüm abartılı bir derinlikte kuş boşluğudur
Metin Fındıkçı

*

Ayrıkotu sus!/Yelin incecik dili/Dansa başladı.
Suat Kemal Angı

*

Sunak 2019 şiir yıllığı

hadi bu melankoliye bir kuğu bul.

Oresay Özgür Doğan

*

Yalnızlığım sizsiniz benim anladım

Turgut Tan

*

Ağzın kelimeler ayakkabısı

Yeprem Türk

*

Derginin şiir(ler)i:

İnsan/ Osman Serhat Erkekli

Çok Âlem/ Adnan Algın

ELİZ EDEBİYAT-122, ŞUBAT 2019

Eyâ leşinden medet uman barbar bile değil

Hayati Baki

*

Ardın sıra yaşlı atlar yürüyordu

İlkay Işık

*

Derginin şiir(ler)i:

Kar Şiirleri/ Günova Sepin

Yanlı İklim/ Bülent Güldal

ŞİİRİ ÖZLÜYORUM-87, OCAK-ŞUBAT 2019

dilin dönmediği

ıssızlıktır

gurbet...

Hüseyin Çiftçi

*

olanlara susarsam dört ayrı rota gezmiş biri olarak

adanmış babalardan biriydi dersin

Hüseyin Peker

*

içimde bir hesap hatası

Arzu Demir

*

çok üzgünsün biliyorum

yüzünde erguvanlar

Oresay Özgür Doğan

*

her zerreni uyumak isterken

bir kapı yeşeriyor

tenhaları bozan;

Fuat Çiftçi

*

üzerine üzerine susuyorum seslerin

Ruhsan İskifoğlu

*

Derginin şiir(ler)i:

Şiir Sanatı/ Turgay Kantürk

Söze Bir Muhacirin Yaşama Nedeniyle Başlamak/ Ömer Turan

ŞİAR-20, OCAK-ŞUBAT 2019

Ellerinde üşümüş uzun mevsimler var

Kuddusi Demir

*

Uzun bir göçe çıkmak ister

Göçmen kuşlara özenen pencere pervazları

Şadiye Kılıç

*

Eylülden saysak kaç mevsim geçecek

Hayrettin Orhanoğlu

*

Sunak 2019 şiir yıllığı

günlerin eksiltildiği koyu gölgelerde
ayazın düğmeleri çözülecek sevinçle

Arif Mete

*

Derginin şiir(ler)i:

Pasaportsuz Kuşlar/ Şadiye Kılıç

Korunaklı Çitler/ Hatip Çiçek

Yağmur Ellerine Yağıyor/ Mehmet Baş

DELİKLİÇİNAR-40, ŞUBAT 2019

Zeytuni bir gecenin

incecik vücudundan

hüzün sızıyor

Gülçin Yağmur Akbulut

*

Siyah yuttu tüm kötülükleri

Beyaz hakkını verdi haklıya

Nevzat Varhan

*

bizi bile sıyrır geçer bu yalnızlık

Mehmet Rayman

*

bir şarkı söyler kendini

Özkan Fidan

*

Bırakıp da gidemez hiçbiri

Yalnızlıkları felçli

Meral Aydın İpek

*

Derginin şiir(ler)i:

Falcı Bacı/ Gönül Tokayeva

ŞEHİR-125, ŞUBAT 2019

Gelişin bulaşıcı bir hayal

Halil İbrahim Özcan

*

Ölümler güzelleniyorsa eğer
insan tükenmiştir hanımlar beyler

Bülent Güldal

*

üşümeme mazeret kıştır benim kalbim

Ziya Boz

*

Dilimin sokaklarında yürüyen sesimin
Duvara yapışan yankısını sildim

Murat Boğurcu

*

bir tutam ekin sapı kalır bana
saçların belik belik pırasa

Mehmet Rayman

*

Gözlerinin Kudüs'üne naatlar yağıyor
Kuşlar şiir okuyor gökyüzüne

Yunus Sarıgül

*

bilirim
anımsamak bazen
Türkçe bir yaradır

Deniz Dağdelen Düzgün

*

gökyüzünden arttırıp da dikmişler
gözlerindeki fırtınalı denizleri

Murat Yazıcı

*

Tam tekmil yaşadım günler camekânlarda kaldı

Ezberim iyi, ruhum fiyakalı, kalbim yufka

Engin Hamamcı

*

Akarım bir gece yarısı kentin ışıklarından
Mavi önlükler içinde simsiyah gülümsemeyle

Tugay Yazıcı

*

Derginin şiir(ler)i:

Yerçekimi/ Engin Hamamcı

TMOLOS EDEBİYAT-76, OCAK-ŞUBAT 2019

dizine sevgiyle yapışayım derken
demlik deviren çocukmuşum ah!

Hasan Çapık

*

bir tufandan kaçır gibi gelsen bana

Muhammet Korkmaz

*

Ansızın konuşur sustuğumuz yalnızlıklar

Orhan Gevrek

*

çıkarcı paltosunu
yorgunluğu asar geceye

Süreyya Şişmanlar

*

Söylese yangın, sussa kıyamet, kıpkırmızı çiçektir

Recep Yılmaz

*

Derginin şiir(ler)i:

(Pi)yasa Şiirleri/ Eşref Karadağ

Külde Ateşi Aradım/ Mehmet Ercan

ELİZ EDEBİYAT-123, MART 2019

Yüzümde birkaç dere yatağı

Elif Firuzi

*

Kurumuş bir yazı/ büyütüyoruz gülüşümüzde

Esmâ Özlen

*

Derginin şiir(ler)i:

Terzi Burcu/ Özlem Tezcan Dertsiz

Babam/ Ayşegül Civil Coşkuner

ŞEHİR-126, MART 2019

Ağaçlarla gittim şarkı söylemeye

Nalan Çelik

*

Örene çevirdiler ömrümüzü چراغ yandık ikindilere

Arif Madanoğlu

*

Tülden sesler ağzımızda

Yunus Sarıgül

*

Derginin şiir(ler)i:

Çivi/ Halil İbrahim Özcan

Kelimeler Kârhanesi/ Fahrettin Koyuncu

Sevgili Ülkem/ İdris Selici

SARMALÇEVİRİM-8, MART –NİSAN 2019

Hayatın kaleme aldığı bir başucu kitabıdır şimdi geçmiş

Oya Uysal

*

vah ki, iyilik de buruşuyor yaşamın bezginliğinde

Recep Yılmaz

*

hangi baharı beklesek sahibi var yeşilin

Mustafa Ünver

*

Sır vermenin gururuyla gömün beni

Beytullah Kılıç

*

Derginin şiir(ler)i:

Lütfen İyi Bakın Kendinize/ Kaan Eminoğlu

TMOLOS EDEBİYAT-77, MART-NİSAN 2019

ölürken ağzımda bir ayna

Muhammed Korkmaz

*

Sen gittin/ Adın kadar eksildi dilim

Ünsal Çankaya

*

Derginin şiir(ler)i:

(Pi)yasa Şiirleri/ Eşref Karadağ

VARLIK-1339, NİSAN 2019

Vakti arkasındaki duvara sızdıran saat

Tahir Abacı

*

gök kokar avuçların

Önder Çolakoğlu

*

Derginin şiir(ler)i:

Akşam Suları/ Hüseyin Yurttaş
Kıyı/ İsmail Çekirge
Harap-2/ Taha Eraslan

ELİZ EDEBİYAT-124, NİSAN 2019

ölüm erkenci kuşların konmasıdır kırılan dallara

Altay Öktem

*

Yüzümü gördüm/ Rüyadan kalma lekeyi

İsmail Biçer

*

Nasıl da emdi dünyanın memesini zaman

Nevzat Konşer

*

Derginin şiir(ler)i:

Beden Ruhun Çömezidir/ Altay Öktem

Garip Hava/ Aytekin Karaçoban

İTİBAR-91, NİSAN 2019

Çok dil bilir hayat

Ahmet Edip Başaran

*

Şehrin sokakları toplanıp gitmiş sanki

Said Yavuz

*

Yaşlılar koluna girmiş parkların

Emel Özkan

*

Derginin şiir(ler)i:

Kağıda Sarılmış Bir İnsan İskeleti Üzerine Tezler/ Ahmet Edip Başaran

Güzel Sözler/ Süleyman Unutmaz

Sunak 2019 şiir yllığı

Kayboluş Haritası/ Said Yavuz
İçimden Geçen/ Ervanur Doğan

ŞEHİR-128, MAYIS 2019

Ağzımda çürümüş sözcükler

Halil İbrahim Özcan

*

Sesimde saklıyordum soğuttuğum sırları

Fahrettin Koyuncu

*

Bakmaya doyulmayan bir papatya utancı yanaklarında

Şerif Tezgörenler

*

Senin olmadığın yerlerde huzursuz bir susku

Yunus Sarıgül

*

Bilirim şiir kurtaracak dünyayı/ okuyabilse insan insanı...

Gülderen Canyon

*

Şaşkın bir dünya türküsü orada başaklar boy veriyor

Alper Yıldırım

*

Kuşandın mı karanlığı/ Kitaplarını kuşanır aydınlık

R.Mithat Yılmaz

*

Derginin şiir(ler)i:

Güzömrümün Mavi Nehri/ Bülent Güldal

Arka Bahçe/ İbrahim Tığ

VARLIK-1340, MAYIS 2019

Maytap ve çakmak gibi geçeriz sokak aralarından

Gülce Başer

*

içindeki kuşlar büyütür gökyüzünü kimi zaman

Soner Demirbaş

*

Derginin şiir(ler)i:

Kırık Jilet/ Mustafa Fırat

Kaptanınız Konuşuyor.../ Anıl Cihan

Khun Yazıtı/ Fatih Akça

AKATALPA-233, HAZİRAN 2019

Sen konuşsan kırlar konar avlulara

Musa Öz

*

Beni göğe gömecekler anne!

Gültekin Tezcan

*

toprak rengiyle sev dünyayı

Hüseyin Peker

*

İnsan olmanın küllü künde değil inde

Hüseyin Alemdar

*

Derginin şiir(ler)i:

Suluk Gün Rengi/ Sedat Şanver

Dublaj/ Muharrem Sönmez

Ağaç Çobanı/ Gökhan Arslan

Eski Dünyamızdan Kim Kalır/ Atnan Başkesen

İTİBAR-92, MAYIS 2019

Yeni bir ordu kuruyor kalbim/ Kendi içinden asker topluyor

İbrahim Tenekeci

*

kravat takıyorum, kart bastırıyorum girerken yeryüzü avlusuna

Cengizhan Konuş

*

Yalnız çobanlar gördüm, dargın sürüye

Gökhan Ergür

*

Uzun yolla kalkar beklemenin kanatları

Ali Karahan

*

Ettiğim laflar kol açıklığım kadardır, anlasanız

Yunus Emre Aklıbaşında

TMOLOS EDEBİYAT-78, MAYIS-HAZİRAN 2019

Baharı fısılda demiştim kulağıma

Meral Aydın İpek

*

Önce kendi kafesimi boyadım

Gül Doğa Köroğlu

***

SİNCAN İSTASYONU-101, MAYIS-HAZİRAN 2019

Şahbaz şahin şakıması hüzün, hep bizde kalacak

Gültekin Emre

*

Her ağaç sırtında geçmişini taşır her kuş geleceğini kurar

Ümit Yıldırım

*

Bu Kadıköy oldum bittim kavak yelli

Sabahattin Yalkın

*

Derginin şiiir(ler)i:
Vaktidir/ Altay Öktem
Mutlu Son(!)/ Abdülkadir Budak
Boşluk/ Yusuf Alper
Yuva/ Devrim Horlu

ŞİİRİ ÖZLÜYORUM-89, MAYIS-HAZİRAN 2019

Görüşelim, görüşelim yaşam sevincim.

Hüseyin Atabaş

*

göçebe teleklerini/ yoluyor emanet.

Hüseyin Çiftçi

*

Dümenine dikkat et yağmur

Hüseyin Peker

*

kış şairleri yazın leşini yerken/ insan niye var dünyada

Serdar Aydın

*

İnsanlar gittiğiyle, evler kaldığıyla keder.

Okay Alay

*

ebem kuşağı yırtık gün kokuyor

Nilgün Cön

*

Derginin şiiir(ler)i:

Oyun/ Elçin Sevgi Suçın

Semt Pazarı/ Macit Eren

ŞEHİR-129, HAZİRAN 2019

Tenha yanımdaki sesle konuştum

Halil İbrahim Özcan

*

onu öpebilsem beni İstanbul sanırsınız

Alper Yıldırım

*

yemin ederim bir gülüşüm vardı/ okulların paydos saati gibi

Gönül Tokayeva

*

Derginin şiir(ler)i:

Değen/ Şenol Gürel

AKATALPA-234, HAZİRAN 2019

Düşünmek de kâinatın içinden sonsuza bir akma biçimidir

Yeprem Türk

*

Hiçbir şey sana seslenmekten yeni değil...

Muharrem Sönmez

*

Haiku yazsak/Damıtsa damla damla/ Habis benliği

Suat Kemal Angı

*

Hayat neydi onlar gelmeden önce

Özgür Boz

*

İlk yalnızlıktır insanın insana bulaşması

Oresay Özgür Doğan

*

Derginin şiir(ler)i:

Aşkın Boşa Giden Emeği/ Gökhan Arslan

YAŞAM SANAT-41, MAYIS-HAZİRAN 2019

Taşınacak bir denizden ötesine sonbahar sessizliği

Ahmet Özer

*

Dil sürçse neyse de yürek susarsa felaket!:

Hüseyin Atabaş

*

Rüzgâr uzağa taşıyor yağmuru
İslanmasın diye eli kalem tutanlar

Mehmet Sadık Kırımlı

*

Gecenin kopçası sökülüyor ufukta

Kusey Tangüler

*

Derginin şiir(ler)i:

Bir Sonraki Umut/ Abdullah Nefes

Ayrılırken/ Ali F.Bilir

CAZKEDİSİ-17, NİSAN-MAYIS-HAZİRAN

Dalları yeri öptü öpecek bir ağacı kalbim

Dilek Değerli

*

Derginin şiir(ler)i:

Geometrisiz Bir Yok Edişin Yeniliği/ Betül Dunder

ŞİİRDEN-53, MAYIS-HAZİRAN 2019

Bir çiklet serinliği esip geçiyor akşamın ağzından

Selami Karabulut

*

Uçmayı seven kuştum meleklerle

Zeynel Çok

*

Her gün tırmanırız o boşluğa

Selami Şimşek

*

Derginin şiir(ler)i:

Yeniden Doğmak/ Metin Cengiz

Ali Dede Dağı/ Abdülkadir Paksoy

EDEBİYAT NÖBETİ-22, MAYIS-HAZİRAN 2019

Parçalanmayan kim var ki dünyada?

Aytekin Karaçoban

*

Zaten çemberin dışındaydık arkada kısa pantolonlular

Suca Dünder

*

Susmuş martılar var dudaklarında

Şerif Tezgörenler

*

Derginin şiir(ler)i:

Kırılğan Ağaç/ Hüseyin Peker

ŞİİRİ ÖZLÜYORUM-90, TEMMUZ-AĞUSTOS 2019

zamanının geldiğini

bilmek de ödevdir.

Hüseyin Çiftçi

*

Bir şairin hayatı biraz da kana çalışmaktır Zülâl, aşk dahil

Hüseyin Alemdar

*

bi ders zili çalsa, o havada asılı kalan parmak

gösterecek haritada yalnızlığın başkentini

Altay Ömer Erdoğan

*

rastlantıları emiyor
kayboluşlar!

Fuat Çiftçi

*

kibrimiz yakıt sızdırdı

Elçin Sevgi Suçın

*

Derginin şiir(ler)i:

İçoda: Dipsiz Yedi Uçurum/ Veysel Çolak

Güvercinlere Yem Vermek/ Yusuf Alper

Kirpinin Aşk/ Devrim Horlu

Çıkışlar Ne Tarafta/ Enver Topaloğlu

Gülümseyin Çekiyorum/ Mehmet Büyükçelik

BABYLON, TEMMUZ 2019

yer değiştiririz yabancı sesler gibi

Baki Ayhan T.

*

Merdiven çıkmışlığım yok kuyudan başka

Beytullah Kılıç

*

Çarmıhım çatlar seninle, taşlarım çatlar

Eray Sarıçam

*

Derginin şiir(ler)i:

Med Cezir/ Tunca Çaylant

SİNCAN İSTASYONU-103, EYLÜL-EKİM 2019

Kör makas kesip biçmek için hayatı orasından burasından

Gültekin Emre

*

bir eriği ısırır gibi kütür kütür şiir

Osman Serhat

*

Sanki bir bıçak geçiyor içimden

Ayfer Feriha Nujen

*

Kaptan, taş çürürken su durursa olur mu?

İlhan Kemal

*

Derginin şiir(ler)i:

Poetoscop/ Mehmet Mümtaz Tuzcu

Alfabenin Harfleri/ Mustafa Ruhi Şirin

Taş/ Mehmet Girgin

ŞİİRİ ÖZLÜYORUM-91, EYLÜL-EKİM 2019

düzen merdivenine

büzülüyor gölgesi.

Hüseyin Çiftçi

*

güvercin pazarından kalma bir ressam

avcı taburlarının resmini çizdin hep

Hüseyin Peker

*

Beat ve Fütürizmle bitleneni herkes tanır be Hüseyin

Hüseyin Alemdar

*

pencereye koştum hayat n'apıyor diye

Mehmet Sadık Kırımlı

*

Denizin üstünde hayatın dumanı vardı

Mustafa Demircioğlu

*

Düşüşün üzümünü çiğniyor sofrada!

Fuat Çiftçi

*

büyük saatin dibinde cingöz recai'yim, beni kim bulur?

Ali Hikmet Eren

*

Bir parantez buldum/ girdim içine

Mustafa Ergin Kılıç

*

Derginin şiir(ler)i:

Safir/ İlkiz Kucur

ŞEHİR-133, EKİM 2019

Yüzümü gece yıkıyorum yüzüm açılışın diye karanlıkta

Berker Yörgüç

*

boyumu aşıyor telaşım

Bülent Güldal

*

kapını kapa/ göçsüz yollar getirdim sana

Yiğit Ergün

*

Göğü deler çocuk sesleri bayram sabahları

Mesut Akatay

*

kalbin aynası kırıldı kırıklı insanın içi kendinden daha derin

Serap Aslı Araklı

*

Kırışık aynada ütüledim yüzümü

Murat Boğurcu

*

Derginin şiir(ler)i:

Pamuk İplik/ Can Ceylan

EDEBİYAT NÖBETİ-24, EYLÜL-EKİM 2019

Senin aklını almış harfler yanıp sönen yıldız kırıkları

Nevruz Uğur

*

tam kalbime göreydi/ hançerin!

Perihan Baykal

*

Çok kaybetmekten geliyorum

Şerif Tezgörenler

*

Gök bulaşıcıdır, hüznün de öyle

Beyza Okumuş

*

Dünden sarkmış çocuktur dünya

Tan Doğan

*

Derginin şiir(ler)i:

Yolculuk/ Tahsin Şimşek

Duman Ağaçlarına Çıkalım Hep Birlikte/ A.Uğur Olgar

ELİZ EDEBİYAT-130, EKİM 2019

Bolca yangın takıldı ardıma

Ve her ringe çıktığımda nakavt

Kaan Eminoğlu

*

Anladım seni... şiirinden kopuk dize gibisin

Mehmet Genç

*

Derginin şiir(ler)i:

İyice/ Özkan Satılmış

Düşmüş/ Nuri Demirci

Matruşka/ Emre Gürkan Kanmaz

AKATALPA-238, EKİM 2019

Bir iki elbisem vardır kedilerin köpeklerin süttüğü

Arif Erguvan

*

Yorulunca rüya çiziyorum tenine

Musa Öz

*

Düşündüm en büyük deprem yaşamak

Onur Sakarya

*

Geceleri uzatırdı/ Karanfil büyütürdü

Ayfer Karakaş

*

ben susunca kemikleri kırılacak eşyaların

Nevzat Konşer

*

Uçurumda bir dal kadar yalnızdım

Şerif Temurtaş

*

Derginin şiir(ler)i:

Hangi Annem/ Yusuf Alper

ŞEHİR-134, KASIM 2019

yokluğa yokluk denir bin türlü tarifi var

Durmuş Taşdemir

*

her çocuk bir nuh'un gemisiydi yaşama

Erkan Kara

*

Sunak 2019 şiir yıllığı

kim yayacak kentlere karanfil kokusunu

Esra Sağlık

*

Su düştü büyüdüm artık yanaklarımda bir izdir zaman

Yusuf Araf

*

Derginin şiir(ler)i:

Diyemiyorum Kimseye/ İbrahim Oluklu

ORLANDO-4, KASIM-ARALIK 2019

fikirlerim yaprak gibi kıpır kıpır bu yüzden bir rüzgar gönderiyor Tanrı

Mustafa Atapay

*

Bak ben bu geceden anlamıyorum maviden de

Feride Berfu Demirhan

*

öyle sessizdi dünya sanki ilk gündü/ bir elma ısırıldı geçmişte gelecekte

Nilay Özer

*

bir bana güzel güzel gülerdin/ öylece sınırı geçerdik

Ali Lidar

*

Derginin şiir(ler)i:

Ekmek Gazeli/ Gökçenur Ç.

Zakkumların Yakınından/ Betül Dünder

SİNEDEBİYAT-18, KASIM-ARALIK 2019

Ne senin yalnız gövden dayanır/ Ne bendeki tümör sığar kadrajlara

Nurdan Bayrakdar

*

bana öl dediler şehrin anonslarında/ köylerden doğdum

M.Furkan Gülnar

*

yağmur için ne ikindi gerekir ne de asfalt

Veysel Karani Tur

*

güneş göğe dünya yere kapanmış

Tan Doğan

*

yoksunum desem yüzüme çarparlar dört duvarı

Mehmet Rayman

*

Derginin şiir(ler)i:

Evin Anahtarı/ İbrahim Gökburun

Evlerimiz/ Fatih Ercan

SİNCAN İSTASYONU-104, KASIM-ARALIK 2019

Zırlı zırlı ağlar rüyalar, gölgeler kısaldıkça kısaldı

Gültekin Emre

*

Çıkardım ellerimi geçmişten

Yunus Koray

*

Yağmur yağar zaman ıslatır sen istemeden

Ahmet Önel

*

Sildim aklımı karanlık silgisiyle tarihin, evler kurdum

Muammer Karadaş

*

Derginin şiir(ler)i:

Burgaz'da/ Şahin Taş

Usta Aranıyor/ Kaan Eminoğlu

ŞEHİR-134, KASIM 2019

Tutarsan elimi uçuvorecek düş kuşları

Duran Aydın

*

Durağından indim gerçeğin

Murat Boğurcu

*

Dünya kovandı uğuldadım

Berker Yörgüç

*

anlıyorum ne karada yürür ne suda yüzer hayatım

Yiğit Ergün

*

Caddelere yazılır ilk/ Caddelerden taşar kelimeler

Önder Çolakoğlu

*

ne ördüysem giymeden sökölüyor şimdi

Gülçin Yağmur Akbulut

*

Derginin şiir(ler)i:

Ragıp Abi'nin Yolu/ Bülent Elitok

Sırlı Atlas/ Bülent Güldal

YELKENSİZ-23, EKİM-KASIM-ARALIK 2019

bildik bir şarkı bu sefer otağını kalbime kuruyor

Yiğit Ergün

*

Nicedir kelimelere/ Alıcı gözle bakıyorum

Süleyman Berç Halil

*

aşkla çarpıldım, gökle ovuldum

Çağın Özbilgi

*

Derginin şiir(ler)i:

Daha Sayamadığım Birçok Şey/ Yusuf Araf

Paraya Çevrilmemiş/ Aykut Akgül

Pablo ile Yol Konuşmaları/ Bekir Dadır

Yeni Bir İnsan Nakli İçin/ Çağrı Topsöken

212 ŞAİR

A.Uğur Olgar
Abdullah Nefes
Abdülkadir Budak
Abdülkadir Paksoy
Adnan Algın
Ahmet Akın
Ahmet Edip Başaran
Ahmet Önel
Ahmet Özer
Ahmet Şerif Doğan
Ahmet Zeki Muslu
Ali F.Bilir
Ali Hikmet Eren
Ali Karahan
Ali Lidar
Ali Şentürk
Alper Yıldırım
Altay Öktem
Altay Ömer Erdoğan
Anıl Cihan
Arif Erguvan
Arif Madanoğlu
Arif Mete
Arzu Demir
Atnan Başkesen
Ayfer Feriha Nujen
Ayfer Karakaş
Aykut Akgül
Aynur Dilber
Aysel Karaatlı
Ayşegül Civil Coşkuner
Aytekin Karaçoban
Baki Ayhan T.
Bekir Dadır

Berker Yörgüç
Betül Dunder
Beytullah Kılıç
Beyza Okumuş
Bilsen Başaran
Bülent Elitok
Bülent Güldal
Cahit Koytak
Can Ceylan
Cengizhan Konuş
Çağın Özbilgi
Çağrı Topsöken
Deniz Dağdelen Düzgün
Devrim Horlu
Dilek Değerli
Döndü Açıkgöz
Duran Aydın
Durmuş Taşdemir
Elçin Sevgi Suçin
Elif Firuzi
Emel Özkan
Emre Gürkan Kanmaz
Emre Yörük
Emrullah Alp
Enes Kılıç
Engin Hamamcı
Enver Topaloğlu
Eray Sarıçam
Erdiñç Dinçer
Erkan Kara
Ervanur Doğan
Esmâ Özlen
Esra Sağlık
Eşref Karadağ

Fatih Akça
Fatih Ercan
Feride Berfu Demirhan
Fuat Çiftçi
Gökçenur Ç.
Gökhan Arslan
Gökhan Ergür
Gönül Tokayeva
Gül Doğa Köroğlu
Gülce Başer
Gülçin Yağmur Akbulut
Gülderen Canyurt
Gülsüm Cengiz
Gültekin Emre
Gültekin Tezcan
Günova Sepin
Halil İbrahim Özcan
Hasan Çapık
Hatip Çiçek
Hayati Baki
Hayrettin Orhanoglu
Hızır İrfan Önder
Hüseyin Alemdar
Hüseyin Atabaş
Hüseyin Çiftçi
Hüseyin Çomak
Hüseyin Peker
Hüseyin Yurttaş
İbrahim Gökburun
İbrahim Oluklu
İbrahim Tenekeci
İbrahim Tığ
İdris Selici
İlhan Kemal

İlkay Işık	Nilgün Cön	Tahir Çakmak
İlker Gülbahar	Nurdan Bayrakdar	Tahsin Şimşek
İsmail Biçer	Nuri Demirci	Tan Doğan
İsmail Çekirge	Okay Alay	Taner Cindoruk
İsmail Delihasan	Onur Sakarya	Tugay Yazıcı
Kaan Eminoğlu	Oresay Özgür Doğan	Tunca Çaylant
Kuddusi Demir	Orhan Gevrek	Turgay Kantürk
Kusey Tangüler	Osman Serhat Erkekli	Turgut Tan
M.Furkan Gülnar	Oya Uysal	Türker Özşekerli
Macit Eren	Ömer Turan	Ümit Yıldırım
Mehmet Baş	Önder Çolakoğlu	Ünsal Çankaya
Mehmet Büyükçelik	Özenç Esen	Veysel Çolak
Mehmet Ercan	Özgür Boz	Veysel Karani Tur
Mehmet Genç	Özkan Satılmış	Yahya Oğuz
Mehmet Girgin	Özkan Fidan	Yaşar Oğuz Ergun
Mehmet Mümtaz Tuzcu	Özlem Tezcan Dertsiz	Yeprem Türk
Mehmet Rayman	Perihan Baykal	Yiğit Ergün
Mehmet Sadık Kırımlı	R.Mithat Yılmaz	Yunus Emre Aklıbaşında
Meral Aydın İpek	Recep Özgen	Yunus Koray
Mesut Atakay	Recep Yılmaz	Yunus Sarıgül
Metin Cengiz	Rıdvan Tulum	Yusuf Alper
Metin Fındıççı	Ruhsan İskifoğlu	Yusuf Araf
Muammer Karadaş	Sabahattin Yalkın	Zahide Aydoğdu
Muhammed Korkmaz	Said Yavuz	Zeynel Çok
Muhammet Ali Caymaz	Sedat Şanver	Zeynep Tuğçe Karadağ
Muharrem Sönmez	Selami Karabulut	Ziya Boz
Murat Boğurcu	Selami Şimşek	
Murat Yazıcı	Serap Aslı Araklı	
Musa Öz	Serdar Aydın	
Mustafa Atapay	Soner Demirbaş	
Mustafa Demircioğlu	Suat Kemal Angı	
Mustafa Ergin Kılıç	Suca Dünder	
Mustafa Fırat	Süleyman Berç Halil	
Mustafa Köneçoğlu	Süleyman Unutmaz	
Mustafa Ruhi Şirin	Süreyya Şişmanlar	
Mustafa Ünver	Şadiye Kılıç	
Nalan Çelik	Şahin Taş	
Necati Albayrak	Şenol Gürel	
Nevruz Uğur	Şerif Temurtaş	
Nevzat Konşer	Şerif Tezgörenler	
Nevzat Varhan	Taha Eraslan	
Nilay Özer	Tahir Abacı	

23 ŞİİR

AKŞAM SULARI

bakıp daldığım zaman
ege'nin akşam sularına
araf'ta kalır gibiyim
ölümle dirim arasında

beni benden çekip alan
ay aydınlığı
gecenin buğusu
düşlerim
ve ormanların uğultusu

bir çocukluk var ki
düşürüyor bütün kaleleri

ay seğiriyor
ben o günlere gittikçe

Hüseyin Yurttaş

(Varlık, Nisan 2019, sayı: 1339)

LÜTFEN İYİ BAKIN KENDİNİZE

Ülkü Tamer 'e

Biz acımızı yazarak yasaklarız kendimize,
 Kuşlara söyleriz derdimizi, sırrımıza ortak olsunlar diye,
 Kimseler bilmesin acımızı, herkes duysun isteriz, içimizi açarız yeryüzüne,
 Bıçkın ve karanlık kalabalıklardan dâhi suskunluklar icat ederiz,
 Biz acımızı ağaçlardan toplar, sulara serper, ormanlara gömeriz,
 Bir mücadele veririz benlik ırmağımızla, canımızı yakarı kimse bilmesin diye,
 İsteriz son olsun yok oluşlar, isteriz bitsin yıkılışlar, isteriz penceremizde ışıklar,

Zaten hep aynı rüya, ne olur yastıklar konuşsun artık, yorganlar sussun bu defa da,
 Nasıl da boy atmış içimizi almıyor bu dünya, ne garip kabuslar görüyoruz gece gece,
 Üstelik biliyoruz gök yok artık, acılı bir şiir yazıyoruz, teneke bir tentenin üzerinde,
 Al lambalar altında soğuğu geçirmeyen kelimelerden hırkalar örüyoruz kendimize,
 Anlamıyoruz neden zaman çok soğuk bir pınar, neden üşütür mesafeler bizi,
 Gene de bir dizi umut kalsın istiyoruz, unutulmayacak birkaç dize,
 Hadi siz de bir takım mavi atlas getirin Ülkü' müze,
 Her yeni güne doğan kuşlar bulunsun ülkemize,
 Böyle bilinsin isteriz bu serüven hiç değilse bir kere,
 Avcılar yolunu şaşırısın, iskalasın oklar hedefini, kaybetsin iyiler kötülükleri,
 Yoksa nasıl anlatabiliriz size virgülün bir cümleyi bitirmediğini,

Üzgünüz, şarkımız kirlendi bir kere, ölüm oyunu getirir belki bizi kendimize,
 Ama artık mimarlar eldivensiz, şiirimiz perdesiz, göze gelmiyor virgüller,
 Bundan sonra boğaz tokluğuna çalışan acılı bir şarkıdır imlasız ümitler,
 Sonrası ılık bir bahar havasıdır, sonrası taş çeşmeler,
 Yıkılıyor bakın kurduğumuz hayaller de birer birer,
 Olsun diyoruz gene de, belki biz de yerleşiriz kelimelerin tarihinde bir yere,
 Ve matem, kavisli bir renk cümbüşü gibi yükselir gökyüzüne,
 Nasıl olsa durmuyor zaman, nasıl olsa hareketli madde,
 Nasıl olsa biz birbirimize bakarız, hâlimizden anlarız,
 Nasıl olsa biz öfkeyi yazarak yasaklarız kendimize,
 Nasıl olsa biz acımıza yaslanarak da yaşarız bu şehirde,
 Nasıl olsa çok uzaktasınız, lütfen iyi bakın kendinize.

Kaan Eminoğlu

(Sarmal Çevrim, Mart-Nisan 2019, sayı: 8)

TERZİ BURCU

ne kadar arasak boş, terziler kapanmış
sökülen yok ki bizden başka,
ters yüz edip, yamayıp eski bir aşkı
giyecek kalmamış yeni baştan.

yıldızlı geceyi kaç kez biçtik oysa,
renkli sözcükler diktik düğme niyetine
üşümesin diye dallarımız kıştan
top top pazenlerle gezdik yüreğimizde

hırçın bir makasın hoyratça kestiği
şehrin çirkin elbisesine takıldık,
düşmemiz bundan, düşleri düşürmemiz
güzel gülüşümüzün kaçtı ilmeği

dikiş kutusunda yeniden başlamak,
yeniden başlamak, bir iğne bir iplik
gözlerim görmüyor ki yakını uzağı,
ahh artık, bende de yok terzilik...

Özlem Tezcan Dertsiz

(Eliz Edebiyat, Mart 2019, sayı: 123)

TUZA BANALIM ERİĞİ

durup durup aynı fotoğrafa dayanır ömür
arka bahçedeki salıncak ağrısı
içimin üst çekmecesinde...

torbadan düşen erik sesi çocukluğum
dünya çıplak sarıl biraz...

insan rüzgar adım ölüme
kalbinde kimsesiz yarıklar
kendini onarmaktan gelir

kaç falezi var anıların
denenmiş kederler ustası!
denk geldiğim hep bıçağın pası...

her şey kendine döner
birikin yörüngesinde düşleri
hadi tuza banalim eriği

Esra Sağlık

(Şehir, Nisan 2019, sayı:127)

GARİP HAVA

Senin için açtım kapıyı
bahar havası daldı içeri.
Kış günü o nasıl dalıştı öyle
sirasını beklemeyi bilmez çocuk gibi!
Dönüş yolunda turna çığlıklarıyla daldı.
Mimoza dalında güneş salkımıyla daldı.
Kış günü hem de, senin dalgınlığınla daldı.

Göz göze gelişimizden, öpüşmemizden geçti.
Tunç maskenin boşluklarını doldurdu.
Köstekli saatin tıkırtılarında durdu bir an.
Kitapların tozunu yokladı parmağıyla
ocaktaki yemeğin tadına bakmaya koşmadan önce.
Yatağımızda yuvarlandı, yastıklarımızı yokladı.
Oradan banyoya geçti hızla,
bir sabundan lavantanın kokusunu kaptığı gibi
atlayıverdi dar pencereden serçenin kanatlarına.

-Gördün mü?

-Neyi?

-Şu serçenin kanatlarındaki bahar havasını.

Aynı yere bakıyorduk,
Aynı şeyi görmüyorduk.

Aytekin Karaçoban

(Eliz Edebiyat, Nisan 2019, sayı: 124)

BİZİM BURALARDA

Bizim buralarda gökyüzü
Aralık durmayı öğretiyor
Zeytin fidanlarının acemilerine
Dudaklarından düşmeyen bir ıslıkla
Önüne gelenden anlatmasını istiyor ergenlik sevgilisini

Bizim buralarda gökyüzü
Olur olmaz zamanlarda Çukurova'yı özlüyor
Vadilerin derinliklerine düşüyor durmaksızın
Taş köprü korkuluklarına yaslanarak
Çınar ömrü biçiyor en kısa zamanlara

Bizim buralarda gökyüzü
Telefonun saatini kuruyor gecenin düz gidişine
Bir serçe ürkekliğine danışarak
Açık bırakıyor kapıları yağmurun kederine
Tutuşarak daldırılan iki el Hasan Boğuldu'ya kışın

Siz de yolunuzdan olmayın
Biz çatısını aktarmaya gidiyoruz gökyüzünün

İbrahim Oluklu

(Şehir, Nisan 2019, sayı:127)

KHUN YAZITI

burada otların kendi isimleri vardır
yaban mersinlerinin gölgesi altında
arpa ve buğday saplarının şarkısını
ezbere söyler taşların ve çocukların akıbeti

ongununu kaybedenler için açılan yara
et ile örtüldükçe, yenilecek tüm ay çekirdekleri
hayır sen yalnızca diri olanların bildiğini
bilgelik sayarak nereye gömüleceksin
ya sonsuz olanın söyleyip durduğu şey
erimeyeceksin

burada dağların çocukları vardır
onlar betiklerde kara çadırılı bir halktır
bir ekmeği yer gibi okurlar hikayelerini
ufka hep korkusuz cüretle bakarlar

insan sadece insanla iliklenir diyorum
göğüs kafesinde kendi kuşunu tutar
kötüden bahset kan ve karga değil mi
güzel bir ses diyorsun hiç mi yok akarsuyun
yüzün ekşitme doğrul çünkü bu ateş
kahrolmayacaksın

onlar çekildiler zamanın aralığından
sırta bir şeyler taşıyorlardı çünkü
üstlerine örtünen topraktan gayri
sadece izlerini bıraktılar khun!

bunu böylece bir kere daha yazdılar
gelip geçmekte olan sensin sadece
umurunda değil bu yırtıcı bir kuşun
göğsünü aç, bırak kafesinde taşıdığını
omuzlarını silkme devam et çünkü bu ateş
aldanmayacaksın

Fatih Akça

(Varlık, Mayıs 2019, sayı: 1340)

SOLUK GÜN RENGİ

Yeraltında biriken sesler arka arkaya patlıyor
Sebepsiz yere ayaklanıyor dünya işleri, aldırma
Bugün tatil, ayakları kayıtsızlığa uzatma günü, sen biraz daha uyu
Ben elimden geldiğince avuturum evin içindeki telaşlı koşturmaları

Kahvaltı tamam; ikindiye doğru şarap içeriz, mutlaka kırmızı
Unutma; elma ve yeşillik alacaksın pazardan, biraz da zeytin
Belki birkaç limon, bakıp bakıp hüzünleneceğimiz kadar sarı

Sonbaharın saklısında yaza ait kırık dökük hatıralar
Bizim aklımızda sancılı ömür, arka tarafta bekleyen aksi iki ihtiyar
Uçsuz bucaksız pamuk tarlasına gömülüyor son birkaç dokunuş
Güneş batarken gözyaşı ile ıslanıyor ufuk çizgisi
Mendilin bahanesi nazır, çekilecek gibi değil bu kahır

Zarfin üstüne pulu yapıştırıp köşeye bırak sevgilim, unutma
Yazılmış her mektup kendi adresini bir gün nasıl olsa bulur

Gel, sokağa çıkalım; bugün Pazar, meyhaneler gün boyu açık

Sedat Şanver

(Akatalpa, Mayıs 2019, sayı: 233)

ARKA BAHÇE

yarım kalmış bir masaldı tenin
hafifmeşrep gecenin koynunda yandığım
kışa benzerdi meret!, biraz da eksik ve ateşli bir dua
dar etek, boy pos, endam
tepeden tırnağa gövdemizde
sakladığımız gömüt, cehennem artığı uçkursuz
şehirler, yanlışlığa meyletmiş kitap!, peyda
kalabalıklar, para, caka ve fiyaka!
bacaklar hatırına, baston kaçamağı, efkar şarkısı
nalan'ın tökezledikçe kimliğimize işliyor, benzeşimler
buluyoruz birbirimizde. solgun bir çiçek sesin!
bir yanım sabahçı kahvesi, gövdem ağır bir sığınak

kentin kalbine akardı tarihi geçmiş acılar
doğur beni, böl ve sakla!, aykırı kuşlar mevsimidir
hayat. acının gömüldüğü arka bahçede soyundum

tek gecelik ölümse aşk iklim dolu öpülür, deli taylor
koşar göğsümde, daralan gök!, gövdemiz kanatsız
korkunun çocukluğu!

düşlerine dolanır o sarmaşık ten

İbrahim Tığ

(Şehir, Mayıs 2019, sayı: 128)

DUBLAJ

-dünyada görmek istediğin ölüm ol-

çocukların erişebileceği yere koyun
günün en güzel yerine açmış gölgesini papatyaların
arıları karıncaları ve güneşi
geniş bir bahçenin yerine bırakın hatta
düşüp düşüp yeniden kalkmanın baharını
gülüşünüzü serpin ortalığa bu çok kolay
öyle ki onların gülüşüyle büyüsün bu çılgınlık

çocukların görebileceği yere koyun
dalından yeni ayrılmış bir elmanın sıcaklığını
sabahın kokusunu saçlarıyla çoğalan
tertemiz akışını bir ırmağın uykusunda
havayı geri dönülmez bir umutla dolduran rüzgarı
parmak izlerini her şeyi bir birine bağlayan aşkın
huzurla sallanışını pencere ve perdelerin
terli sıcak temmuz akşamlarında
ne kadar insanca bir şey olduğunu hata yapmanın

çocukların bulabileceği yere koyun yalnızca
çünkü ne kötüdür dünyada
kendine saklanmış bir sevgiyle yaşlanmak...

Muharrem Sönmez

(Akatalpa, Mayıs 2019, sayı: 233)

ALİ DEDE DAĞI

Dinlemeyi öğretemez insan insana
Öğretirse ancak bir dağ
Bir ırmak, bir deniz öğretir
Öğrendiğim en önemli şeydir bu yaşamda

Örneğin bana bir dağ öğretti
Ali Dede Dağı, Darende'de
Evimizin tam karşısındaydı
Hâlâ gözümün önündedir ağladığım bir gün
Yaptığı sus işareti

Ali Dede Dağı olmuştu ilk öğretmenim
Bunu anacığım da onayladı
Ne zaman ağlamaya başlasam
Alır beni Ali Dede'nin karşısına koyardı

Biraz büyüyünce anladım Ali Dede'nin sırrını
Koynunda bir pınar vardı
Serçe parmağım kadar ince bir su
Ali Dede işte o suyu dinliyor
Bana da dinletmek istiyordu

Ben de dinledim Ali Dede'yle birlikte o suyu
Öğrendim dinlemeyi zamanla
Derelerin şırıltısını
Çağılıtısını ırmakların
Bu yüzden ruhum hep çocuk kaldı

...

Darende'den geçen otobüsler kamyonlar
Sizden küçük bir dileğim var
N'olur korna çalmayın
Darende'den geçerken
Unutmayın orada suları dinleyen bir dağ
Ve bir çocuk var

A.Kadir Paksoy

(Şiirden, Mayıs-Haziran 2019, sayı: 53)

VAKTİDİR

pulsuz bir zarf geldiyse mavi limandan
kırık bir gemi kaybolduysa sisler içinde
dalgalar yuttuysa pürüzsüz sevinçleri
veda etmenin vaktidir şimdi

kara önlüklü, kara gözlü, kar'a boğulan çocuklar
muhtemelen gizemli bir taşradan
kısa kollu tişörtlerden, yan yatan sandallardan
balkonlarda soluyan turşu kavanozlarından
kapkara büyülerden doğmuşlardır

kanla boğmuşlardır büyüü, sersem sepelek dünya
sönmeye alışık yangınlar, kuyudan çekilen su
herkesin toplanıp ateş ettiği kapalı bir kutu
olmuşlardır

çünkü bedenleri eksik bir söylence
çünkü ruhları delik deşik bir ülke
çünkü yaşamaya işkence, ölmeye teşne
doğmuşlardır

pulsuz bir zarf geldiyse mavi limandan
sokaklarda ölümüne koşan bir çocuk ağlar
kırık bir gemi kaybolduysa sisler içinde
dal üşür, yapraksız kalır ağaç, çürür meyve
dalgalar yuttuysa pürüzsüz sevinçleri
kırık dökük geçmişi, belirsiz geleceği, anısız anneyi
terk etmenin, küfretmenin, vazgeçmenin

vaktidir şimdi.

Altay Öktem

(Sincan İstasyonu, Mayıs-Haziran 2019, sayı:101)

OYUN

bu bir kandırmaca sevgilim
bu bir ikna olma arzusu
senin benim herkesin, azar azar
sunulmuş bir ölümün yaşamak olduğuna

günü böyle katletmen ne güzel sevgilim
ne güzel senin olmayan bir düşün kıp kırmızı

dans et sevgilim. dans et!
avuçlarımıza düşmeden günlerin cesetleri üzerinde

mademki yenileceğiz
mademki silahsızız bu meydan savaşında
doldur sevgilim
ebabiller gibi kursağına günleri
tanrıyı taşılayacağız
hakkımızdır eğlenmek ölüm oyununda

perdeleri yırttım sular karıştı
aklımın sınırları ki en uzak doğu
doğdu elif boylu güneşim daha batmıyor
artık tersten okuyabiliriz bu uzun gazeli

suları gözlerimizle ağırlayabiliriz

Elçin Sevgi Suçın

(Őiri Özlüyorum, Mayıs-Haziran 2019, sayı: 89)

BİR SONRAKİ UMUT

- Bir sonraki notayı duyan
- Bir sonraki heceyi söyleyensin
- Bir sonraki güneş konuğundur
- Bir sonraki kuşun kanatlarındasın

-Bir sonraki ter onurundur

- Bir sonraki sözcük alanlardadır
- Bir sonraki tohumla filizlenirsin
- Bir sonraki öpüş hayalin
- Bir sonraki düş gerçeğindir belki de

-Bir sonraki bulut yağmurunken

- Bir sonraki adım adımdır
- Bir sonraki aşk içindir sızın
- Bir sonraki yenilgiden sonra
- Bir sonraki kavgayı düşünürsün

-Bir sonraki sezgi zaten umudundur.

Abdullah Nefes

(Yaşam Sanat, Mayıs-Haziran 2019, sayı: 41)

İÇODA: DİPSİZ YEDİ UÇURUM

Ben erkendim her şeye
tuhaf bir yalnız, ayrık, üstelik karanlıkta

Eskiyen bir ten, kırık dökük bir avuç söz
Başka ne kalır benden
Karşılıksız birkaç bekleyiş, iyi huylu bir acı
Bir kavga ama yediveren
Bir de dipsiz uçurum

Ben erkendim her şeye, sen gecikmiştin
daha bir 'ayrılık vadisi' çıkacak karşına
bir 'hırs ovası', bir de 'kıskançlık gölü'
kendini iyi gizle, her çağrıya inanma
dikkat et bomba sesleriyle dans edenlere
seni de arayan bir avcı var
dokunsa simsiyah oluyor kar taneleri

Ben erkendim her şeye
görmüştüm dünyanın bin kez yıkılışını.

Duyuyorum senden kalan ezgiyi
Haklısın, açmayan bir karanfil kalır bazı ilişkilerden.

Veysel Çolak

(Şiiri Özlüyorum, Temmuz-Ağustos 2019, sayı:90)

GÜVERCİNLERE YEM VERMEK

İyidir güvercinlere yem vermek
 Konak Meydanı'nda Saat Kulesi önünde
 Güneş kaldırım taşlarını ısıtıyorsa
 Denizin maviliği içimize vuruyorsa
 İyidir güvercinleri beslemek

Kırk yıldır buradayım, bu "İzmir Çukuru"nda
 Hani "Gavur İzmir" dedikleri birilerinin
 Hasan Tahsin'in işgalci askeri alnından vurduğu
 Bu yerde iyidir olmak, hep iyidir
 İyidir güvercinlere yem vermek

Nihayet yem verebildim
 Hayat son dönemecine girerken
 "Şu son dönemecini de dönünce" hayatın
 -Boş ver orasını karıştırma-
 İyidir yem vermek

Severdim aslında kuşları balıkları
 Karıncaları uç uç böceklerini tırtılları bile
 Ama gel gör ki hayat öyle demedi
 Her an tetikte ol kurşun gelirse eğ başını, dedi
 Yere yat geçip gitsin rüzgârıyla üstünden

Hiçbir şey olmamış gibi git dersine
 Önce oku sonra yaz, durmadan böyle...
 Nerede ne zaman bomba patlayabilir, hesapla
 Burnun iyi koku alsın köşedeki simitçiden
 Kestaneci zurnacı seyyar satıcı

Sonra hiçbir şey olmamış gibi çık dersinden
 Hangi sokağı hangi köpekler tutmuş, irdele
 Önüne bak köpekler havlasa bile
 Bir gün bir derin vadide ölüm seni bekler ha

Hayatım evime sağ gitmeye çalışmakla geçti
 Ülkem benim güzel ülkem sen ne yaptın bize
 Acılar içinde öldürdün gençliğimizi
 Bizi bize vurdurdun, kardeşi kardeş
 Yıllar geçti hepimiz Kabil Habil'le

Kırk yıl geçti, ilk kez kuşları besledim
Konak Meydanı'nda kule önünde
Hüzünlendim düşündüm güzel ülkem
Bütün bunlar gerekli miydi yani
Bu acılar neyin bedeli

Yusuf Alper

(Şiiri Özlüyorum, Temmuz-Ağustos 2019, sayı:90)

*

MORMAKAS KÜÇÜK İSKENDER İNCELİĞİ

biz bir kere kesilmişiz ya yüzümüzdeki gök sebepsiz yere ağlama
 sebeplerden bir sebepsizlik defteri birbirimizi ve şiirimizi sevmemiz
 sebeplerden sonbahar hüznü iki oyuncak jilet albümü
 bir ucu şiirrr bir ucu sinemaaa iki ayrı tende iki uzak şizofreni
 hayat bir hastalık mıdır kanka! en güzel hastalık şizofreni!
 sahi, ağzı mormakas insan insanı nasıl sever ki
 makas kesermiş, jilet kesermiş! kan kanı keser mi ki
 kesse kesse aşkkk keser insanı, gerisi çakı bile değil
 aşk da tentürdiyottur yara seçer, aşkın kendisi de yara işte
 yara dilektir, yara günahdır, yara zifaftır (yara insandır!)
 insan iki şeyin parlayan sesinde büyür ve ufarır: meta ve metal!
 meta: kırılmış yılan güruhu, sate insan pazarı
 metal: demir tozundan mülhem dünyevi münzevilik
 bak kanka, burda dur işte: aşk, kan ve metaldir!
 harbiyi ve delikanlıyı pek severiz ya, her harbi bir delikandır
 delikan ki aşktaki sıkışık kandır
 kan susar, kan konuşmaz, kan en güzel arkadaştır
 aşkı en güzel kan tanımlar: kanın kana aşkı!
 Ben seni bilirim: sen en çok kendine âşkınsın, sendeki kana
 ben seni bilirim: kanın söndürdüğü cennettir sende karşı cinslerin
 ben seni bilirim: çürükkan cehennem bir cennettir sende hemcinslerin
 şah-ı padişahlıktır çifti alev erotizmi doruğa taşımak, sana kim ne dedi ki
 hele otur kanka, kan bir bulmaca hazırla da hep birlikte çözelim
 hep birlikte oynayacağımız pek güzel bir piyes de yazılır kandan
 kan aşk gibidir, aşkın cinsiyeti yoktur, aşk aşktır!
 bıçağını dişlerinin arasında taşıyorsa daha bir aşktır!
 iki delikan birbirine uzandığında iki kan delice konuşmuyorsa
 bu sadece iki göz ucu kitap okumadır, bir ritüel değildir
 ve bir evlilik de evlilik değildir: kanın kana sus(a)masıdır!

Ne çok kandan konuştuk kanka!
 bıçak susmuş, makas da jilet de kesmiyor bak
 hayat kesici aletlerini çoktan çekmiş oysa
 geçi tezi yok yalnızca kendimizi kesen yeni kesiciler edinmeliyiz kanka

Bu sadece bir oyun kanka
 mormakas mor takas!

Hüseyin Alemdar

(Şehir, Ağustos 2019, sayı: 131)

EKSİK LİSTESİ

yüz yüze oturup birbirimizin saçlarını taramadıysak
yaz ortasında karlar altında kalmış demektir bir köy
kirlangıçlar çoktan terk etmiştir is lekeleriyle dolu saçakları

ayakları kum içinde defne kokan bir kız çocuğu
uykunun krallığına çoktan kurmuştur çadırını
parmaklarında kırık piyano tuşlarından kalma bir kesik

uzakta, biz kaybolalım diye yaratılmış ormanlar

ağaçların yaşı nasıl öğrenilir bilmiyorum daha
ne zaman suya yatırılır hayıt, iğde nerede başlar
patlıcan en güzel nasıl kurutulur, bunları da
bir çamurcunla ilk karşılaşacağın ânı düşünüyorum da
bir kuş yuvası beliriyor başının dayanmadığı omzumda
baltaların devirdiği bir çıtlık oluyor geçmişim

unutkanlık müzelerinde, tozlu kütüphanelerde arıyorum
yorgun denize tek başına bakmanın tarihini
yıkılmış taşra istasyonlarından kalkan trenler
bir toz mevsimi taşıyorlar yatağıma sensiz sabahlarda
ceplerime dolduruyorum yanmış yemeklerin kokusunu

ana uzanmadık ya çiyile ıslanmış bir çayıra
beraber ayıklamadık ya pirincin taşlarını
zeytine gitmedik, incir yemedik, ot yolmaktan dönmedik
ellerimiz bir pulluk gibi dolaşmalı birbirimizin gövdesinde
uyanmadı dünya, fesleğenler ve baştankaralar
elin yanlılıkla devirmedi ya rakı bardağını
bir ayağı kısaldı kiraz altına kurulan masaların
boşluk, güneşte erimiş bir sakız gibi uzayıp durdu aramızda

evde hiç kalmamış sevgilim
gelirken bir parça gökyüzü almayı unutma

Gökhan Arslan

(Akatalpa, Ekim 2019, sayı: 238)

MATRUŞKA

Eda bak bir dünya buldum az önce
Bulduğumu diğerlerinin yanına koyacağım

Hatırladın mı, bu hani senin sevmediğin
Bu da benim her zaman içinde boğulduğum

Gölgesinde dinleneceğimiz bir ağaç gibi
Yemyeşil ve kıskıvrak tazelikte bir dünya

Eda inan bana bulduğum dünyada yaşanmalı
Ama nasıl ama ne zaman vallahi bilmiyorum

Usanır insan binlerce yıl yaşadığı delikten
Anlamazlar bu sayrıl keşmekeşliği neden

Kendimi iyi hissediyorum bulduğumdan
Diğerlerinin yanına koyarken görmeni isterim

Eda biliyorsun yorulduk, dünya tuttu bizi
İstifrağ edemedik diyedir bitimsiz düşlerimizi

Eda bak senin de yeni bir dünyanın var artık
Bulduğunu koynunda seversen memnun olurum

Emre Gürkan Kanmaz

(Eliz Edebiyat, Ekim 2019, sayı: 130)

EVİN ANAHTARI

Yoksulluğum uyanıyor uykudan kış gelince
Bir elinde üzüm salkımı bir elinde başak
Hitit kralı, gümüş dağları, kavak ağaçları

Şehrin gecesine konmuş evlerde
Bozuk musluktan damlayan sessizlik
Yelkensiz, dümensiz, küreksiz
Kuşkumu ayaklandıran bu sessizlik
İkinci kuşlarımı hatırlatıyor ülkemin

Hakikatin terk edilmiş ülkesinde
Attığım taş ürkütmüyor kurbağayı
Şeytanı tedirgin etmiyor sözlerim

Dünya, seni yıkayıp astım balkona
Kelimelerden bir ev kurdum kendime
Kapının gıcirtısı, kedinin hırıltısı
İki hece bir dize yaşayıp gidiyoruz işte

İki hecenin kirası bin üç yüz kırk lira
Paspasın altına gizlenmiş evin anahtarı
Çirkin bir elin yazdığı dilekçede
Beklenmedik işler, ıslık çalan rüzgâr
Defneyaprakları, hüma kuşu, kavak ağaçları.

Rüya değil, sanrı değil yaşadıkların
Bir sıkıntı var bu kavak ağaçlarında
Galiba evin kirası yükselecek yine

İbrahim Gökburun

(Sin Edebiyat, Kasım-Aralık 2019, sayı: 18)

SIRLI ATLAS

Kulak ver
daldaki serçelere

Hıçkırıyor mu ne
yavru bir köpek?

Hikâyesini dinle
çakıl taşlarının

İyice bak
alevden yelpazedir
işsizin gözleri

Neler anlatır sana
yaşlı bir çınar
oturuver gölgesine

Yer ile gök arasında
öyle çoğusun ki
bir gözleri ahu
gezinirse de göğsünde

Evrenin sır atlasında
aşk bir yanılısamadır,
kıvıltıların toplamı
acı ve sevda üstüne

Bülent Güldal

(Şehir, Aralık 2019, sayı:135)

YERLEŞTİ EVİME YALNIZLIK

beni dışarda unut çilingir
yerleşti evime yalnızlık

telekleri dökülmüş kuşlara bakar bir yaşlı
sızlayan dizlerini ovarak
kuş göğe, dizler bir güzele koşmak ister
uçarak
çay demlikte bekler
balkonda evlat gözleyen nineler gibi
ekmekler yine küflenir tezgahta
pencereye bak hadi
bir gün daha sessizce dökülür ayakucuna

beni dışarda unut çilingir
yerleşti evime yalnızlık

gözlüklerin sayısı artar bir bir
harfler girer birbirine, insanlar netleşir
kötülük daha yolun başında
berrak bir ayna gibi belirir
gülümseyerek kızmayı öğrenir dudaklar
ses telleri dingin dağ gölleridir
su bile kımıldamaz
kavga için “ah o gençlik” gerekir

beni dışarda unut çilingir
yerleşti evime yalnızlık

ilaçlar karışır artık birbirine
gün, ay, yıl bulanık
albümler bile söylemez olur
hangi vakit bir yaz günü gibi cıvıltılıydık

durmadan düşünür akıl
zorlar kör anahtarla geçmişin kapısını
kapılar yanlıştır hep, kilitler kırık
hafıza yaramaz çocuktur
hep zile basıp kaçar
kapılar açılır bir bir ve işte o büyük ıssızlık

beni dışarda unut çilingir
yerleşti evime yalnızlık

Özge Sönmez

(Eliz Edebiyat, Eylül 2019, sayı: 129)

SÖYLEDİĞİDİR FAHRETTİN'İN BİR VAKİT

Rüstem'in Şerif'e söylediğidir:

Kan damlasın bıyığından kalbinden kelimeler geçsin
Suları bırak dağlara çık yanmasın Yanya'nın güzel yüzü
Sen tut sen boş sen öldür biz kazaen deriz korkma
Gözlerinden sal şimşekleri bulutlar dağ dolaşsın
Kuşlar uzak dursun kartalın yuvasından yerini bilsin herkes
Bavuluna yüreğini koy düşlerini koy türkülerini bir de
Kan yine kırmızı bayrak yine kırmızı boş ver pençesine bak kartalın
Bir de taşlar var taşları unutma koy cebine birkaç tane
Ben dürdüm ömrümüzü katlayıp koydum bir kenara biraz uzak
Uyandır Meruşe'yi derin uykusundan çıkın o biletsiz yolculuğa

Şerif'in Rüstem'e söylediğidir:

Ellerimde kuzu kokusu var sesi var kuzuların koyunların
Mersin kokulu dağları kime bırakayım da yolculuk uzun olsun
Kıyma bize acı bize bekle umudun ömrü uzundur
Ben şimdi tutunup taşlarına hayatın tutunup dağlarına
Tutunup yollarına kalakalırım öyle kaleden bakan heykel gibi
Bir ömrü acıtamam kirletemem göğün bulutlarını zamanı silemem
Eyvah ki ne eyvah gemiler demirli kalbimin dibinde
Uyutma beni anne çağırma eve tozların zamanı şimdi taşların tam zamanı
Tutma elimden benim tutma düşlerimden ömrümden tutma sal
Zaman durur burada gidersek dağlar özler bizi taşlar özler sal
Ahh baba ahh resim değil seninki kocaman bir uçurum

Fahrettin'in Hayat'a söylediğidir:

Başımın üstünde kartallar döner durur göç mü var acaba
Başımın üstünde kıl çadırlar tütünler pamuklar gizli anlaşmalar
Yanıklar bitmez tenimde tarihten bana kalan gururlu ve yenik
Öfkeli ve tutsak kelimeler boğar kalbimi
Her süzgece takılır aklımın soruları kiminle bu tuzaklar derim
Derin yerlerimde kuyular derinleşir Yusuf'u ararım içimde yok

Bana kalır senin yükün bana kalır kıymıkların dikenlerin bana

Fahrettin'in kendi kendine söylediği:

Kırmızı bir ipten atlıyorum kırılğan bir nehirden

Geçiyorum içimde biriken yollarla tünellerle yol ağızlarıyla

Kıymında bırakma kılıçları hayatı küflendirme kendi mi aksın su

Varsın yüzyıllar düğümlensin varsın ezilsin yüreğin aksın gözyaşın

Zamandan geçiyorsun yüklen kelimeleri

Zamandan geçiyorsun yükle kelimeleri

Zamandan geçiyorsun yık değirmenleri.

Fahrettin Koyuncu

(Şehir, Ağustos 2019, sayı: 131)

“2019’dan Dizeler”i edinmek isteyen okurlarımız Sunak medya sayfalarından PDF formatında indirerek edinebilirler.